STRIPSCHRIFT

TIJDSCHRIFT VOOR STRIPLEZERS

FL 2,25/35F

STRIPS IN DE UNDERGROUND PERS

INTERVIEW DICK MATENA

IK VIND DAT STRIPSCHRIFT...

POGO

ALEX RAYMOND grootmeester van de AMERIKAANSE STRIP

in dit nummer als compleet verhaal

secret agent X9

VERSCHIJNT MAANDELIJKS
APRIL 1970
16

DE BESTE STRIPS
ALTIJD
IN VOORRAAD BIJ
BOEKHANDEL
ILA
EN
STATIONSBOEKHANDEL
bruna

DUS IN MEER DAN
100 FILIALEN VAN
BRUNA N.V. IN NEDERLAND

Antieke strips ruilen of kopen: Boekhandel De Koff, Goudserijweg 188a, Rotterdam. Na 6 uur privé Pleretstraat 65a, Rotterdam. Wij hebben natuurlijk ook nieuwe strips.

STRIP
SPECIALISTEN

bij lambiek, kerkstraat 104, amsterdam, tel. (020) 67543

vindt u niet alleen dit stripschrift maar ook nog plm. 1500 nieuwe, oude, antieke, nederlandse, franse, engelse, duitse, turkse, griekse, spaanse, zweedse, deense en amerikaanse stripverhalen

en dan praten we nog niet eens over onze strip-kaarsen, posters en poppen

ook hebben wij originele werktekeningen van frans piët, willy vandersteen en een volledig getekend origineel van marten toonder tom poes verhaal

oude tom poes verhalen, krantenknipsels, prentbriefkaarten, bruintje beer, kapitein rob, eric de noorman, niet alleen in oorspronkelijke vorm maar nu ook in herdruk verkrijgbaar

het zou per slot van rekening te gek zijn om het allemaal op te noemen, het ligt wel bij lambiek

stripschrift

Tijdschrift voor striplezers
Nummer 16

Uitgegeven door
N.V. Drukkerij Levisson voor

het stripschap

Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Adres van redactie en administratie:
De Bruyn Kopsstraat 10, Rijswijk, telefoon (070) 90.87 80

Redactieraad voor dit nummer:
P. Hans Frankfurther
R. van de Kamer
R. Richard
G. J. Boot

Eindredactie:
Nettie Hagens

Verantwoordelijk redacteur:
Frits de Winter

Vormgeving:
Nico Buis

Verschijnt twaalf maal per jaar

Te verkrijgen
- d.m.v. lidmaatschap Stripschap à *f* 18,—
- via abonnement à *f* 15,—
- in de losse verkoop à *f* 2,25

SUMMARY

Secret Agent X9, created by Alex Raymond in the years before World War II is the character in the „booklet" in this issue.
The results of the Stripschrift enquiry of the number 13 issue are presented in this edition.
Strips in the underground press are discussed and an interview with Dick Matena, one of Holland's young talents, who believes that Dutch stripdrawers will, in the years to come, play a new leading role on the European scene.
The adventures of Snuf Snuffel come to an end in this issue and those of Pogo are continued.

UITSLAG VAN EEN ENQUÊTE

IK VIND DAT STRIPSCHRIFT...

Als één ding de redactie duidelijk is geworden, dan is het wel dit: de liefhebbers van het beeldverhaal hebben maar heel weinig gemeen, behalve hun liefde voor de strip.
En daarmee is dan, dunkt ons, meteen aangetoond, van hoeveel belang het is, dat er thans een gespecialiseerd tijdschrift is, dat die hele grote groep van strip-enthousiastelingen een ontmoetingsmogelijkheid geeft, ondanks het feit dat zij voor de rest weinig of geen punten van overeenkomst met elkaar blijken te vertonen — zelfs nauwelijks in hun voorkeur voor een bepaalde stripfiguur, uitgezonderd natuurlijk (wie had anders verwacht) ons aller Tom Poes.
Heel veel lezers hebben ons gevraagd de uitkomsten van de enquête in Stripschrift te publiceren. Wij geven graag gevolg aan dat verzoek, al was het slechts om onze lezers nog eens met de neus op één heel belangrijk feit te drukken: dat het een praktische onmogelijkheid is om in elk nummer van Stripschrift, ja zelfs in een reeks van nummers, ieder tevreden te stellen.
De enorme verscheidenheid van meningen en wensen, gevoegd bij onze wens om de „minderheden" niet in de verdrukking te laten komen, zal onherroepelijk tot gevolg hebben, dat er nooit een nummer van Stripschrift zal verschijnen dat ook maar voor één lezer helemaal áf zal zijn. Het zal altijd een compromis blijven van een groot aantal wensen. Hoevéél wensen zullen kunnen worden gehonoreerd zal voor een aanzienlijk deel afhangen van de vraag hoeveel lezers Stripschrift zal kunnen aantrekken.
Hoe dikker ons blad wordt, des te meer kunnen wij er immers in doen. En hoe dik Stripschrift kan worden hangt louter en alleen af van de economische mogelijkheden, d.w.z.: van het aantal leden/kopers/abonnees. We voelen ons een beetje een omroepvereniging door daar over te beginnen, maar we moeten het toch even kwijt: als iedere Stripschriftlezer zijn omgeving warm maakt voor ons blad zal hij daar uiteindelijk zelf de zoete vruchten van plukken.
Niet in de vorm van lepeltjes, want daar beginnen we echt niet aan. Maar wel in de vorm van een nog dikker, nog beter, nog gevarieerder Stripschrift.
Speciaal aan dat „dikker" willen we, naar aanleiding van de enquête, een paar regels wijden. De enquête was opgenomen in een nummer, dat maar acht pagina's tijdschrift telde. Er waren nogal wat inzenders van de enquête, die vonden dat Stripschrift best wat dikker mocht wezen. Daarom willen we er even op wijzen, dat in het geval van dat speciale nummer gekozen moest worden uit twee mogelijkheden: óf de herdruk van het allereerste Suske en Wiske-verhaal over twee nummers verdelen, óf een dunner nummer maken en de centjes die daarmee bespaard werden gebruiken om Rikki en Wiske in Chocowakije in één keer brengen. Het moet nu eenmaal uit de lengte of de breedte komen. Inmiddels zullen de lezers hebben vastgesteld, dat Stripschrift weer braaf met zestien pagina's tijdschriftgedeelte verschijnt.

Lees verder

Wat wij hieronder gaan vermelden, zijn de in cijfers uit te drukken resultaten van de vragen 1, 2 en 4. De laatste vraag: 'Ik vind dat Stripschrift . . .' heeft de redactie eigenlijk de meeste stof tot overdenking gegeven.
Er zijn inzenders geweest, die voor deze vraag verscheidene vervolgvellen nodig hadden. Er zijn er geweest, die er prachtige tekeningen bijgemaakt hebben, waarvan wij er een paar reproduceren. Er zijn er geweest, die er vurige complimenten en aanhankelijkheidsbetuigingen in gespuid hebben. Er zijn er geweest die er bittere verwijten in hebben geuit.
Het is een praktische onmogelijkheid al die meningen op een verantwoorde manier te rebriceren.

Lessen

Enkele lessen hebben wij er uit geleerd en daarover willen we best het een en ander vertellen.

Les numer één is: Stripschrift mag zich verheugen in de warme vriendschap van heel wat stripliefhebbers. Dat is zonneklaar komen vast te staan, zelfs uit de commentaren van sommige kritische lezers, die echt geen hoera riepen over

Stripschriftlezer M. A. Schrijvershof stuurde deze tekening mee bij zijn enquêteformulier.

alles wat Stripschrift tot nu toe heeft gepresteerd.

Les nummer twee is: speciaal de jongeren onder de lezers (waarmee we bedoelen degenen onder de twintig, die een niet onaanzienlijk deel van de lezerskring uitmaken) voelen (uiteraard) weinig voor het jeugdsentimentelement en vragen meer informatie over eigentijdse ontwikkelingen in de stripwereld. De redactie zal daar zeker, zoveel in haar vermogen ligt, gevolg aan geven. Het nummer dat voor u ligt moge er een bewijs van zijn.

Les nummer drie is: stripliefde is voor velen een te zwakke uitdrukking; stripfanatisme zou een beter woord zijn. Sommigen zijn zulke enthousiaste aanbidders van Tom Poes, dat ze bij vraag 2 invulden 1. Tom Poes, 2. Ollie B. Bommel, 3. idem, idem. Des te hachelijker is de taak van de redactie om al die fervente voorstanders van bepaalde striphelden gelukkig te maken.

Les nummer vier: er moet meer aandacht worden geschonken aan buitenlandse strips. De les is ter harte genomen en dit nummer brengt al een boekje met een Amerikaanse strip. Overigens ligt er op dit gebied wel een probleem, namelijk: voor het herdrukken van buitenlandse strips is het dikwijls veel moeilijker (zo niet onmogelijk) om toestemming te krijgen. In ieder geval: we doen ons best!

Les nummer vijf (een heel plezierige overigens): er zijn een massa Stripschriftlezers bereid om bijdragen voor ons blad te leveren. We zijn ze aan het 'inventariseren' om op het goede ogenblik om hun diensten te gaan vragen!

Les nummer zes: het aantal lezers, dat vindt dat de artikelen in Stripschrift wat 'te moeilijk' zijn, is ongeveer in evenwicht met dat van degenen, die vinden dat de artikelen 'meer gedegen' moeten zijn en 'meer diepgang' moeten hebben. Wat dat betreft mikken we, dachten we, dus wel goed.

Les nummer zeven: Dolle Mina mag wel eens iets gaan doen aan de opvoeding van de vrouw tot striplezeres. Er zijn maar verduiveld weinig vrouwelijke inzenders van de enquête geweest. Mina, meid, waar zou dat aan liggen?

Les nummer zeven: Veel Stripschriftlezers schrijven ons blad een veel grotere macht (en kapitaalkracht) toe, dan het helaas bezit. Zij dringen er op aan, dat Stripschrift uitgevers beweegt tot het verlagen van hun prijzen, het heruitgeven van strips, of het beter uitvoeren van die activiteit. Zij vragen ons in elk nummer vervolgstrips af te drukken van hedendaagse buitenlandse tekenaars (een dure grap!) Lieve lezers, Stripschrift is maar een bescheiden uitgaafje en het werkt maar met een mini-budgetje.
Laat dat even een lesje van onze kant zijn.

Les nummer acht: De strip is bezig het onderwijs te veroveren. Het aantal onderwijzers en leraren dat Stripschrift leest is opmerkelijk groot. Meer dan 10% van de inzenders van de enquête behoorde tot deze categorie. Geen enkel beroep is zo sterk vertegenwoordigd. Dat belooft veel goeds voor de toekomst!

Les nummer negen: Stripschrift wordt nogal duur gevonden. Daar kunnen wij wel inkomen. Weer een lesje van onze kant: als u ƒ 2,25 per nummer te kostbaar vindt, neem dan een abonnement voor ƒ 15,— of wordt lid van het Stripschap voor ƒ 18,— per jaar. Distribueren van een klein tijdschrift als het onze via de normale handelskanalen is nu eenmaal een dure grap. U hebt het zelf in de hand of u die kosten wilt besparen.

Les nummer tien: Het opnemen van een enquête geeft je als redacteur een gigantische hoeveelheid werk, maar levert je zo'n machtig contact op met je lezers, dat je er een regelmatige gewoonte van moet maken. Wat wij dan ook van plan zijn.

Voor we met het vermelden van de resultaten beginnen, nog een paar opmerkingen in het algemeen.
Een aantal inzenders gebruikte het enquêteformulier voor het doen van niet op de enquête betrekking hebbende mededelingen. Het zal even tijd kosten voor we die allemaal hebben afgehandeld, c.q. beantwoord.

Een aantal inzenders heeft verlangens geuit, die inmiddels zijn gehonoreerd, zoals degenen die gevraagd hebben af en toe eens een strip van een amateur of een beginnend tekenaar af te drukken.

Tot slot nog dit: Alle inzenders van een enquêteformulier heel hartelijk bedankt. U hebt ons enorm geholpen en u hebt ons vooral enorm enthousiast gemaakt om Stripschrift te verbeteren zoveel we kunnen.
32 van u ontvangen als een heel bescheiden blijk van onze dankbaarheid dezer dagen de toegezegde 'stripverrassing'. De anderen moeten het doen met onze dankbaarheid

Pieternel Mastbroek „Ondertekende" op deze manier haar enquêteformulier.

en met de wetenschap dat zij met hun inzending eraan hebben bijgedragen hun eigen Stripschrift nog fijner te maken dan ze het, blijkens hun reacties, al vonden.

Redactie Stripschrift

Uitslag van de enquête

Binnenkwamen in totaal 310 inzendingen. Daarvan waren er 14 van vrouwen. 148 inzenders bleken lid te zijn van het Stripschap; 159 waren geen lid en 3 lieten deze vraag onvermeld.
De leeftijden van de inzenders waren als volgt verdeeld: 11-15 jaar: 25; 16-20 jaar: 87; 21-25 jaar: 109; 26-30 jaar: 63; boven 30 jaar: 25.
De beroepen of bezigheden van de inzenders waren: student 79; scholier: 65; leraar of onderwijzer: 32; ambtenaar: 16; journalist: 10; kantooremployé: 9; reclame-ontwerper/illustrator: 7; technisch tekenaar: 5; chemicus: 4; boekverkoper: 4; beroepsmilitair: 3; ass. accountant: 3. Verder is een groot aantal beroepen met een of twee inzenders vertegenwoordigd. Wij noemen er enkele: striptekenaar, rangeerder, cartoonist, verpleger, grafisch ontwerper, bioloog, analist, componist, fromager/affineur, inspiciënt, psycholoog, gedragstechnicus, dienstplichtig soldaat (waarvan één tegen wil en dank), acteur, jurist, adjunct-directeur van een Huis van Bewaring; tandarts, dominee, public relations-adviseur, huisvrouw, fotograaf, cineast, auteur, horlogemaker, export manager, architect, radio/tv-producer, banketbakker. Wij breken de reeks af. Wie heel erg geïnteresseerd is alle beroepen te vernemen willen wij wel aan een complete lijst helpen.

We komen nu aan de puntenwaardering voor de verschillende verhalen. Van de in Stripschrift afgedrukte complete verhalen staken Hollewijn en Rikki en Wiske elkaar naar de kroon, met een gemiddelde van 4,2 punten. (Wij vermelden gemiddelden, omdat niet alle inzenders op alle vragen antwoordden, bijvoorbeeld omdat ze niet alle nummers van Stripschrift gelezen hadden.)
Het verhaal van Tom Poes en het Monster van de Holle Weg kwam er direct achteraan met 4,1. Het Kraaienhove-verhaal kwam aan 3,8 punten en Aram bracht het tot 3,4. Over het gehele front een goede score dus, want 3 was ‚redelijk' en 4 'goed'.

De artikelen kwamen aan de volgende gemiddelden: Uitgebreide Bommelbibliografie: 4,7; De Willy Vandersteen story: 3,8; Interview met Martin Lodewijk: 3,1; Niet alleen voor kinderen 3,4; Interviews met Piet Wijn: 3,3; De eigen vorm van Peanuts: 3,8; Vlaamse striptekenaars: 3,4; De overwinning op de wetenschap: 3,7; Piet de Smeerpoets: 2,9; De wereld van Oerm: 3,3; Strippolemiekje: 3,2; Hollewijn behoeft geen krans: 4,2; Van de korte in de lange broek: 4,1; Voorstelling met explicateur: 2,9; Interview met Willy Vandersteen: 4,1.

De rubrieken, waarnaar in vraag 1C geïnformeerd werd kwamen als volgt uit de bus: De strip als politiek instrument: 3,2; Nieuws van de stripmarkt: 4,0; Ruilrubriek: 3,6; Snuf Snuffel: 2,2; Pogo: 3,6. Ten aanzien van Snuf Snuffel werd door verscheidene inzenders opgemerkt, dat zij opneming van dit verhaal 'als curiositeit' wel aardig vonden, maar dat ze voor het verhaal als zodanig weinig waardering hadden. Wij tekenen hierbij even aan, dat de strip Snuf Snuffel door Remco Campert werd geschreven en getekend in de tijd dat hij op de middelbare school zat.

Tenslotte vraag 2, waarin verzocht werd voorkeur uit te drukken voor de figuur van wie een compleet verhaal in Stripschrift zal worden opgenomen. Men kon drie namen noemen. Wij hebben steeds de eerst genoemde 3 punten gegeven, de op de tweede plaats genoemde 2 en de op de derde plaats genoemde stripheld 1 punt. Er kwam een lange reeks namen, die maar éé of twee punten opleverden. Die hebben we onvermeld gelaten. De score-lijst ziet er voor de rest als volgt uit:

Tom Poes 263; Kuifje 187; Panda 130; Eric de Noorman 129; Asterix 99, Lucky Luke 82; Robbedoes 56; Kappie 51; Suske en Wiske 47; Prins Valiant 40; Kapitein Rob 33; Nero 31; Dick Bos 27; Blake en Mortimer 22; Mickey Mouse 20; Hollewijn 19; Sjors en Sjimmie 17; Peanuts 16; Paulus de Boskabouter 15; Krazy Kat 15; Kick Wilstra 14; Tekko Taks 13; Fokkie Flink 13; Oerm 11; Pogo 11; Horre Harm en Hella 11; Kraaienhove 11; Smurfen 10; Bruintje Beer 10; Agent 327 10; Smidje Verholen 9; Donald Duck 9; Nic Knatterton 8; Olle Kapoen 8; Flash Gordon 8; Moem 8; Daan Durf 8; Lil Abner 8; Baardmans en Kale 7; Tarzan 7; Aram 7; Brommie en Tommie 7; Piloot Storm 6; Mandrake 6; Matho Tonga 6; Jimmy Brown 6; Alex 6; Ravian 6; Little Nemo 6; Chlorophyl 5; Jan Kordaat 5; Superman 5; Totor 5; Ketelbinkie 5; Saturno 5; Guust Flater 5; Moomin 5; Bessy 5; Michel Vaillant 4; Rip Kirby 4; Jochem Jofel 4; Appie Happy 4; DC 4; Chick Bill 4; Corentin 4; Scheepsjongens van Bontekoe 4; Tijl Uilenspiegel 4; Wipperoen 4; Little Orphan Annie 4; R. Crumb 3; Le Rayon U 3; De sliert 3; Kapitein Brulboei 3; Tim Tyler en Speed 3; Prawda 3; Zorro 3; Sneeuwvlok 3; The captain and the kids 3; 4 verdedigers 3; King 3; Steven Sterk 3; Lappie Loep 3; Cisko Kid 3; Miranda Blaise 3.

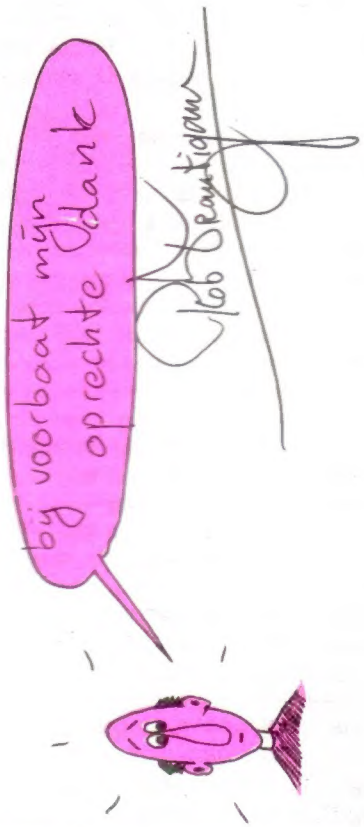

Zelfportret (?) van inzender Rob Brautigam

DICK MATENA

NEEMT NEDERLAND DE

De Argonautjes en Ridder Roodhart zijn begrippen geworden voor iedere lezer van PEP, en dus ook voor iedere rechtgeaarde striplezer.

Dientengevolge is de naam van de tekenaar Dick Matena uiteraard ook aan ieder bekend. Maar de Argonautjes en Roodhart zijn niet de éérste strips die hij tekende: daarvoor heeft hij al ongeveer vijf jaar op de Toonder-studio's getekend. Toen hij na vier jaar de HBS verliet, dat hij striptekenaar zou worden, had hij er nog geen vermoeden van zijn belangstelling ging meer uit naar de journalistiek. Omdat hij onder zijn schooltijd al aardig kon tekenen, zocht hij werk in de iets meer artistieke richting: hij zat op een kleurenlaboratorium, ontwikkelde films en werkte als etaleur. Toen, twee jaar nadat hij van de HBS was afgekomen, maakte hij op eigen houtje acht afleveringen van een strip en stuurde die naar de Marten Toonder-studio, die hem onmiddellijk in dienst nam. Na enige tijd mocht hij daar de Pandastrip overnemen van de Engelsman Hargreaves, die er mee stopte. Hij tekende anderhalf verhaal van Panda en kreeg toen enorme ruzie met Toonder over de stijl. Dick Matena ging er weg, maar kwam snel weer terug en na eerst vijf maanden Panda, die iemand anders tekende, geïnkt te hebben, kreeg hij Tom Poes: hij maakte de potloodtekeningen, die Toonder zelf daarna inkte en hier en daar corrigeerde. Dick Matena tekende toen o.a. De Wilde Wagen, De Bovenbazen en De Grauwe Razer.
Na een tijdje kreeg hij weer een knetterende ruzie met Toonder en vertrok, maar weer keerde hij na een paar maanden terug. Nu kreeg hij een Tom Poesverhaal voor Donald Duck te tekenen en vrij snel daarop weer Panda. Deze keer hield hij dit vier jaar lang vol. Hij ontwierp toen ook Polletje Pluim en tekende er vijf verhalen van.

Uit 'De Argonautjes'

KESLAAKT! IK, DER DOKTOR FRANKENSTEIN, HEB EINER MENS GEFABRIEKT!! MET AL DAAROP UND DAARAN! WAS KAN MAN JA MEER VERLANGEN?
NOG EEN DING, PA!
WIJS!?! ONDANKBAARE! JE HEBT AL WAT ER MOOKLIJK IS, UND JE WILT NOK MEER?!?
NIET VEEL, PA! JE HEBT ME EEN HART, BLOED EN LONGEN GEGEVEN EN JUIST DAAROM ZOU IK...
...ZO GRAAG EENS ZO'N SHAGGIE DRAAIEN, DAT UALTIJD ROOKT! U WEET WEL, ZO'N GOEIE ZWARE!
ACH! DIET ONTROERT MIJ! HIJ WEET DER "BRANDARIES"!!" IEK HEB NIET ALLEEN EINER MENS FABRIEKT... MAAR OOK EINER MENS MIET DER SUPERBE SMAAK! DER BRANDARIES-SMAAK! SNIK!

Een 'commercieel stripje' van Matena voor Brandaris shag

FAKKEL OVER?

De Ridders Roodhart en Bombardon

Maar in juli 1967, toen hij 24 jaar was, kwam Hartog van Banda bij hem — met wie hij al in de Marten Toonder-studio had samengewerkt —, die hem vroeg of hij de Argonautjes wilde gaan tekenen voor PEP. Dit keer ging Matena voor goed weg bij de Toonder-studio's en in januari 1968 werd het eerste Argonautjes-verhaal gepubliceerd, een jaar later gevolgd door Ridder Roodhart. De plots verzinnen Matena en Banda samen terwijl Banda de dialogen schrijft en Matena tekent. Even tussen haakjes, de figuur van Walewijn is in uiterlijk en karakter een schitterende persiflage op het weke en enigszins verwijfde van Prince Valiant.

Beide verhalen behoren niet tot zijn meest favoriete strips; hij is momenteel bezig met een voetbalstrip voor PEP, met als hoofdpersoon een sportjournalist; hij schrijft hiervoor ook zelf de tekst. Dit is uniek in Europa, omdat er geen enkele sportweekstrip is, behalve in Engeland, maar die zijn niet commercieel: ze zijn onverkoopbaar in de rest van Europa.

Alex Raymond, Hans Kresse, Franquin en Marten Toonder zijn de grote favorieten van Dick Matena; zij zijn de echte voorlopers, de mensen die een bepaalde richting gewezen hebben; ze hebben ook in sterke mate het ondefinieerbare, voor de grote striptekenaar praktisch onmisbare 'het, waardoor ze personages van vlees en bloed kunnen neerzetten, personages die leven; en daarbij beschikken ze nog over een enorm vakmanschap.

Er is volgens Dick Matena momenteel een heel belangrijke ontwikkeling gaande op stripgebied: binnen vijf à tien jaar zal de Europese weekstripmarkt van de Belgen overgegaan zijn op de Nederlanders. De Geïllustreerde Pers is momenteel bezig, ten koste van veel geld een aantal Nederlandse talenten tot ontplooiing te brengen. Zij biedt kansen aan jonge tekenaars, die ongekend zijn. In Holland zijn er, aldus Matena, drie of vier mensen die het talent hebben om de wacht over te nemen van de Belgen, en Stripschrift heeft hier tot nu toe geen enkele aandacht aan besteed, terwijl er wèl geschreven wordt over jonge tekenaars die de huidige modieuze trend volgen, zoals Theo van den Boogaard en Arne Zuidhoek, maar de echte striptekenaars die hard aan de creatie van nieuwe figuren werken, worden vergeten. In de geboortefase van een dergelijke belangrijke ontwikkeling mist Stripschrift volledig de boot. Het is, ging Dick Matena verder, wel enorm moeilijk om door de gevestigde week-stripmachten als Dupuis, Lombard en Dargaud heen te breken, maar België bloedt momenteel langzaam dood: er zijn geen jonge talentvolle tekenaars, de Belgen moeten nog op de oude meesters voortteren. Daarom zal Nederland over een jaar of tien het belangrijkste stripland van Europa kunnen worden.

R. van Eyck

ER KWAM ROOK UIT DE BOOM VAN DOKTER UIL EN POLLETJE IS NAAR BINNEN GEGEND OM TE ZIEN WAT ER AAN DE HAND IS....
TJONGE, WAT EEN ROOK! IK DACHT DAT ER BRAND WAS!
BRAND? WELNEE! IK MAAK EEN DRANKJE VOOR BAAS BEER!

Polletje Pluim bij dokter Uil

avonturen van Snuf Snuffel

REMCO CAMPERT

Aristide's redevoering werd onderbroken omdat er een krant onder de deur door werd geschoven. Snuf pakte hem en ze begonnen te lezen: „Snuf Snuffel, Aristide Artistique en Boy Cow ontvoerd!" stond er, daaronder hun foto's en dan: „Daders zonden briefje aan politie van de volgende inhoud: Voor elk moeten we 100.000 florijnen hebben, vannacht om 4 uur bij de grote dennenboom in de Bergjesbergen neerleggen. Door één man."

Snuf werd ontzettend kwaad. Eerst zei hij: „zrdfk bxzabgf". Toen: „100.000 florijnen is veel te weinig." De anderen beaamden dit.

„Ik wou dat ik de baas van dat stelletje eens voor me had staan", zei Snuf woedend.

„Dat kan, hi, hi, hi", hinnikte iemand achter hen. Het was de man die Aristide had binnengebracht en nu ongemerkt was binnengekomen. „Da kan, kom maar mee, de baas hep jullie iets te frage, hi, hi, hi, en iets te segge, hi, hi, hi."

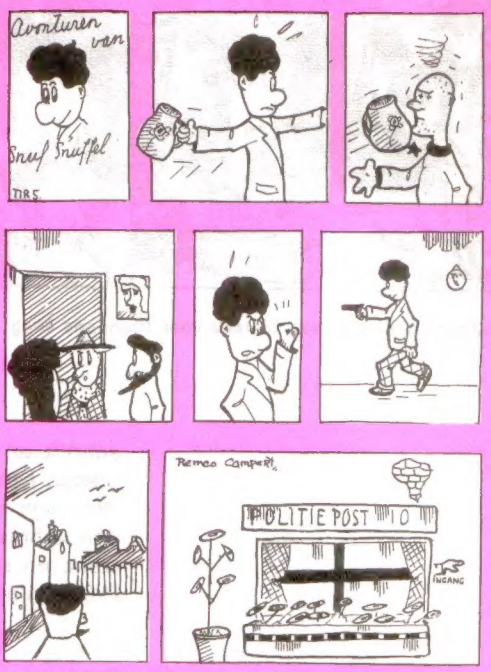

Snel en slim als Snuf was, greep hij de waterkan en gooide die in het gezicht van de man met de revolver, die hem op het puntje van z'n kin kreeg en voor enige uren onder zeil ging. „Nu moet er gehandeld worden", zei Snuf, „Boy Cow, jij blijft bij dien man hier en als hij bijkomt, geef je hem weer een tik op zijn hoofd. Aristide gaat de politie halen en ik zal wel met den baas afrekenen." Vervolgens schudde Snuf z'n vuist, haalde z'n neus op en sloop toen met z'n pas veroverde revolver de gang op. Tot zijn eigen verbazing (en de mijne) wist Aristide ongemerkt het gebouw uit te komen en na enige minuten lopen kwam hij bij een politiepost aan.

In het politieposthuis zat één agent. Toen hij Aristide zag, overgoot een zonnige glimlach zijn gelaat. „Wel, wel, meneer Artistique", zei hij, „we dachten allemaal dat U dood was. Het hele politiecorps is naar een herdenkingstentoonstelling van Uw werken. „In memoriam A.A." heet de tentoonstelling. Gut, gut, gut!"

„Naar een tentoonstelling van mijn werken", zei Aristide verbluft, „daar moet op gedronken worden." Hij rende de deur uit en kwam terug met een fles. Het bleek geen water te zijn, want even later lagen beiden te slapen en te snurken. Snuf was ondertussen voor een deur gekomen, waarop „Signor Spaghetti" stond. Hij deed de deur voorzichtig open en toen zag hij iemand op een stoel vastgebonden zitten. De „iemand" had een doek voor zijn mond en bracht vreemde geluiden voort.

Snuf maakte Signor Spaghetti, die opeens vreselijk zenuwachtig deed, los. „Wat is er?" vroeg Snuf geïrriteerd. „Ik ben mijn rol kwijt", stotterde Spaghetti. „Nou, als je het werkelijk niet weet, dan zal ik wel even naar de tekenaar gaan", zei Snuf.

Hoe Snuf nu precies bij de tekenaar kwam, is moeilijk uit te leggen, maar het laatste gedeelte van de reis ging door een inktpot en de tekenaar, die juist hevig aan het leren was, keek gramstorig op. „Wat moet Spaghetti zeggen", vroeg Snuf. „Is die uil het vergeten? Hij moet zeggen, dat Sam Camera een boef is en dat die camera, je weet wel, uit het begin, een camera met een bewusteloos makende straal was. Hé, hoe kan ie nou zo iets origineels vergeten!" En opeens brulde de tekenaar brullend: „hij ligt eruit! Ik wil hem niet meer zien! Zijn congé krijgt ie!" „Maar", protesteerde Snuf. „Jij . . .", barstte de tekenaar los, „jou haat ik al sinds ik je geschapen heb!" En hij vernietigde Snuf met één inktklodder. En zo komt dit verhaal tot een raar einde.

LEUTERLUSSIES

In Sjors van 24 januari ontvingen Sjors en Sjimmie als „gasten" Eric de Noorman, Astérix en Obélisk. Op de eerste schooldag vertelt de aardrijkskundeleraar van de beide vrienden het een en ander over ontstaan en geschiedenis van het eiland waarop zij wonen. De bewoners van het eiland kenden eeuwen van voorspoed en roofzuchtige invallers werden van de stranden geweerd. Zo zien wij in een van de plaatjes Eric de Noorman verschrikt het haze- of liever gezegd het zeepad kiezen, onder het slaken van de kreet: „Dat was nogal kres . . . eh . . . kras!"
Behalve Noormannen werden Britten, Germanen en Galliërs tot dezelfde smadelijke aftocht gedwongen en het volgende plaatje toont ons een sterretjes ziende Obélisk, die zo snel als hij roeien kan maakt dat hij wegkomt, terwijl een al even ontstelde Astérix hem toeroept: „Geen woord hierover als we thuis zijn!" Onoverwinnelijk waren ze dus niet altijd, onze Gallische helden, of wellicht was de toverdrank nog niet uitgevonden!

Voor het inkleuren van de strips in het stripweekblad Pep zocht de Geïllustreerde Pers onlangs een enthousiaste (aankomende) **coloriste** in de leeftijd van 18 tot 25 jaar. Lezeressen die menen uit te munten door het werken met fraaie kleuren en deze functie ambiëren kunnen bij toestel 87 informeren of ze nog welkom zijn.

Ter voorziening in de vacature die ontstaan is door het overlijden van Frank McLearn, werd (alweer enige maanden geleden) Milton L. Kaplan eerste man bij een van 's werelds grootste stripleveranciers: King Features Syndicate.
Voordien was Kaplan verslaggever, redacteur en buitenlands correspondent. Overigens produceert en distribueert King Features ook films voor theater en tv.

„Stripverhalenverkopertjes wringen zich bij iedere halte behendig in en uit de bus voor een bliksemsnelle handel".
(Hella S. Haasse over haar recente bezoek aan Djakarta in Avenue van december).

28 januari j.l is Geart Jonkman 60 jaar geworden. Blijkens de Encyclopedie van Friesland uit 1958 heeft hij een voorkeur voor het criminele en voor abnormale zielsprocessen. Tegenover de Leeuwarder Courant, waarvoor hij in het dagelijks leven als inspecteur optreedt, verklaarde de heer Jonkman:
„Bihalven foar it kriminele ha ik ek altiten bilangstelling hawn foar de seks. En dêrom binne myn forhalen gauris wegere. Net op literaire groun, maar út puriteinske oerwegingen. Dat hat my remme; ik bigoun optlêst to twiveljen oan myn seedlik bisef. Hjoeddedei mei alles, mar nou kom ik omtrint net mear oan skriuwen ta. De krante nimt al myn energy."
„Ik brûkte wol erotyske scenes, mar ik ha it altiten sûnder skuttingtael dien. It hoegde neffens my net en it seksuele bidriuw is my to smaeklik om it ûnsmaeklik to meitsjen. En dochs is gauris hwat fan my wegere. Dat hat in rem foar my west. Ik fielde it as censuer."
Dit bericht zou Stripschrift wellicht niet hebben „gehaald" als Geart Jonkman zich niet ook een reputatie had verworven als schrijver van strips. Het is begonnen met Bokke Heidehipper in de toenmalige Heerenveense Koerier, een strip waarover de ouderen in de zuidoosthoek van Friesland nog steeds spreken. Enkele jaren geleden publiceerde hij in de Leeuwarder Courant de bijstervaarlijke avonturen van Baerend Barebyt. Tóch eens aan denken als we weer op zoek zijn naar een niet eerder gebundelde strip.

Van 15 augustus tot 1 oktober kunnen aan het Ministerie van CRM in Rijswijk aanvragen worden ingezonden voor een uitkering uit de experimentenpot. Deze pot is bestemd voor kunstzinnige vernieuwingen door individuen of groepen en wil onderzoek naar nieuwe artistieke vormen, al of niet in relatie tot nieuwe publiekssituaties, uitlokken en mogelijk maken. Een uitgezochte gelegenheid, dunkt ons, voor lezers van Stripschrift die de hand eens aan de ploeg willen slaan. Houdt u ons op de hoogte?

Toen Walt Disney in 1940 voor $2.3 miljoen de tekenfilm Fantasia maakte, werd het een gigantische flop. Nu de film opnieuw wordt uitgebracht, is hij overal uitverkocht, met voornamelijk jongeren in de zaal die de film een geweldige trip (wat is dat, Handelsblad?) vinden. Van het verleden naar de toekomst: Kerstmis 1970 zal de première te zien geven van The Aristocrats, een getekende hoofdfilm over de wederwaardigheden van een kat en haar drie jongen in het Parijs van 1910.

Uit 'The Aristocats'

Levende dieren hebben (althans op deze foto) model gestaan voor de getekende figuren. Tot de stemmen die hun medewerking verlenen horen die van de Sherman Brothers. Er is drie jaar aan The Aristocats gewerkt, lezen we in het nu al gepubliceerde jaarverslag 1969 van Walt Disney Productions. Waarbij moet worden aangetekend dat dat jaar daar op 27 september afliep.

De negende roman van Jan Wolkers heet **Turks Fruit** en is ons niet alleen opgevallen door de vlammende omslag, maar ook door het motto dat het werk meekreeg en dat bevroeden doet dat Wolkers gerekend mag worden tot de kenners van de avonturen van Kuifje. Dat motto bestaat namelijk uit een dialoog tussen de miljardair Carreidas en de bandiet Restapopoulos die zo graag rijk wil worden en stond eerder in **Vlucht 714**. Ingespoten met een waarheidsserum overtroeven deze twee elkaar in eerlijkheid, waarbij het erom gaat wie de grootste naarling van de wereld is.

Waarom ons aller volksdagblad De Waarheid gestopt is met de strip **Cisko Kid**? Wie daar ideologische motieven achter vermoedde, moet teleur worden gesteld: Cisko Kid hield gewoon op. En er staat (om dat te bewijzen) nu wéér een „Kapitalistische" strip in. Van de hand van G. Schreuders publiceerde deze krant op 24 december overigens een zeer lezenswaardig verslag van een bezoek aan Maurice de Bevere (Lucky Luke).

Sedert Tielse Flipje (still going strong!) als boekje verschijnt, was het wachten op een figuur die zich als „filmpje" zou presenteren: een half jaar geleden verzond De Gruyter aan een groot aantal kleuterscholen in geheel Nederland een volledige set van acht **Kabouter Krikmik** „metro-strips". „De kleuters hebben", zo schrijft ons De Gruyters p.r.-man J. F. A. M. Entken, „geheel overeenkomstig onze bedoelingen hun moeders thuis op de nieuwe stripfiguur attent gemaakt. Dat betekende grootscheepse aankopen van De Gruyters' margarine".

De strip ontstond geheel in eigen beheer, waarbij
Corver (= Cor Versteeg) als hoogst verdienstelijk tekenaar uit de anonimiteit van de sales promotion-afdeling stapte. Mocht er na „De lange baard" nóg een verhaal komen dan kan hij dit beter laten bedenken door iemand die een rijkere fantasie minder krom onder woorden brengt dan zijn huidige tekstschrijver.

Gandalfs symbool Hormoontje is verdwenen. Dat is nu **Orgus** uit ons stripverhaal. Een buitenmenselijk wezentje, dat als een monster vrouwen bestormt. Maar Phalla houdt van hem en probeert een mens van hem te maken met een broek aan. Orgus is voor mij zuiverder en sympathieker dan Hormoontje, aldus vertrouwde Guus Dekhuizen toe aan Ben Dull in Het Parool.

Sedert het begin van dit jaar is het verspreidingsgebied van de Bommel-dagstrip in ons land uitgebreid met enige plaatselijke dagbladen, aanleiding voor produktieleider Jaap Back (30) bij de Toonder Studio's om in de Nieuwe Apeldoornse Courant iets te zeggen over de fanmail: „Iedereen krijgt bericht terug. Het verschil tussen de brieven van kinderen en ouderen is alleen dat de kinderen beginnen met **Lieve meneer Toonder** en de ouderen met **geachte Heer Toonder**. Tom Poes wordt niet alleen voor kinderen, maar ook voor volwassenen geschreven en dat gebeurt gewoon góed. Een beetje belerend, een beetje humoristisch, je vindt er een echt stuk leven in terug. Het is bijna literatuur. Vandaar. Maar het is niet zo dat er alleen strips gemaakt worden voor mensen die te lui zijn om te lezen, zoals wel eens wordt gezegd. Ik heb het nu over góede strips, laten we dat even begrijpen."
Dág Jaap!

Herinnert u zich de superauto waarin de stripfiguren Batman en Robin zich plegen voort te spoeden? De Australische ontwerper Gene van Grecken heeft hem in het diepste geheim nagebouwd als antwoord op het probleem van de luchtverontreiniging en de geluidshinder. De aluminium carrosserie heeft geen deuren en is zo laag dat men via het opklapbare dak in het voertuig kan stappen. De auto zou 320 km kunnen halen. Het is maar dat u even op de hoogte bent voor het geval u met plannen rondloopt om uw wagen in te ruilen.

„De **International Comic Art Fanclub** ICAF heeft tot doel zo veel mogelijk stripfans uit alle mogelijke landen te verenigen om aldus groter contact te doen ontstaan in de stripmilieus", zo lezen wij in Technisch Nieuwsblaadje no. 0 dat begin februari het levenslicht aanschouwde bij Michel Feron, Grand-Place 7, B-4280, Hannut, België. Naast een uitgebreid artikel van François Rivière, getiteld Clifton, ou l'anglais tel que Macherot le parle, bevat het nummer beginselverklaringen in de Franse, Engelse en Nederlandse taal, die — bij onderlinge vergelijking — nogal uiteen blijken te lopen.
Zo kan men in het Frans lezen dat de club niet alleen strips zal bestrijken, maar ook aangrenzende gebieden zoals film en science fiction. In het Nederlands staat te lezen dat het (strip?) tijdschrift Ehecatl dit jaar van stapel zal lopen, terwijl er in het Engels herdrukken staan aangekondigd van Mickey-Magazine, met „a wonderful Eaga Beava strip, as well as 4 or 5 Donald Duck/ Uncle Scrooge Complete Stories bij Carl Barks himself . . ." en van „an episode from Erik de Noordman, a truly fine Dutch strip that will please all lovers of heroic tales". Ook wordt er reeds gedacht aan een tentoonstelling van „niet-te-publiceren-tekeningen" van Kartoenisten. Graag feliciteren wij Dany de Laet met ICAF.

BLADEN MET EN OVER STRIPS

De stripbladen die ons — met tussenpozen die van een week tot drie maanden variëren — uit binnen- en buitenland onder ogen komen laten zich ruwweg in drie soorten verdelen: allereerst zijn daar de vrijwel geheel met strips gevulde bladen voor jeugd en volwassenen, zoals Pep resp. Mad, die echter ook ruimte afstaan aan andere kopij. Dan zijn daar tijdschriften die eveneveneens grotendeels vol strips staan, maar waarin de artikelen alle op die strips slaan; een voorbeeld daarvan is (het Franse) **Charlie**. Tenslotte onderscheiden we dan periodieken die het dichtste bij Stripschrift staan, d.w.z. goeddeels in beslag worden genomen door artikelen over strips, waarbij de strips zelf ten hoogste als illustratie fungeren. Een van de voortreffelijkste uitgaven, die ons op dat terrein bereiken, is (het Amerikaanse) **Cartoonist Profiles**. In volgende nummers van Stripschrift hopen wij deze bladen te bespreken.

VERFILMDE STRIPS

Volkskrantlezers — en zij niet alleen — zullen best weten dat **Moem** en zijn familie op nijlpaarden lijken, maar het niet zijn. Ze zijn afkomstig uit de pen van de Finse striptekenaar Tove Jansson en sedert kort in Engeland op de televisie te zien. Spits derhalve uw oren, Marc.

LEUTERLUSSIES

Nooit tevoren zijn verzamelde Nederlandse balloonstrips zó mooi uitgegeven als onlangs VIDOCQ van Hans G. Kresse. Men kent de eerder in Pep verschenen verhalen-vol-geweld over de gevangenisboef die nader-

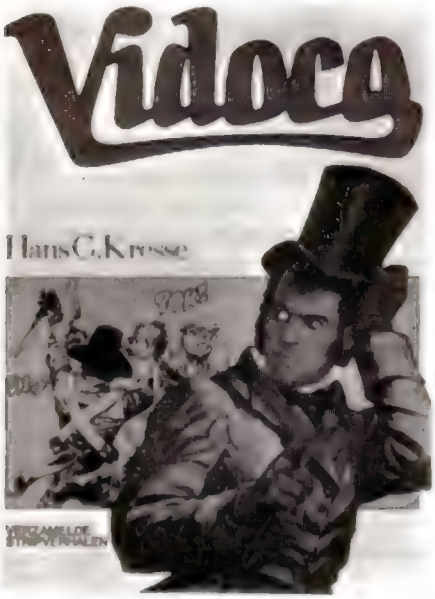

Het prachtige Vidocq-album

hand bij de politie komt. Minder bekend is dat Kresse zijn inspiratie voor de sfeer uit de begindagen van de 19de eeuw onder meer ontleent aan het befaamde Napoleonboek van de niet minder befaamde (inmiddels emeritus) hoogleraar prof. dr. J. Presser. De meer dan 25 hier in voortreffelijk zwart/wit gereproduceerde verhalen geven weer eens blijk van de veelzijdigheid van zijn schepper. In de boekhandel zal men echter tevergeefs uitkijken naar dit werk dat voor *f* 1,95 per exemplaar werkelijk te geef is: het kooprecht is namelijk voorbehouden aan Pep-abonnees. En als zodanig wordt iedereen beschouwd die zich verbindt om dat stripblad dertien weken achtereen voor twee kwartjes per keer te betrekken. Maar ook de daarmee in totaal gemoeide som van *f* 8,45 is het Vidocq-album ten volle waard, temeer wanneer men bedenkt dat daar dertien afleveringen van Pep bij zijn inbegrepen.

De Walter Foster-boeken (zie stripschrift 14, blz. 4) worden sedert het begin van dit jaar door O. Harris, Amsterdam ingevoerd en zijn bij ruim 300 winkels voor kunstschildersmaterialen à *f* 5,— te koop. Verkrijgbaar zijn nog Comics (23), Modern Cartoons (24), Animated Cartoons (25) en Advanced Animation (26), om van de ca. honderd overige titels te zwijgen. Maar die hebben dan ook nog minder met strips te maken.

Medio mei verschijnt bij Van Gennep voor om en nabij de elf gulden O'Donnoghue & Springers wereldberoemde **Avonturen van Phoebe Zeit-Geist** in een Nederlandse vertaling van de uitgever-zelf en zijn makker Jaap Jansen. Slecht nieuws dus voor Stripschappers die deze strip — oorspronkelijk verschenen in Evergreen Review — voor nauwelijks minder geld als Grove Press paperback in zwartwit hebben gekocht. Want de Nederlandse versie komt dan ook nog eens in zes kleuren uit. Men mag aannemen dat uitgevers veler landen voor dit doel de handen ineen hebben geslagen.

Voor dezelfde prijs als twee loose nummers van Stripschrift kunt u één los nummer van **Witzend** nummer 2, kopen, met bijdragen van hedendaagse Amerikaanse striptekenaars zoals

Een scène uit 'Animan' een spannende strip in Witzend

Wallace Wood en Warren Sattler. Hallo, vertaler Martin Beumer, kon u geen andere naam dan Pipperoen bedenken?
Als u nog niets van Real Free Press bezit, kunt u Witzend 2, tezamen met de vier eerder verschenen RFP-publikaties, laten komen door *f* 15,50 over te maken op giro R 14916.

Nog een plaatje uit Witzend: Biotine, uit 'Pipperoen's Epos'

WERELDKARTOENALE '70

Iedere zomer organiseert de Belgische badplaats Heist-Duinbergen een internationale tentoonstelling van cartoons, tijdkritische tekeningen, karikaturen en humoristische gebruiksgrafiek. Uit 900 inzendingen uit 26 landen werden er verleden jaar een kleine 300 opgehangen. Wie dit jaar aan de negende Wereldkartoenale mee wil doen, heeft ervoor te zorgen dat zijn werk **uiterlijk 15 mei** bij het stadhuis van Heist is ontvangen. Iedere deelnemer kan in iedere van de vier navolgende categorieën deelnemen met maximaal drie werken per categorie:

A. De gewone cartoon (getekende grap, met of zonder tekst);

B. De politieke prent (edotirial cartoon, op actueel gebied);

C. De karikatuur;

D. Humoristische affiches, geboortekaarten, wenskaarten, boekomslagen, verpakkingen en wat dies meer zij.

In iedere categorie valt een prijs van Bfrs. 25.000 te verdienen, het geen op een kleine Hfl. 2000 neerkomt.

Met deze cartoon vestigt Heist Duinbergen de aandacht op de Wereldkartoenale '70

Het liefste ontvangt men de inzendingen op het tentoonstelbare formaat van 30 x 40 cm. Ten bate van Unicef wordt er ook nog een cartoonboek uit samengesteld. Na afloop van de Wereldkartoenale worden alle inzendingen op kosten van het gemeentebestuur degelijk verpakt teruggestuurd.

Wie meer strips van Willy Lohmann wil zien dan alleen maar Kraaienhove, kan zijn hart nu ook ophalen aan **Bellefleur**, in het onlangs gestarte blad Bloos.

We leven in een verrotte maatschappij. Deze maatschappij functioneert via een systeem, waar alle mensen tegen in opstand zouden moeten komen, als het niet zo was, dat juist diezelfde aardbewoners deze verrotting ten eigen bate aanwenden om er zélf schijnbaar beter van te kunnen worden. Zo houden we het systeem in stand. I.p.v. ons te verzetten tegen gevolgen van dat systeem als oorlogen, luchtverontreiniging, overbevolking, rassehaat, vergiftiging van ons voedsel, rijden we in onze auto, gaan we naar de supermarkt voor een stukje verpakte kaas en een fabrieksbroodje en geven we 's avonds als we gestoord worden bij het tv-kijken aan een lastig persoon aan de deur een kwartje voor Vietnam.
Mensen die zich niet bij deze verregaande verzieking neerleggen, maar zich verzetten tegen dit alles dodende systeem, proberen zaken als bovengenoemd onder onze aandacht te brengen. Via de normale media (kranten, radio en tv) kunnen ze ons niet bereiken. De mediaheren zijn nl. zelf de radertjes van dit op produktie en rendement gebaseerde systeem.
Wat doen deze systeemverzetters dus: zij creeëren hun eigen media.
Een jaar of vijf geleden startten ze met de zg. undergroundpers. En omdat de gevolgen van onze in zichzelf verstikkende maatschappijsystemen het sterkst tot uiting komen in de Verenigde Staten, was het in dat land, dat de eerste undergroundbladen tot leven kwamen. In de loop der jaren die volgden, werden door studenten, kunstenaars en andere systeembewuste jonge mensen dergelijke tijdschriften opgericht.
En het is ook al weer enige tijd geleden, dat alle undergroundtijdschriften zich verenigden in de UPS (Underground Press Syndicate). Daardoor is het voor alle 150 leden op het ogenblik mogelijk om, wanneer zij de bladen van over de hele wereld toegestuurd krijgen, daaruit over te nemen wat ze willen. Een optimale communicatie dus tussen de anti-systeemwerkers en hun ruim 1½ miljoen lezers.
Vanzelfsprekend zijn er vanaf het begin van het ontstaan van de undergroundpers tekenaars aan deze kranten verbonden geweest. Op die manier konden nl. een aantal tekenaars hun verzetsactiviteiten naar voren gaan brengen. Omdat de inhoud van deze undergroundkranten in tegenstelling is met die van andere kranten, zijn de tekeningen en strips dat ook.
Iedere bovengrondse krant die zichzelf repecteert, heeft één of meer strips in z'n blad. Maatschappijkritiek is mogelijk. Maar . . . tot hier en niet verder. Niet voorbij de grens van de repressieve tolerantie.
De bovengrondse krantenmakers willen wél laten zien dat ze begrip hebben voor een ander standpunt, maar het moet wel onder het mom van een grap gebracht worden en als het in godsnaam in wezen maar ongevaarlijk is.
Heeft de strip in bovengrondse kranten vooral de functie 'het moet om te lachen zijn', in de undergroundtijdschriften is het de sociaal kritische functie, die nummer één staat.
'Bovendien', voegt Olaf Stoop, groot kenner van de undergroundstrips, er aan toe, 'voelt de undergroundstriptekenaar zich gevoelsmatig meer bij die krant waarvoor hij werkt betrokken, dan dat met de normale striptekenaar het geval is.
De mentaliteit van de bovengrondse striptekenaar is geen kriterium voor het al dan niet geplaatst krijgen van zijn strip in één van de bestaande media. Voor de undergroundstriptekenaar is zijn mentaliteit een voorwaarde om werk bij de undergroundpers geplaatst te krijgen.
In Amerika zijn het een twintigtal striptekenaars die hun anti-systeemhouding in undergroundbladen vastleggen. Omdat in Nederland Olof Stoop en Steve Davidson met hun resp. bladen Real Free Press Illustratie en Om bij het UPS zijn aangesloten, kunnen ook Nederlandse stripliefhebbers regelmatig kennis nemen van de sublieme tekenwerkjes van deze undergroundtekenaars.
Robert Crumb is in Nederland de bekendste undergroundstriptekenaar. De Amerikanen Vaughn Bode, Moscoso, Clay Wilson, Joel Beck, K. Adams, Kim Deitch, Spain Rodriguez, Skip Williamson en Gilbert Shelton zijn echter minstens zo belangrijk.

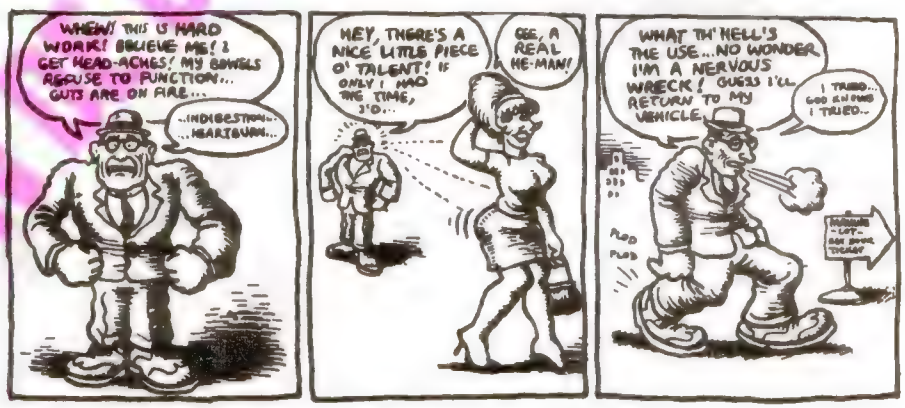
WHEW! THIS IS HARD WORK! BELIEVE ME! I GET HEAD-ACHES! MY BOWELS REFUSE TO FUNCTION... GUTS ARE ON FIRE...
...INDIGESTION... ...HEARTBURN...
HEY, THERE'S A NICE LITTLE PIECE O' TALENT! IF ONLY I HAD THE TIME, I'D...
SEE, A REAL HE-MAN!
WHAT TH' HELL'S THE USE...NO WONDER I'M A NERVOUS WRECK! GUESS I'LL RETURN TO MY VEHICLE
I TRIED... GOD KNOWS I TRIED...

Een scène uit 'Whiteman' (a story of civilisation in crisis)

Van Crumb is op het ogenblik o.a. veel werk te zien in een Engelse editie van het Amerikaanse stripboekje Zap comics, dat uitgever Thomas Rap naar Nederland bracht. Hij hoopt dit met meer Zap uitgaven te kunnen gaan doen.
Ook Engeland, het tweede land op

Hippy in 'Zap'

HERE SHE COMES! IT'S HIPPY!
WAY OUT!
WEIRD!
SHE'S KRAZY! SHE'S KOOKY! SHE'S ONLY SWEET SEX-TEEN!
I DIG MY TRIP BUT OH YOU KID!
POING!
SLURP
HEY HIPPY BABY! LET'S SMOKE SOME MORE DOPE!
THAT'S KOOL! BY THE WAY, I'M PREGNANT!
THAT'S A TRIP
CAN Y' DIG IT MAN?
YEAH...WAIT'LL I GET MY RUSTY COAT HANGER!
NGOGNOGN GOGNOG

het gebied van undergrounduitgaven, heeft z'n undergroundstriptekenaars. 'Maar', zegt Steve Davidson, 'de Engelsen tekenen mooier dan de Amerikanen. Minder hard. Ze gaan niet zo ver als de Amerikanen. Hun stripfiguren zijn minder opgeblazen. Ze zetten zich minder dan de Amerikanen af tegen de bestaande toestanden in deze maatschappij.'
De voornaamste Nederlandse

THE COMICBOOK AND ME, JUST ME, WE GOT THE BUS

striptekenaar is de in Parijs en Noorwegen bivakkerende Bernard Holtrop (willem). Zijn strips verschenen in Nederland o.a. in God Nederland en Oranje, Aloha, Om en Real Free Press Illustratie.
Dick Breebaart, een minder bekende tekenaar, maakte voor Steve Davidson's Om-uitgave 'het Zwart op Witboek Welvaart', een strip over luchtverontreiniging. En verder troffen we o.a. in een oud nummer van Révolte een ongesigneerde anti-systeemstrip aan. Het niet signeren van strips is trouwens een bekend verschijnsel in de undergroundpers, waar de maker zich dikwijls veel minder belangrijk vindt, dan wat hij te zeggen heeft.
Een naam die we tenslotte in Aloha regelmatig tegenkomen is die van Theo van de Bogaard. Zijn Ans en Hans strip verschijnt echter ook in het sexblad Chick. Theo: 'Wat je met die undergroundstrips wilt? Je vertelt mensen hoe ze zichzelf kunnen gaan ontdekken en daar conclusies uit kunnen trekken.' Bij Theo thuis hangt op het ogenblik een Bob Dylantekst van de clandestiene plaat Little White Wonder aan de muur: 'The comicbook and me, just we, we got the bus'.
Steve Davidson heeft z'n laatste Om-uitgave net naar de drukker gebracht. Het wordt een stripboek dat in april voor *f* 7,50 uitgebracht wordt door Arcanum. Het heet All American Comics. Er zullen 100 strips van de eerder genoemde Amerikaanse undergroundstrip-tekenaars in staan: Steve: 'Er valt weinig uit te leggen aan underground-strips. Dat er uiterlijk een verschil ontstaan is tussen de underground- en bovengrondstrips, vind ik niet zo belangrijk. In die undergroundsstrips gebeurt precies hetzelfde als in die andere strips. Alleen hebben deze tekenaars een uiterst nihilistische visie op de voor hen zo negatieve samenleving. Als Crumb b.v. een verschrikkelijk pornografische strip maakt, komt dat omdat de Amerikaanse opvattingen over sex zo walgelijk puriteins zijn. Op een gegeven ogenblik zeggen ze: bloot is vies. En dan is incest O.K. Omdat ze daar aan voorbij gaan, door zich op die belachelijke zaken te concentreren. Nou, dat tekent Crumb.'
Undergroundstriptekenaars leven onder andere omstandigheden dan de bovengrondse striptekenaars, die meedraaien in deze establishment-maatschappij. Undergroundmede-werkers hebben gekozen voor een betere wereld. En daar pleiten ze voor in hun strips.

Lieneke van Schaardenburg

Big Baby in 'Zap'

BIG BABY
THE INFANT TERRIBLE!!
THIS KID IS REALLY ONE ENRAGED INFANT!
I GET SO VEXED!
POUND POUND
WAH! SCREECH! WHINE! WIMPER!
SNIVEL SNIVEL SOB CHOKE..
?
DROP OUT!
WHAT'S WRONG WITH THEM!? WHY DON'T THEY DROP OUT?!?
YOU'D THINK, AFTER ALL THAT'S HAPPENED, THEY'D FIGURE IT OUT...
I HATE THEM ALL!
STUPID SHITS!
CLAW SCRAPE
OH WELL, WHAT CAN YOU EXPECT.. THEY'RE ONLY HUMAN..
I WET MYSELF.
ONCE AGAIN IT IS PROVEN.. I'M JUST A BIG STINKING BRAT!
SOB
NOW MY WHOLE BODY IS INFLAMED!
YOW!
CRYING WON'T HELP!
FUCK IT!
BURNED OUT....

NIEUWS van de stripmarkt

In de Berlijnse Akademie der Künste werd onlangs de eerste grote Duitse striptentoonstelling gehouden. Wij willen er hier binnenkort uitgebreider op terugkomen en dan met name aandacht wijden aan werk van Duitse tekenaars en schrijvers van deze tijd.

Vrijdagavond 20 februari troffen stripliefhebbers elkaar in Het Open Hof in Delft, waar Ton Koninckx en enkele andere enthousiastelingen een heel verdienstelijke expositie van strips hadden ingericht.
Behalve heel veel Bommel, Eric, Suske en Wiske en ander „gevestigd" werk, was er ook het een en ander te zien van jonge, beginnende tekenaars.
Bruna had op de expositie een verkoopstand ingericht.
In een afzonderlijke zaal werden stripfilms gedraaid, terwijl enkele bekende striptekenaars, onder wie Martin Lodewijk, de manifestatie met hun aanwezigheid opluisterden.
Van Martin's werk was een afzonderlijke expositie ingericht, die grote belangstelling trok.
Ook op de zaterdag en de zondag volgend op de openingsdag trok de manisfestatie behoorlijk veel bezoekers. In totaal kwamen er enkele honderden belangstellenden.

De aandachtige lezer zal mogelijk in het artikel over de oudere en véél sexier Prikkebeen in ons vorig nummer enkele storende zetfouten hebben opgemerkt. In de allerlaatste alinea bijvoorbeeld werd geschreven over verhalen van Töppfer uit 1929 en 1930; dat moest natuurlijk zijn 1829 en 1830.
En een siergulp, zoals Cryptogame droeg, heet geen braquette, maar een braguette. We vertellen het maar even, voor het geval u er één wilt gaan dragen . . .

hebben opgemerkt. In de allerlaatste Olaf Stoop — onstuitbaar strip-promotor — kondigt aan dat zijn eerstkomende uitgave van Chinese oorsprong zal zijn, een surrealistische sage uit de 16de eeuw, getiteld **Monkey verslaat de witte knekelgeest**. Bij een omvang van 120 pagina's zal de prijs ongeveer een tientje bedragen — verschijning niet eerder dan van de zomer.

HORROR
In een van de komende nummers van Stripschrift wil de redactie uitvoerig aandacht besteden aan de horror-strip. Specialisten op dit terrein die zin hebben aan de totstandkoming van dit nummer mee te werken worden verzocht zich bij de redactie bekend te maken.

Zou het einde van de hoos in zicht zijn? De Bezige Bij schijnt dat wel te vrezen: nog geen half jaar na het derde Bommelboek is nu **Zoals mijn Goede Vader zei** uitgekomen. Het bevat De tijwisselaar, De kwade inblazingen en De hulpbloemerij. De plaatjes zijn nog steeds erg klein, zodat ook deze Bommelstrip eigenlijk geen strip is. Marten Toonder droeg de bundel ditmaal op aan zijn zestal dierbaren: Eiso, Lumina, Onno, Marilou, Jeanette Swan Tjin en Joos. Alleen Phiny Dick staat er niet bij, maar die ontwierp dan ook de omslag. In ieder geval zou het de stripboekenrecensent van De Typhoon „de allergrootste deugd doen als van dergelijke heruitgaven een halfjaarlijkse traditie zou worden gemaakt". Laten we het dáár dan maar op houden.

„Men schrikt van Professor Sickbock die in zijn laboratorium allerlei onbestendige wezens tovert", aldus zei prof. Rosch van het laboratorium voor moleculaire genetica van de Leidse universiteit tijdens een minicongres, begin februari, van de Haagse KVP-jongeren. Uitgangspunt vormde **De biologische tijdbom**, het boek waarin G. R. Taylor o.a. voorspelt dat het omstreeks 2000 mogelijk zal zijn kruisingen tussen mensen en dieren te maken, babies in de fabriek te produceren, de jeugd te verlengen, hersenen aan computers te koppelen en de dood onbeperkt uit te stellen. Ook dergelijke boeken wekken volgens de professor schrikreacties op.

Wie 1. graag bloemen en planten verzorgt, 2. geabonneerd is op het Algemeen Handelsblad en 3. belang stelt in strips kan het niet zijn ontgaan dat die krant nu al meer dan een jaar iedere week een strip publiceert vol praktische tips voor binnen en buiten op het gebied van plant en bloem. Bijgestaan door kwekers en biologen hebben tekstschrijfster Treeske Blase en illustratrice Anneke Hohmann de oogst van een jaar nu bijeengebracht in het Ploegsmaboek **Plant-aardigheden**. Met zijn gekke stripformaat en in zijn mooie uitvoering lijkt het heel geschikt om cadeau te geven, al had voor die *f* 8,90 best óók de achterkant van het papier bedrukt mogen zijn.

Maar ja, dan was het boekje ook maar half zo dik geworden . . . In het plantenrijk valt in ieder geval nog aardig wat te strippen.

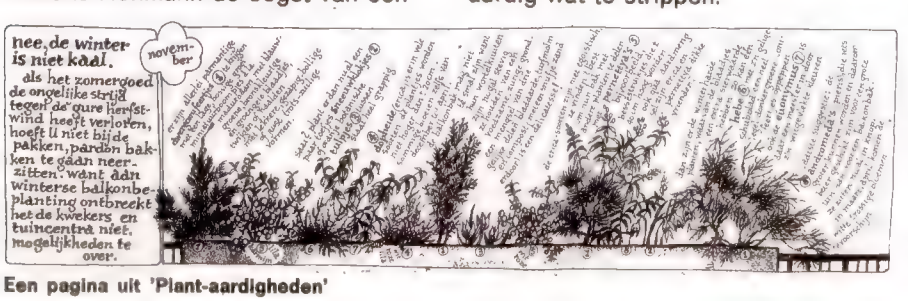
nee, de winter is niet kaal.
als het zomergoed de ongelijke strijd tegen de gure herfstwind heeft verloren, hoeft u niet bijde pakken, pardon bakken te gaan neerzitten. want dan winterse balkonbeplanting ontbreekt het de kwekers en tuincentra niet. mogelijkheden te over.
november
Een pagina uit 'Plant-aardigheden'

WIE ONTVINGEN ER EEN STRIPVERRASSING?

In de eerste helft van de maand maart hebben wij de 'stripverrassingen' verzonden aan één op de tien inzenders van de enquête in nummer dertien. De gelukkigen, die Tom Poes herschapen tot een vriendelijk Lucia-kaarsje ontvingen zijn: J. Mulder, Amsterdam; L. S. J. Kroon, Poortugaal; L. A. Esselman, Eindhoven; J. C. Hubregtse, Middelburg; P. J. van Drimmelen, Delft; D. Covent, Deurne; J. A. Haeyen, Nijmegen; B. E. de Haas, Leidschendam; B. P. Koekman, Rotterdam; J. A. G. Verhey, Arnhem; C. J. Braakman, Zeist; C. J. Oostveen, Amsterdam; A. W. Braakhuis, Purmerend; R. Telman, Almelo, J. E. C. Stumpel, Amsterdam; J. F. H. Kalsbeek, Amsterdam-N; J. Pars, Oosterbeek; W. J. Groot, Zaandam; Diederik Rijs, Haarlem; J. L. Dijkhuis, Amsterdam; M. J. Swart, Drachten; W. J. Schulte, Amsterdam; C. Schols, Den Haag; J. van Breemen, Laren; G. de Vriend, Amsterdam; Rob Noorlander, Amsterdam; Siebe Stellingwerff-Beintema, Delft; T. P. W. van Dreven, Rotterdam; A. Overeijnder, Nootdorp; N. R. van den Broek, Den Haag.

MEDEDELINGEN VAN HET STRIPSCHAP

Lidmaatschap
U kunt lid worden van Het Stripschap door *f* 18,— over te maken op giro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Groningen.
Als lid ontvangt u maandelijks Stripschrift, verder een stripmaatschapskaart, adressenlijst en inlichtingenformulier; bovendien wordt u op de hoogte gehouden van alle Stripschapsactiviteiten.
Wilt u meer weten, schrijf dan een briefje aan de Stripschap-secretaris in Amsterdam.

Oude nummers
LET WEL: t/m nr. 7 geldt een andere regeling dan vanaf nr. 8!
Oude nummers van Stripschrift kunt u zolang de voorraad strekt nog bestellen à *f* 2,25, inclusief portokosten, door het verschuldigde bedrag over te maken op het desbetreffende gironummer en duidelijk op de achterkant van de girokaart aan te geven welk(e) nummer(s) u wenst te ontvangen.
Van de Stripschriften t/m nr. 7 zijn nog vooradig de nummers 3, 4/5 en 7. Deze kunt u bestellen via giro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Groningen.
Alle ná nr. 7 verschenen Stripschriften zijn te verkrijgen via giro 15412 t.n.v. Drukkerij Levisson, Rijswijk ZH.

Vraag- en antwoordrubriek
Voor leden die met vragen zitten is in Stripschrift een vraag- en antwoordrubriek ingesteld.
Van deze faciliteit, die geheel gratis is, kunnen alleen leden gebruik maken. Uw vragen kunt u sturen aan het redactie-adres.

Documentatiecentrum
Vele leden zijn zo vriendelijk om regelmatig het archief- en documentatiecentrum te voorzien van stripmateriaal van alle soort.
Onze hartelijke dank daarvoor!
Toch is er nog veel meer knipselmateriaal nodig om een enigszins representatief beeld te krijgen in het documentatiecentrum van alles wat er in de pers in een bepaalde periode op stripgebied is verschenen.
Mogen wij een beroep op u doen om, als u iets tegenkomt over strips, of misschien reeds lang geleden tegen bent gekomen, hierbij even te denken aan het documentatiecentrum?
Wie weet zit er nieuwswaarde in voor andere stripliefhebbers.
Natuurlijk blijft ook ander materiaal zoals boekjes, puzzels e.d. van harte welkom.

Striptempels
Ten einde de zoekenden onder ons het zoeken wat te vergemakkelijken laten wij hier enkele adressen volgen van stripwinkels.
Wij houden ons warm aanbevolen voor verdere adressen.
— Boekhandel De Koff, Gouverijweg 188a, Rotterdam, tel. 131248.
— De Leidse Stomerij, Haarlemmerstraat 83, Leiden, tel. 22286.
— De Vrije Pers, Folkingestraat 43, Groningen, tel. 33170.
— Legerstee, Nieuwstad, Arnhem.
— Lambiek, Kerkstraat 104, Amsterdam, tel. 67543.

RUILRUBRIEK

Gevraagd:
De tijdschriften Bandès, Barbarber, Bommelbode, Doe Mee, Gag de Poche, Giff Wiff, Hitweek, Linus, Phénix, Pum Pum, Rantanplan en Tom Poes Weekblad.
Verder 'Tekenfilm' van Toonder, 'Le monde de Tintin' van Vandromme en ander documentatiemateriaal over het beeldverhaal en de tekenfilm.
Aardige aanbiedingen aan:
C. J. Aarts,
Singel 500, Amsterdam.

Aangeboden:
Franse 19e eeuwse beeldverhalen ('centsprenten') als beschreven in Stripschrift nr. 11 pag. 8.
4 voor *f* 10,— of *f* 3,— per stuk.
N. Augustin,
Postbus 9080, Amsterdam-18.

Aangeboden:
te ruil of te koop t.e.a.b.
Ons Vrije Nederland zonder Bommel; Clowntje Rick; Piggelmee wonderschelp; Tobias de Kater; Wammes de luie kabouter; een beestenboel; Panda en de gevonden schat; Panda en de meesterdief; Gunnar de gevreesde; Suske en Wiske deel 22 (oude druk); grappen van Lambiek, 1; vrolijke plantkunde van Bertus Aafjes en Piet Worm.
G. J. Hungerink,
Rijnstraat 5a, Leiden.

TOM POES/BOMMEL te ruil aangeboden. Ook enige te koop voor *f* 10,— tot *f* 15,—.
Speciaal gevraagd:
Ons Vrije Nederland vanaf juli 1948; Kleine Zondagsvriend; Bommelbode 10-12; buitenlandse Tom Poesboeken; Nederlandstalige Indonesische uitgaven; wandplaten; oorlogsbommelvaria.
H. R. Mondria,
Evelingshof 8, Leiden,
tel. (01710) 3 21 12.

Aangeboden:
TOM POES: Rare uitvinding; Partenspeler; Wenswerkster; Kniphoed; Laarzenreuzen.
Gevraagd:
KAPITEIN ROB: 39, 55 en 56.
TOM POES: Reuzenvogel; Betoverde spiegel, Mom Bakkesz.
A. W. Ritman,
Bruijnings Ingenhoeslaan 204,
Voorburg, tel. (070) 86 49 32.

DIEFSTAL
U zult uw ogen niet geloven, maar strips blijken zo'n grote aantrekkingskracht op strippomanen te hebben uitgeoefend, dat zij het verschil tussen mijn en dijn uit het oog hebben verloren.
Bommelverzamelaar Henk Mondria is kort geleden op die manier drie gave boekjes kwijtgeraakt, namelijk uit de serie 1 de deeltjes „Tom Poes en de Reuzenvogel", „Tom Poes en de Zieke Hertog", „Tom Poes en het Monster-ei".
Bij terugbezorging zal niet geïnformeerd worden naar herkomst . . .

Adressen bestuursleden van Het Stripschap
P. Hans Frankfurther, voorzitter
Sloterweg 1212
Amsterdam
R. Richard, secretaris
van Tuyll van Serooskerkenweg 79
Amsterdam
Tel.: (020) 22 02 50, toestel 121 tot 12.30 uur.
A. C. Nijmeijer, penningmeester,
Eeldersingel 2, Groningen
K. Helderman, adj.-secretaris
Zocherstraat 60 III
Amsterdam
Tel.: (020) 16 82 14, 's avonds
Girorekening: 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Groningen.

2 mei: Stripveiling annex ruilbeurs in het Centraal Station in Amsterdam.
Aanvang 9.30 uur.
Alleen toegankelijk op vertoon van Stripmaatschapskaart 1970.

POGO

By WALT KELLY

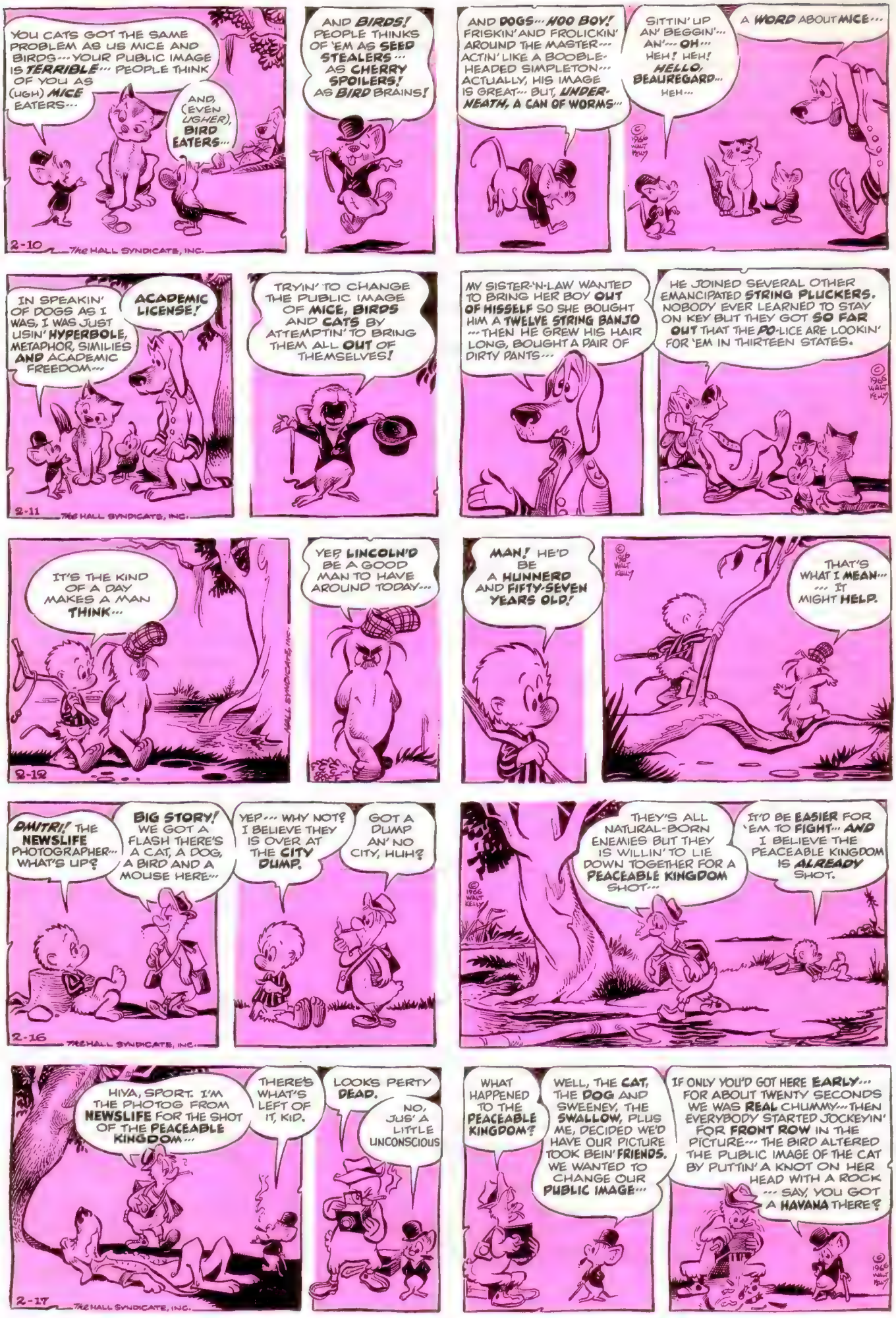
YOU CATS GOT THE SAME PROBLEM AS US MICE AND BIRDS... YOUR PUBLIC IMAGE IS TERRIBLE... PEOPLE THINK OF YOU AS (UGH) MICE EATERS...
AND, (EVEN UGHER), BIRD EATERS...
2-10
THE HALL SYNDICATE, INC.
AND BIRDS! PEOPLE THINKS OF 'EM AS SEED STEALERS... AS CHERRY SPOILERS! AS BIRD BRAINS!
AND DOGS... HOO BOY! FRISKIN' AND FROLICKIN' AROUND THE MASTER... ACTIN' LIKE A BOOBLE-HEADED SIMPLETON... ACTUALLY, HIS IMAGE IS GREAT... BUT, UNDERNEATH, A CAN OF WORMS...
SITTIN' UP AN' BEGGIN'... AN'... OH... HEH! HEH! HELLO, BEAUREGARD... HEH...
A WORD ABOUT MICE...
IN SPEAKIN' OF DOGS AS I WAS, I WAS JUST USIN' HYPERBOLE, METAPHOR, SIMILIES AND ACADEMIC FREEDOM...
ACADEMIC LICENSE!
2-11
THE HALL SYNDICATE, INC.
TRYIN' TO CHANGE THE PUBLIC IMAGE OF MICE, BIRDS AND CATS BY ATTEMPTIN' TO BRING THEM ALL OUT OF THEMSELVES!
MY SISTER-'N-LAW WANTED TO BRING HER BOY OUT OF HISSELF SO SHE BOUGHT HIM A TWELVE STRING BANJO ... THEN HE GREW HIS HAIR LONG, BOUGHT A PAIR OF DIRTY PANTS...
HE JOINED SEVERAL OTHER EMANCIPATED STRING PLUCKERS. NOBODY EVER LEARNED TO STAY ON KEY BUT THEY GOT SO FAR OUT THAT THE PO-LICE ARE LOOKIN' FOR 'EM IN THIRTEEN STATES.
IT'S THE KIND OF A DAY MAKES A MAN THINK...
2-12
YEP, LINCOLN'D BE A GOOD MAN TO HAVE AROUND TODAY...
MAN! HE'D BE A HUNNERD AND FIFTY-SEVEN YEARS OLD!
THAT'S WHAT I MEAN... ... IT MIGHT HELP.
DMITRI! THE NEWSLIFE PHOTOGRAPHER... WHAT'S UP?
BIG STORY! WE GOT A FLASH THERE'S A CAT, A DOG, A BIRD AND A MOUSE HERE...
2-16
THE HALL SYNDICATE, INC.
YEP... WHY NOT? I BELIEVE THEY IS OVER AT THE CITY DUMP.
GOT A DUMP AN' NO CITY, HUH?
THEY'S ALL NATURAL-BORN ENEMIES BUT THEY IS WILLIN' TO LIE DOWN TOGETHER FOR A PEACEABLE KINGDOM SHOT...
IT'D BE EASIER FOR 'EM TO FIGHT... AND I BELIEVE THE PEACEABLE KINGDOM IS ALREADY SHOT.
HIYA, SPORT. I'M THE PHOTOG FROM NEWSLIFE FOR THE SHOT OF THE PEACEABLE KINGDOM...
THERE'S WHAT'S LEFT OF IT, KID.
2-17
THE HALL SYNDICATE, INC.
LOOKS PERTY DEAD.
NO, JUS' A LITTLE UNCONSCIOUS
WHAT HAPPENED TO THE PEACEABLE KINGDOM?
WELL, THE CAT, THE DOG AND SWEENEY, THE SWALLOW, PLUS ME, DECIDED WE'D HAVE OUR PICTURE TOOK BEIN' FRIENDS. WE WANTED TO CHANGE OUR PUBLIC IMAGE...
IF ONLY YOU'D GOT HERE EARLY... FOR ABOUT TWENTY SECONDS WE WAS REAL CHUMMY... THEN EVERYBODY STARTED JOCKEYIN' FOR FRONT ROW IN THE PICTURE... THE BIRD ALTERED THE PUBLIC IMAGE OF THE CAT BY PUTTIN' A KNOT ON HER HEAD WITH A ROCK ... SAY, YOU GOT A HAVANA THERE?

„het masker"

ALEX RAYMOND

GROOTMEESTER VAN DE

AMERIKAANSE STRIP

DOOR J. H. DE BOER

Raymond aan het werk

Populaire „Stille no. 9" uit de jaren dertig door J. H. de Boer

Vijfendertig jaar geleden, en wel op maandag 3 september 1934, werden de lezers van het Nieuwsblad van het Noorden verrast met het begin van „de dagelijksche publicatie van een nieuw, spannend detective-verhaal waarvan de Amerikaansche detective Dashiell Hammett de ontwerper is, terwijl Alexander Raymond de geschiedenis in levendige teekeningen heeft weergegeven".

„Wij twijfelen niet" — aldus eindigt de redactie het inleidende stukje — „of onze lezers zullen van dag tot dag met groote spanning de avonturen van „Stille No. 9" volgen, zooals zij hier, met minimum tekst en maximum illustratie zijn weergegeven." Dit laatste betekende dat het ging om wat we nu noemen 'n ballon strip.

En de lezers hebben Stille No. 9 (eigenlijk „Secret Agent X9) stellig met grote spanning gevolgd, ruim vier jaar lang tot de laatste strip op 13 december 1938 werd geplaatst. Thans, dik dertig jaar later, willen wij nog eens nagaan waaraan het succes van Stille No. 9 te danken was en hoe en in wat voor klimaat de strip ontstond.

Het eerste en feitelijk beste verhaal telde 200 strips.
Behalve door een boeiende plot viel de strip op door de bewonderenswaardige wijze van tekenen van Raymond: De tekeningen zijn realistisch met een juiste mate van schematisering. Ze vertonen vaak mensen in heftige actie.

Het verhaal gaat over een schip, de Pythia, dat ergens onderweg is met passagiers aan boord, maar ook met een stapeltje baren goud ter waarde van enkele miljoenen dollars. (Goud op een schip, onthoud dat eens even!). Hierop heeft een gangsterbende, waarvan de leider wordt aangeduid als De Top (in 't Engels oorspronkelijk The Dominator), het gemunt. Deze bende heeft een boot van de rijke heer Powers in bezit gekregen en valt met een kanon en bommen aan boord de Pythia aan.

Stille No. 9, door Powers gewaarschuwd, weet de Pythia halverwege het verhaal te redden, maar daarmee is nog niet ontdekt wie De Top is. De rest van het verhaal wordt hier-

aan besteed. Er zijn bijvoorbeeld scènes die zich afspelen op de daken van New Yorkse flatgebouwen, waar bendeleden van De Top — die steeds overal opduiken — als politiemannen verkleed, een nichtje van Powers en haar oude vader proberen te pakken te krijgen.

WIE..?

Het boeiende van het verhaal ligt in het mysterie dat er voortdurend is en dat ook na lezing van het verhaal niet verloren is gegaan. Zo werkt bijvoorbeeld Stille No. 9 steeds alleen en is als het ware een symbool voor het verweer tegen de Amerikaanse misdaad van die dagen. Reeds in de eerste strip is er een geheimzinnige silhouet achter het raam. Wie is het en wat moet hij daar? Het wordt in het verhaal niet precies uit de doeken gedaan. Stille No. 9 is in dit eerste verhaal een particulier detective, die nauwelijks met de politie samenwerkt, maar integendeel meestal door de politie wordt gedwarsboomd.

De nauwkeurig levensechte tekenwijze deed bij de lezer de vraag opkomen of de strip misschien een nagetekende film zou kunnen zijn.

Tegenwoordig kennen we inderdaad voorbeelden van filmhelden en -verhalen die in een strip zijn verwerkt, doch bij Stille No. 9 is het, zoals trouwens ook vaker is gebeurd, andersom gegaan: er zijn later twee Stille No. 9-films gemaakt (1937 en 1945) en er is een Amerikaanse televisieserie aan hem gewijd. De Stille No. 9-verhalen waren ook niet op bestaande boeken gebaseerd.

De schrijver, Samuel Dashiell Hammett was de grondlegger van het harde (hard-boiled of black) Amerikaanse detective-verhaal. Deze stijl wordt gekenmerkt door emotieloze realistische beschrijvingen van een serie gebeurtenissen die op een bepaalde misdaad betrekking hebben, min of meer als kranteverslagen die verder niet van commentaar zijn voorzien. De lezer van zo'n misdaadroman ziet in gedachten de gebeurtenissen zich afspelen als een film en moet zelf maar voor commentaar zorgen. Zo leent de stijl van Hammett zich al direct voor een stripverhaal: „. . . . Ik ging terug naar mijn schuilplaats en hief de loden pijp op . . . De aapachtig gebouwde schedelkraker kwam omlaag en bereikte de deur. Ik kraakte zijn schedel . . ." (in het Engels is het dan allemaal nog korter).

Deze stijl was een reactie op het who-done-it-type waarin de detective als een puzzelaar wordt voorgesteld, terwijl er anderzijds geen psychologische beslommeringen bij te pas komen, zoals in modernere misdaadverhalen. De aard en het succes van deze harde thrillers valt te verklaren uit de tijd waarin ze ontstonden. In de crisisjaren opereerden in de Amerikaanse steden gevaarlijke gangsterbenden en de politie was corrupt. Het publiek zocht de troost bij toneel, film en romans, waarin de misdaad het onderspit delfde. Zo ontstond bijvoorbeeld de film Scarface van Hawks met Paul Muni in de hoofdrol en zo ontstonden de pulp-verhalen van Hammett (pulp is krantepapier) en zijn romans (een vijftal).

Hammett werd op 27 mei 1894 geboren te St. Mary's County in Maryland. In het reeds geciteerde inleidende stukje uit het Nieuwsblad van het Noorden van 1934 lezen we: „Hammett, die vele jaren gewerkt heeft voor de bekende Pinkerton Detective Agency, is bijzonder goed op de hoogte van hetgeen zich in de Amerikaansche onderwereld pleegt af te spelen. Hij bezocht korte tijd de school te Baltimore en worstelde vervolgens in een lange reeks van allerlei baantjes voor zijn bestaan.

Als krantejongen begonnen, werd hij o.a. koerier, stuwadoor, fabrieksarbeider, klerk, spoorwegwerker en tenslotte detective. Hij deed als zoodanig de vele merkwaardige ervaringen op, waarvan hij gebruik kon maken, toen hij na de oorlog, door zijn geschokte gezondheid gedwongen zijn beroep op te geven, tot schrijven kwam. Zijn boeken, met name „The Thin Man" plaatsten Dashiell Hammett onder de meest gelezen Amerikaansche schrijvers van detectiveverhalen."

Hieraan mogen we dan thans wel toevoegen dat zijn ziekte (hij leed gedurende zeven jaar na de eerste wereldoorlog aan tbc) nog een ander gevolg had: hij ging gescheiden van zijn gezin leven en raakte in 1930 bevriend met de vijfentwintigjarige Lillian Hellman, die door zijn invloed en met zijn hulp toneelschrijfster werd, een vriendschap die zijn hele verdere leven heeft geduurd.

Hiermede verspeelde hij de kans op een mooie reis naar Australië. „Had ik het goud maar pas een paar uur later ontdekt, toen het schip al uitgevaren was", zo was zijn verzuchting. Verder vertelt Lillian Hellman dat Hammett het haar, in een later levensstadium, bijzonder kwalijk nam dat zij de krantestrip Li'l Abner las.

En wie was Ravmond, de tekenaar van Stille No. 9?
Alexander Gillespie Raymond werd geboren op 2 oktober 1909 te New Rochelle in de staat New York. Zijn vader was civiel-ingenieur en stierf toen Alex twaalf jaar was. Toch had hij het tekentalent van Alex sinds diens achtste jaar reeds onderkend en aangemoedigd. Na kantoorbanen en het leuren met geldleningen — hiervoor was hij niet volhoudend genoeg — besloot Alex zich geheel aan de tekenkunst te wijden, vooral nog gedreven door de vroegere aanmoediging van zijn vader.

Hij volgde een tekenopleiding en toen was een toevallige omstandigheid oorzaak dat hij striptekenaar werd: een vroegere buurman van zijn ouders in New Rochelle was de tekenaar Russell Westover van de strip Tillie the Toiler. Door diens toedoen van Alex assistent bij de gebroeders Chic en Luman Young, tekenaars van respectievelijk de strips Blondie en Tim Tyler's Luck.

Voordat we nu verder over de tekenaar Raymond praten, denken we eerst even aan het bekende reepje dat op elke Stille No. 9-strip te vinden is: „copyright King Features Syndicate".

Dit bedrijf, opgericht in 1916 als onderdeel van het kranteconcern van Hearst, is een leverancier van allerlei materiaal dat als periodieke rubriek in kranten kan worden opgenomen, zoals feuilletons, puzzels en politieke beschouwingen. Misschien nemen de strips hierbij wel de belangrijkste plaats in. Wie de kantoren van de King in New York bezoekt, ziet direct op de muur van de ontvangsthal de King-stripfiguren geschilderd. In 1933 had King Features reeds enige avonturenstrips, maar kon op dit punt niet op tegen een paar succesvolle concurrerende strips: „Tarzan" (oerwoud) „Buck Rogers" (science fiction) en „Dick Tracy" (detective). De hiervoor genoemde

Charles Flanders, van 1936-1938 tekenaar van Stille No. 9

Zij heeft, na zijn dood in het begin van 1961, een bundel van zijn pulpverhalen heruitgegeven, voorzien van een inleiding waarin nadere bijzonderheden over zijn leven te vinden zijn („The Big Knockover").

Voor ons is van enig belang dat hij nooit in het buitenland was geweest, dat hij vroeger graag eens een bootreis naar Australië had willen maken en bijna die kans gekregen had: zijn laatste opdracht voor Pinkerton was een partij goud op te sporen op een schip dat op het punt stond naar Australië te gaan. Hij slaagde er niet in het goud te vinden en liet zich daarom als passagier inschrijven. Echter, juist voor het schip vertrok deed hij nogmaals een nauwkeurig onderzoek en vond het goud in de schoorsteen van het schip verstopt.

tekenaars Chic en Lyman Young werkten voor King Features — Westover trouwens ook — en zo ook Alex Raymond. De King besloot te komen met een Jules Verne-achtig verhaal, uitgevoerd in kleur, om te worden geplaatst in de zondagskranten en de uitwerking hiervan werd toevertrouwd aan Alex Raymond.

Competitie

Zo ontstond de strip „Flash Gordon" en tegelijkertijd „Jungle Jim", een apart verhaal, dat echter boven Flash Gordon werd gemonteerd, zodat ze samen één tableau vormden. Bovendien werd door King Features een competitie georganiseerd waarbij tekenaars werden uitgenodigd hun gaven te beproeven op een verhaalontwerp van Hammett om dit om te werken tot een beeldverhaal. Deze competitie werd door Raymond gewonnen en het beeldverhaal, bestemd voor de dagbladen, werd „Secret Agent X9", later in het Nederlands vertaald tot „Stille No. 9".

De drie nieuwe strips van Raymond verschenen in januari 1934 in de Amerikaanse kranten. Elke strip is daar voorzien van een ingetekende datum — bijvoorbeeld 3-11 betekent 11 maart — en ze moeten precies op de goede dag geplaatst worden. De Amerikaanse dagbladen verschijnen regelmatig zes keer per week, zonder uitzonderingen zoals bij ons de kerstdagen. Een verhaal begint meestal op maandag en eindigt op een zaterdag, zodat het aantal strips in een verhaal dan een zesvoud is. X9 is in de Verenigde Staten begonnen op 1-22 (22 januari) 1934.

We zullen bij de volgende opsomming deze oorspronkelijke datering gebruiken, ook al omdat slechts een deel van X9 in het Nieuwsblad van het Noorden heeft gestaan. De plaatsing in het Nieuwsblad loopt hierbij ongeveer een half jaar achter. Het eerste verhaal, van De Top, eindigt op 9-11 1934. Dat is als uitzondering een dinsdag en het is strip nummer 200. Het tweede verhaal, over „Het Masker", loopt van 9-12 tot 12-15 1934. In dit verhaal reizen de industrieel Marlowe en zijn dochter met een vliegtuig. Marlowe heeft een geluidloos geweer uitgevonden en vanwege deze uitvinding wil Het Masker hem in handen hebben. De bende van Het Masker zorgt ervoor dat het vliegtuig van Marlowe van zijn koers raakt en door een truc tot een noodlanding wordt verleid. De truc

In het sneeuw- en ijsland Fripla. Uit Flash Gordon van 6 aug. 1939

TERWIJL FLASH ZICH VER BENEDEN HEN TEGEN VERPLETTERENDE ROTSBLOKKEN VECHT, WERKEN ZIJN VRIENDEN ZICH UIT DE NAUWE ROTSKLOOF NAAR DE BERGWAND. MET HUN SCHAMELE BESCHUTTING TEGEN DE FELLE KOU IS OOK HUN DOOD, NIET MEER DAN EEN KWESTIE VAN TIJD.
DALE, GEK VAN VERDRIET, PROBEERT ZICH LOS TE RUKKEN OM TERUG TE KLIMMEN IN DE KLOOF.
"LAAT ME LOS," SNIKT ZE, "IK GA NAAR HEM TERUG. IK KAN HEM NIET ALLEEN LATEN. ALS FLASH STERFT, WIL IK MET HEM DOODGAAN."
"WACHT", SCHREEUWT FRIA. "KIJK DAN TOCH! WE ZIJN GERED! O, MEISJE, WE ZIJN GERED!"

bestaat hierin dat men de piloten verzoekt uit te kijken naar een neergestort vliegtuig om hulp te bieden. Zo'n vliegtuigramp heeft men in de bergen geënsceneerd. Zo raken Marlowe en dochter met de andere passagiers in de bemanning in handen van Het Masker, waaruit ze dan, dat verwondert ons niet, door X9 worden bevrijd.

„Uitrusten"

Dit alles brengt ons tot strip nummer 282. Het derde verhaal, 283-354, over de ontvoering van een kind, werd niet in het Nieuwsblad overgenomen. Het afbreken ging gepaard met de mededeling: „Na deze spannende avonturen gaat Stille No. 9 uitrusten." Een tijdje later was hij weer present met nummer 355, „De valse muntersbende" (3-11 tot 4-20 1935). Dit verhaal is niet meer van Hammett, maar vermoedelijk geheel door Raymond ontworpen, evenals de volgende twee verhalen „De ontvoering van Phil Shaw" (4-22 tot 7-27 1935; enkele strips hierin dragen niet de handtekening van Raymond; ze zijn door zijn collega Allen Dean getekend (misschien omdat Raymond het te druk had of ziek was) en „De diefstal van de Egyptische juwelen" (7-29 tot 9-21 1935).

Deze verhalen zijn wat minder sterk en het mysterieuze van X9 gaat wat verloren, doordat hij nu concreter wordt. Hij werkt meer samen met de politie. (King Features noemt ergens Max Trell als tijdelijk X9-schrijver, zonder precies te zeggen op welke periode dit slaat.)

Dan komt het verhaal „De Onfeilbare" (9-23 tot 11-16 1935) en we zullen het Nieuwsblad geloven waar de nieuwe kop luidde: „geschreven door Leslie Charteris, met tekeningen van Alexander Raymond."

Dit verhaal is een who-is-it, waarbij de ware identiteit van de bendeleider pas in de laatste strip wordt onthuld. Leslie Charteris is de bekende Saint-auteur.

Vervolgens komt „Het spookvliegtuig" (11-18 tot 1-11 1936) met script eveneens van Leslie Charteris. Hier verdwijnt de signatuur van Raymond voorgoed, wat erop duidt dat het tekenwerk, zij het misschien nog onder supervisie van Raymond, nu door zijn assistent zal zijn overgenomen. Deze assistent begon op 1 januari 1936 zelfstandig en heet Charles Flanders.

Een fragment uit „Rip Kirby" van 1949

EN KUNNEN WE ELKE DAG GAAN PAARDRIJDEN? IK BEN DOL OP PAARDEN!
ZEKER! IK WIL JE HET UITZICHT VANAF INDIAN ROCK LATEN ZIEN. DAT IS HET MOOISTE VAN DE HELE OMGEVING!

Van X9 naar „Secret Agent Corrigan"

Charles Flanders werd op 26 juni 1907 in Mayville geboren, in de staat New York. Zijn vader was kunstschilder en gaf hem alle steun in zijn artistieke aspiraties. En al was Charles dan ook op zevenjarige leeftijd begonnen met het natekenen van een krantestriptekening, aanvankelijk lagen die aspiraties hoger dan tot striptekenaar. Na middelbare school en avond-academie werkte hij enige tijd in banen zoals op een reclamebureau, op een clicheerbedrijf en bij een tijdschriftenuitgeverij. Op vijfentwintigjarige leeftijd maakte hij zijn eerste strip en in 1935 werd hij door King Features ontdekt.

Hij tekende X9 tot 9 april 1938 en begon toen met de strip „The Lone Ranger", op tekst van Stricker, een strip die hij nog steeds verzorgt. Niet alles wat in het Nieuwsblad van het Noorden stond is altijd volledig waar geweest, want het Nieuwsblad vermeldde met ingang van het verhaal „De Rode Pijl" (1-13 tot 3-7 1936): „geschreven door Charles Flanders, met teekeningen van Alexander Raymond". In werkelijkheid was de hele strip nu in handen van Flanders; in ieder geval is hij de tekenaar.

Minder grimmig

Bij hem is X9 regelrecht een FBI-agent. Deze X9 is minder grimmig geworden, met rustiger gelaatstrekken. Het tekenwerk van Flanders is minder knap dan dat van Raymond, al is toch de overgang nauwelijks merkbaar. Raymond heeft het in zijn latere werk, waarop we in het volgende artikel nog terugkomen, ook tot een zeer bijzondere hoogte gebracht, terwijl Flanders in The Lone Ranger op hetzelfde peil is gebleven.
De X9-verhalen van Flanders lopen tot 4-9 1938. Het laatste verhaal van X9 dat in het Nieuwsblad was opgenomen (na een tweede korte onderbreking) telde maar 35 strips (de zesendertigste was weggelaten) en heet „De geesel van Stillville". Het Nieuwsblad vermeldde: geschreven door Robert Storm, met teekeningen van Alexander Raymond".

Deze laatste naam moet worden vervangen door Martin Fonski. De strip is hiermee geheel van karakter veranderd en is eigenlijk een parodie op de oorspronkelijke X9 geworden. Wel zijn de twee „helpers" van X9 uit de eerste verhalen van Hammett nog present: Carp, de dikke privé-speurder uit het eerste verhaal en

Terry, de journalist, uit het tweede verhaal. De tekenstijl is karikaturistisch, zoals we dat kennen van het tijdschrift Mad.

De nieuwe stijl beviel de lezers niet en daarmee ook King Features niet en de bemoeienis van Fonski met X9 duurde dan ook niet lang. Nog éénmaal, voor de oorlog, bereikte X9 weer toppeil en wel toen op 11-7-1938 de strip werd overgenomen door Austin Briggs. Intussen was het klimaat in de Verenigde Staten veranderd en vooral door de oorlogsdreiging verminderde de belangstelling voor de gewone misdaadverhalen. Vele avonturenstrips ginggen daarom (tijdelijk) over naar het spionagetype, zo ook X9. Briggs bleef de tekenaar tot 5-10-1940 en Storm was scenaricschrijver tot 1942.

Na een kort optreden van de tekenaar Paul Norris, kwam de strip in handen van Mel Graff, die X9 een naam gaf: „Phil Corrigan" en een verloofde. Daarmee verdwijnt het aureool van geheimzinnigheid van X9 geheel. Bovendien is de strip, waarin Corrigan 'n onbeholpen indruk maakt het bekijken nauwelijks meer waard.

Dartelen

De opvolger Van Graff was Bob Lubbers, voormalig Tarzan-tekenaar en tegenwoordig tekenaar van de strip „Robin Malone", die voor de strip X9 het pseudoniem Bob Lewis gebruikte. Hij gaf X9 een gezin, waarmee deze volkomen verburgerlijkte.

In de stijl van Lubbers dartelt X9 vrolijk achter de misdadigers aan tot, in februari 1967, de strip werd overgenomen door zijn tegenwoordige tekenaar Albert Williamson, op script van Archie Goodwin. En ziet, daar hebben we min of meer de oude Stille No. 9 van Raymond en Hammett terug. Weer is X9 grimmig en verbeten en weer hebben de verhalen niveau. Maar toch is het mysterie van X9 voorgoed verdwenen.

De kwaliteitsverbetering van X9 in 1967 is een gevolg van de recente enorme belangstelling voor goede strips en voor de oudere strips uit de „gouden periode" van omstreeks 1930. Williamson en Goodwin zijn bewonderaars van Raymond en zij proberen welbewust zijn stijl te volgen. Dit geheel te doen is natuurlijk onmogelijk. De tijden zijn ver-

Raymond als dokter in zijn eigen strip in 1949

anderd en een strip uit 1934 wordt nu als geschiedenis ervaren, toen als actualiteit. En X9 heet voortaan nu eenmaal Corrigan en hij is getrouwd. Dat kan een striptekenaar niet ongestraft veranderen. De officiële naam van de strip is nu ook: „Secret agent Corrigan".

In Nederland is van de latere X9-series weinig doorgedrongen. Drie verhalen van Graff zijn in de „Beeldscherm detective-serie" gepubliceerd door Classics Nederland, terwijl de Heintje-krant enkele verhalen van Lubbers en van Williamson, en De Noordooster en Trouw nog twee verhalen van Lubbers hebben gegeven. Zoals gezegd is hiervan alleen Williamson de moeite waard. Gedreven door de huidige stripexplosie is de Nostalgia Press wel bezig oude strips van X9 te herpubliceren, zoals dat ook reeds in Italië is gedaan.

Raymond

Om Raymond te beoordelen, moet men zijn andere werk kennen. De drie strips die hij aanvankelijk tekende werden hem te veel en nadat hij X9 had laten schieten, werkte hij tot 1944 aan Flash Gordon en Jungle Jim. Het is verbazingwekkend tot welke knappe prestatie hij hierin reeds op ongeveer achtentwintigjarige leeftijd, is gekomen. Een boeiende schoonheid van een geheel door hem gefantaseerde wereld wordt ons hierin geopenbaard.

Alleen al bijvoorbeeld rookslierten, die af en toe voorkomen — ook in Stille No. 9 heb je ze —, vertonen een typische gratie. Van Flash Gordon is in 1967 een uitstekende boekuitgave verschenen, terwijl thans een tweede deel uitkomt.

In de laatste jaren van de oorlog heeft Raymond militaire dienst verricht en zijn strips gingen in andere handen over. Na de oorlog, in 1946, startte hij tenslotte met de ook in Nederland zeer bekende strip „Rip Kirby". Deze strip was misschien, meer dan de X9 van die tijd, als voortzetting van de oorspronkelijke X9 te beschouwen.

Op 6 september 1956 was Alex Raymond op bezoek bij Stan Drake, de tekenaar van „The heart of Julian Jones", in diens huis te Westport in Connecticut. Drake had een nieuwe auto. Raymond, die ook amateur-autocoureur was geweest mocht hem 's avonds proberen. Het regende. Hij reed, met Drake naast zich, een steile helling af, waar de verlichting van een waarschuwingsbord defect was. Raymond, die de weg niet kende, gaf gas. Toen slipte de auto en sloeg te pletter tegen een boom. Drake werd uit de auto geslingerd en was gewond. Alex Raymond was op slag dood.

Na zijn dood wordt Rip Kirby getekend door John Prentice, op scenario van Fred Dickenson en, hoewel in dezelfde stijl gehouden, is ook Rip Kirby hiermee in zekere mate vervlakt.

Vervaardiging en afwerking

Tot slot nog iets over hoe zo'n avonturenstrip wordt gemaakt en in het bijzonder, hoe de werkwijze van Raymond bij Rip Kirby was.
Na opstellen van het scenario samen met medewerkers van King Features, verliep het tekenwerk bij Raymond als volgt: eerst maakte hij de ruwe schets met lege ballonnen. Dan werden de teksten ingetekend door een assistent, Ray Burns (bij Flash Gordon geschiedde dit door een oom van Raymond). Vervolgens werd de tekening verder uitgewerkt.

Het inletteren wordt met grote zorg gedaan; het lettertype moet passen bij de aard van de strip. Voor allerlei details van de tekening, bevoorbeeld over buitenlandse politieuniformen of plaatselijke mode, moeten vaak op diverse plaatsen inlichtingen worden ingewonnen, dit soms door middel van brieven of telegrammen naar het andere eind van de wereld. De strips voor één week gaan dan naar King Features, die het copyright-strookje opplakt en alles nog eens nauwkeurig controleert. Er heerst een grote perfectie, ook in de weinige tekst. Drukfouten komen niet voor. De afdruk in de krant moet men beschouwen als het voltooide werk, d.w.z. de tekenaar houdt bij zijn tekentechniek rekening met het komende drukproces.

Zo wordt duidelijk hoeveel zorg er eigenlijk door tekenaar en medewerkers wordt besteed, zelfs aan een betrekkelijk eenvoudig plaatje. Deze zorg kan in die mate worden besteed dank zij de enorme oplagen van de strip.
Bij de vertaalde versies van zulke strips die wij in Nederland kennen, gaat vaak een deel van de perfectie verloren door haastwerk bij het ver-

Stille No. 9 terug! Uit de strip van Al Williamson van 16 juni 1967

talen en bij het intekenen van de vertaalde tekst. Het stottereffect is in zulke haastig ingetekende teksten bekend: „Laat maar, dat kan wel wachten". De strips verliezen aan scherpte doordat een extra reproduktiestap nodig is. Bovendien worden de strips onnodig verminkt door vertaling van opschriften op winkels, wegwerken van signatuur van de tekenaar of van de oorspronkelijke datum.

Modellen

Raymond tekende dus naar modellen, om houding en verhoudingen volkomen levensecht te krijgen.
De bijbehorende gezichten hoeven echter niet die van de modellen zelf te zijn. Soms zijn ze verzonnen. Raymond liet ook enkele keren zichzelf even in een strip optreden, op de wijze zoals Hitchcock in zijn eigen films voorkomt. Striptekenaars laten soms ook bekende sterren in hun strips verschijnen, tegenwoordig komt bijvoorbeeld Barbara Streisand in strips voor.

Alex Raymond heeft voorgangers gehad, bijvoorbeeld Dick Calkins van de strip Buck Rogers, maar hij heeft veel meer navolgers. Soms kopiëren deze letterlijk — of moet ik zeggen figuurlijk — zijn tekeningen. Ook zijn officiële opvolgers Prentice en Williamson doen dit soms, maar die hebben daartoe natuurlijk via King Features wel het recht. Er zijn echter ook klandestiene natekenaars, die de tekeningen van Raymond in stripboeken verwerken. En dat is een bewijs te meer van de grootheid van Alex Raymond, de schepper van Stille No. 9.

Signatuur van Alex Raymond

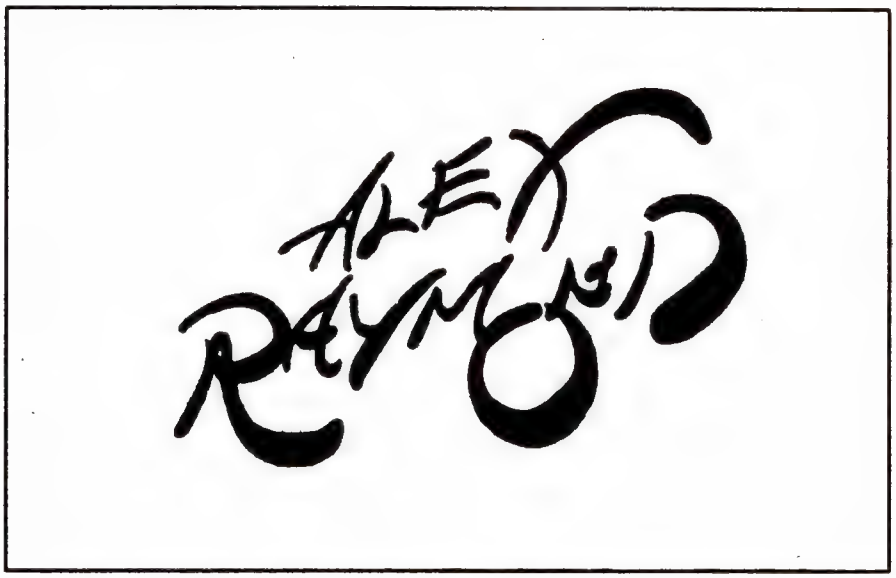

SECRET AGENT X9

«stille no 9»

HET MASKER

NA EEN LANGE RUST IS STILLE No. 9 HERSTELD VAN DE WONDEN DIE HIJ OPLIEP BIJ DE VERNIETIGING VAN DE TOPSENDE ....
KLOPPEN REPORTERS NOOIT! JE HEBT GEEN GELUK, TERRY. IK ZIE JE AL DAT DAT KAARTJE AFGEDAAN IS .....
DAT WEET IK, MAAR WAT GAAT EP MORGEN ...BEUREN?
WAAROM BIJVOORBEELD, BEN JE OPGEROEPEN OM J. B. MARLOWE PERSOONLIJK TE BEZOEKEN!
IK BEN NOG NIET IN ORDE. DAT IK TELG. OBAMMEN LAAT SLINGEREN
TERRY BURKE EN IEDER ANDER EN LEEMN KAN!
O, 'T SPIJT ME, DEXTER ..... IK WILDE JE GEREEDHEIDSTIJD NIET BEZEN ..... MAAR ZEG, HEBBT 'T IETS TE MAKEN MET WAT ER GEBEURT IN DR LABORATORIA VAN DIE OUWE GELDMAKERS!
NATUURLIJK ... WEET IK T NIET BOVEN DIEN. IK FRAAT ER NIET OVER.
TERRY BURKE ZIET ALLES, WEET ALLES ..... NU ZAL IK JE WAT ZEGGEN ..... MONDJE DICHT NA-TUURLIJK ..... MAAR 'T IS EEN SCOOP UITVINDING OM MET DE MISDAAD SCHOONSCHIP TE MAKEN
WAT DIT LAND NOODIG HEEFT IS EEN UITVINDING OM MET DE REPORTERS SCHOONSCHIP TE MAKEN
ALEX RAYMOND

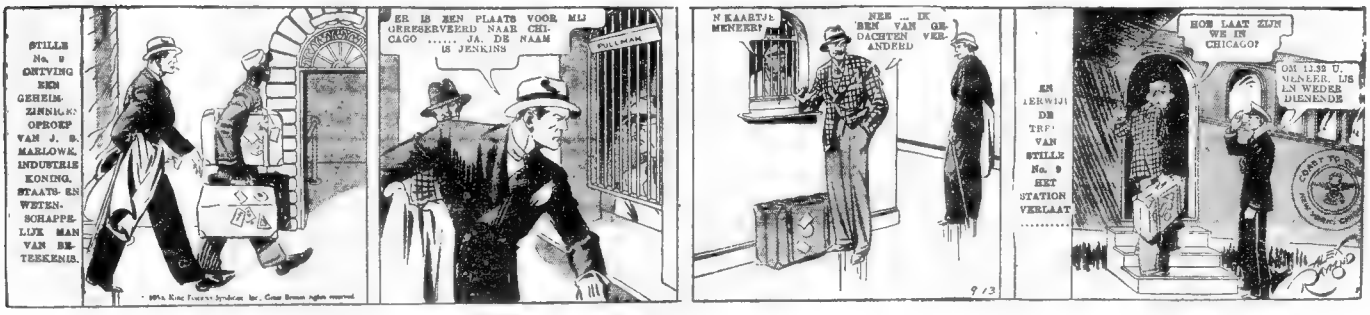
STILLE No. 9 ONTVING EEN GEHEIMZINNIGEN OPROEP VAN J. B. MARLOWE, INDUSTRIE KONING, STAATS- EN WETENSCHAPPELIJK MAN VAN BETEKENIS.
ER IS EEN PLAATS VOOR MIJ GERESERVEERD NAAR CHICAGO ..... JA, DE NAAM IS JENKINS
PULLMAN
N KAARTJE MENEER?
NEE ... IK BEN VAN GEDACHTEN VERANDERD
EN TERWIJL DE TREIN VAN STILLE No. 9 HET STATION VERLAAT .....
HOE LAAT ZIJN WE IN CHICAGO?
OM 12.30 U. MENEER, LIS EN WEDER DIENENDE
COMDT TE PAARD
ALEX RAYMOND

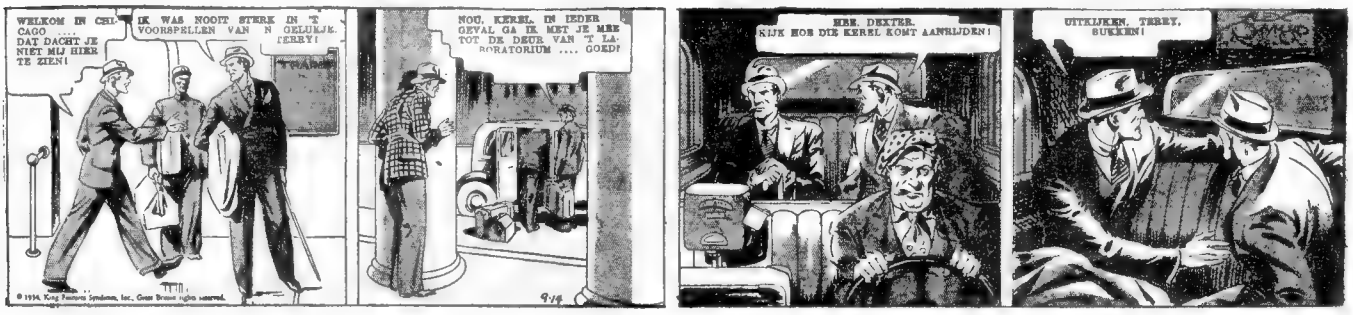
WELKOM IN CHICAGO ..... DAT DACHT JE NIET MIJ HIER TE ZIEN!
IK WAS NOOIT STERK IN 'T VOORSPELLEN VAN N GELUKJE, TERRY!
NOU, KEREL, IN IEDER GEVAL GA IK MET JE MEE TOT DE DEUR VAN 'T LABORATORIUM ..... GOED!
MEE, DEXTER. KIJK HOE DIE KEREL KOMT AANRIJDEN!
UITKIJKEN, TERRY, BUKKEN!
ALEX RAYMOND

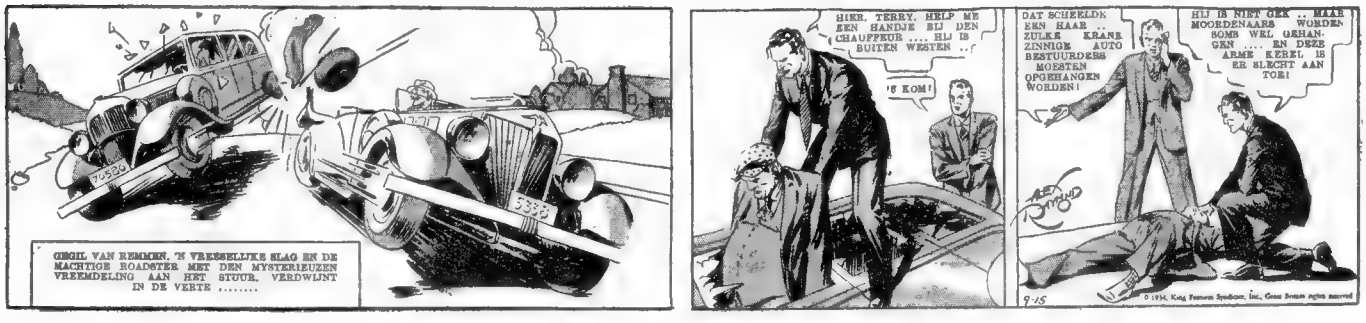
GEGIL VAN REMMEN, 'N VREESELIJKE SLAG EN DE MACHTIGE ROADSTER MET DEN MYSTERIEUZEN VREEMDELING AAN HET STUUR, VERDWIJNT IN DE VERTE .....
HIER, TERRY, HELP ME EEN HANDJE BIJ DEN CHAUFFEUR .... HIJ IS BUITEN WESTEN ..!
'S KOM!
DAT SCHEELDE EEN HAAR .. ZULKE KRANE ZINNIGE AUTO BESTUURDERS MOESTEN OPGEHANGEN WORDEN!
HIJ IS NIET GEK .. MAAR MOORDENAARS WORDEN SOMS WEL GEHANGEN ..... EN DEZE ARME KEREL IS ER SLECHT AAN TOE!
ALEX RAYMOND

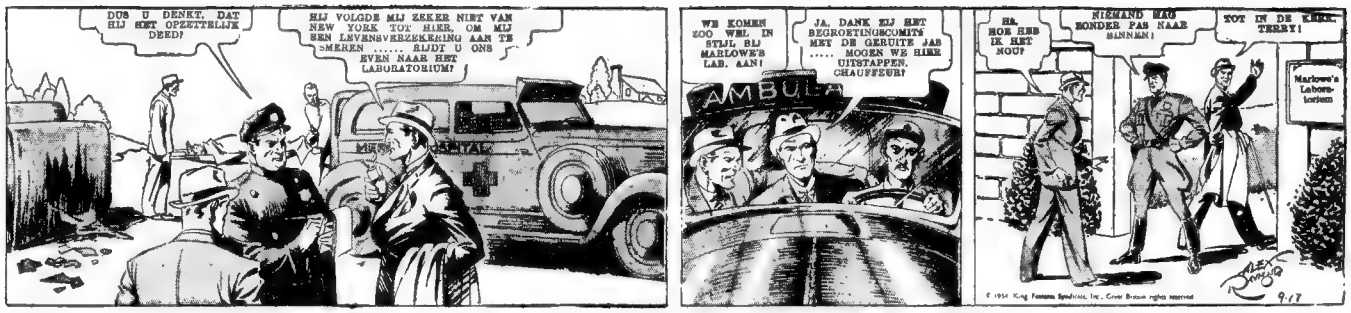
DUS U DENKT, DAT HIJ ZIET OPZETTELIJK DEED?
HIJ VOLGDE MIJ ZEKER NIET VAN NEW YORK TOT HIER, OM MIJ EEN LEVENSVERZEKERING AAN TE SMEREN ..... RIJDT U ONS EVEN NAAR HET LABORATORIUM?
AMBULANCE
WE KOMEN ZOO WEL IN STIJL BIJ MARLOWE'S LAB. AAN!
JA, DANK ZIJ HET BEGROETINGSCOMITE MET DE GEBUITE JAS ..... MOGEN WE HIER UITSTAPPEN, CHAUFFEUR?
HR. HOK HEB IK HET NOU?
NIEMAND MAG ZONDER PAS NAAR BINNEN!
TOT IN DE KRIL TERRY!
Marlowe's Laboratorium
© 1934 King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved
9-17

TERWIJL STILLE No. 9 AAN DEN OPROEP VAN DEN MILLIONNAIR GEHOOR GEEFT.
LAAT ME BINNEN, IK BEN HEP, ...ANS
HEB JE HEM GEMOLD, FRANS?
NEE, DOC.. HIJ ONTSNAPTE. ROEP HET MASKER EVEN VOOR MIJ OF DE KORTE GOLF
IK GAF HET DEN SCHIJN VAN EEN ONGELUK, MAAR HIJ ONTSNAPTE, MENEER!
JAMMER! DIE DEXTER KAN AL ONZE PLANNETJES MET MARLOWE BEDERVEN!
NEEM DE TUNNEL NAAR HET LABORATORIUM EN .....
© 1934 King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved
9-18

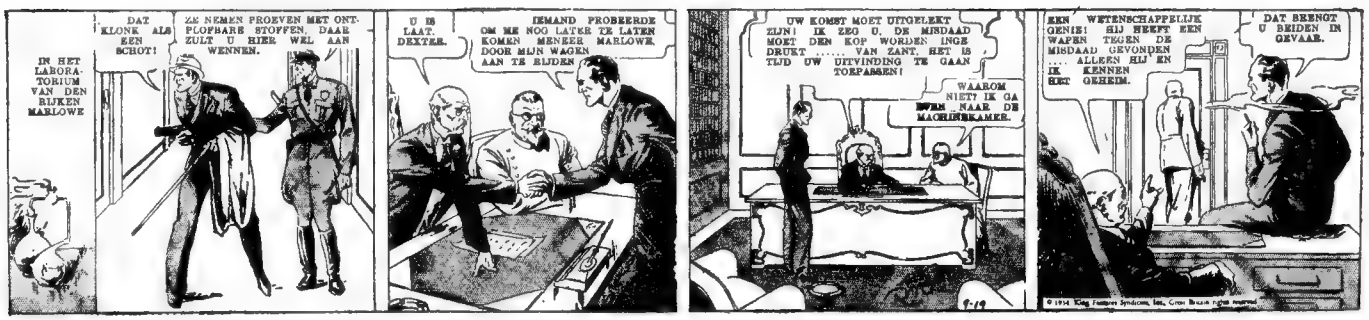
IN HET LABORATORIUM VAN DEN RIJKEN MARLOWE
DAT KLONK ALS EEN SCHOT!
ZE NEMEN PROEVEN MET ONTPLOFBARE STOFFEN, DAAR ZULT U HIER WEL AAN WENNEN.
U IS LAAT, DEXTER.
IEMAND PROBEERDE OM ME NOG LATER TE LATEN KOMEN MENEER MARLOWE. DOOR MIJN WAGEN AAN TE RIJDEN
UW KOMST MOET UITGELEKT ZIJN! IK ZEG U, DE MISDAAD MOET DEN KOP WORDEN INGEDRUKT ..... VAN ZANT, HET IS TIJD UW UITVINDING TE GAAN TOEPASSEN!
WAAROM NIET? IK GA DIRK NAAR DE MACHINEKAMER.
EEN WETENSCHAPPELIJK GENIE! HIJ HEEFT EEN WAPEN TEGEN DE MISDAAD GEVONDEN .... ALLEEN HIJ EN IK KENNEN HET GEHEIM.
DAT BEZNOT U BEIDEN IN GEVAAR.
© 1934 King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved
9-19

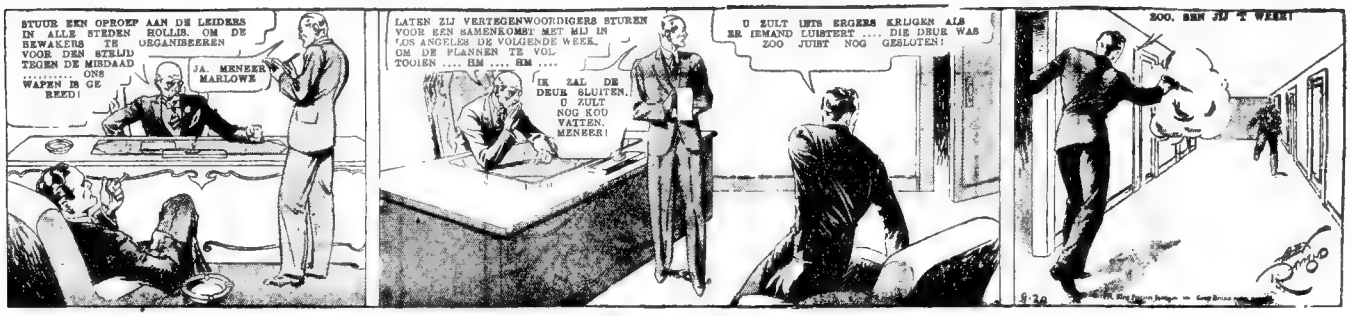
STUUR EEN OPROEP AAN DE LEIDERS IN ALLE STEDEN HOLLIS, OM DE WEKKERS TE ORGANISEEREN VOOR DEN STRIJD TEGEN DE MISDAAD ..... ONS WAPEN IS GEREED!
JA, MENEER MARLOWE
LATEN ZIJ VERTEGENWOORDIGERS STUREN VOOR EEN SAMENKOMST MET MIJ IN LOS ANGELES DE VOLGENDE WEEK, OM DE PLANNEN TE VOLTOOIEN .... HM .... HM ....
IK ZAL DE DEUR SLUITEN, U ZULT NOG KOD VATTEN, MENEER!
U ZULT UITS ERGERS KRIJGEN ALS HR IEMAND LUISTERT .... DIE DEUR WAS ZOO JUIST NOG GESLOTEN!
ZOO, BEN JIJ 'T WEER!
9-20

DICHT OP DE HIELEN VAN DEN SPION IN DE GEBUITE JAS
WELKEN KANT GING DIE KEREL OP?
WELKE MAN? HIER IS NIEMAND VOORBIJ GEKOMEN SINDS EEN HALF UUR!
WAT DUIVEL! WEL, WAAR IS HIJ?
WAT IS HR? EEN SPION?
HIER IS 'T HOL VAN DE RAT!
9-21

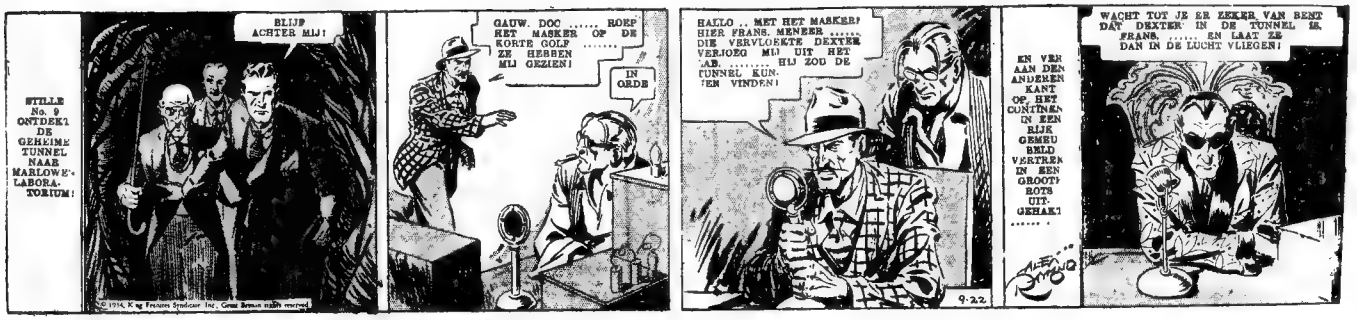
STILLE No. 9 ONTDEKT DE GEHEIME TUNNEL NAAR MARLOWE'S LABORATORIUM!
BLIJF ACHTER MIJ!
GAUW. DOC ..... ROEP HET MASKER OP DE KORTE GOLF ..... ZE HEBBEN MIJ GEZIEN!
IN ORDE
HALLO .. MET HET MASKER! HIER FRANS. MENEER ..... DIE VERVLOEKTE DEXTER VERJOEG MIJ UIT HET LAB. ..... HIJ ZOU DE TUNNEL KUNNEN VINDEN!
EN VER AAN DEN ANDEREN KANT OP HET CONTINENT IN EEN BIJKANTOOR GEMEU BELD VERTREK IN EEN GROOT HOTEL UITGEHAK! .....
WACHT TOT JE ER ZEKER VAN BENT DAT DEXTER IN DE TUNNEL IS, FRANS. ..... EN LAAT ZE DAN IN DE LUCHT VLIEGEN!
9-22

DAT IS, DEXTER!
HANDEN OP! ALS JE DIE HANDGRANAAT AANRAAKT SCHIET IK!
GOED, DAAR HEB JE DAN JE PORTIE, MOORDENAAR
DOOD! DAT IS WAN. BOF ..... DOODE MENSCHEN SPEEKEN NIET MEER ..
U HEBT FRANS DOODGESCHOTEN!
WAAROM HEB JE MIJ NIET GEVRAAGD, DEXTER?
IK HAD AL LAST GENOEG, TERRY.
9-24

TERWIJL DE POLITIE DEN GEVANGENE ONDER HANDEN NEEMT, GAAT STILLE No. 9 MET MARLOWE MEE.
ZIJ KWAMEN DOOR EEN ONGEBRUIKT RIOOL IN UW LABORATORIUM ..... DE MAN ZAL NIETS VERKLAPPEN, MAAR HIJ MOET TOCH EEN BENDE HEBBEN . HIJ HAD EEN KORTE GOLFZEN-DER OM BERICHTEN TE GEVEN
NU ZIET U WAAROM IK U LIET ROEPEN.
ALS U 'N PERSOONLIJKEN BEWAKER NOODIG HEBT, NEEMT U DAN EEN BOKSER. MIJN TIJD IS TE KOSTBAAR.
DE MIJNE OOK, JONGMENSCH — IK LIET U SLECHTS TOPPEN OM MET UW KENNIS VAN DE ONDERWERELD DEN STRIJD DAAR TEGEN TE ORGANISEEREN

GROOTVADER, HET LABORATORIUM BELT NET OP .. ZE ZEGGEN DAT 'T DRINGEND IS..
DANK JE, ELLEN
DAT IS VREESELIJK.. DE LAATSTE PROEF BEWIJST DAT VAN ZANTS UITVINDING MISLUKT IS .... ONS WAPEN WERKT NIET .... MAAR, DEXTER, IK ZAL TOCH HET LAND TEGEN DE ONDERWERELD ORGANISEEREN
DAT IS VAN .. IK ZAL U BIJSTAAN.

MARLOWE ROEPT ZIJN MEDESTRIJDERS TEGEN DE ONDERWERELD SAMEN ....
MR. DAWSON IS ONZE BANKIER ..... MR. GORHAM VERTEGENWOORDIGT DEN KLEINHANDEL ..... MR. HAZEN IS DE KNAPE IN ADVOCAAT .... MIJNE HEEREN, MR. DEXTER, ONZE GEHEIME AGENT
HEBT U EEN PERSOONLIJKE REDEN, WAAROM U DETECTIVES NIET KUNT UITSTAAN, MR. HAZEN?
EEN DETECTIVE DUS?
IK HEB ER NIET VEEL ONTMOET.
LATEN WE GEEN TIJD MEER VERLIEZEN ..... IK MOET MORGEN NAAR LOS ANGELES VERTREKKEN
IK HOOP, DAT U AL UW PLANNEN NIET LAAD-LOOS OM OEPT!
9-26

VERMOMD OM NIET HERKEND TE WORDEN GAAT MARLOWE MET EEN VLIEGTUIG NAAR DE WESTKUST
WEES VOORZICHTIG, GROOTVADER IK HEB EEN SLECHT VOORGEVOEL ....!
ADIEU, ELLEN .. DEXTER. HOUDT ME IN LOS ANGELES OP DE HOOGTE
ALS WE NIETS UIT DIEN GEVANGENE KRIJGEN, VOLG IK MIJN EIGEN WEG
TERWIJL MARLOWE IN ZIJN VLIEGTUIG STAPT, VERZENDT EEN REIZENDE KOOPMAN EEN ONSCHULDIG UITZIEND TELEGRAM
DIRECTEUR DOODSKOPBOERDERIJ SAGEBRUSH, WYOMING ..... VLIEG WESTGRENS, UITSTAPJE NEGEN.- MET KLANT STOP .....
ADVISEER MIJ WANNEER HANDELEN .. GETREKEND. LUKES, IN ORDE?
JAWEL, JUF-FROUW
ALLEN AAN BOORD!
9-27

BIJ HET MORGEN APPEL IN T HOOFD BUREAU VAN POLITIE
EEN NIEUWELING VOOR MIJ
KAN 'M NIET THUIS BRENGEN
O, STELLIG ... GIJ GEBRUIKTE DIE RADIO NET OM KRESTOROOTEN OVER TE BRENGEN!
IK ZEG U, DAT HIJ DE GESTELIJKE LEIDER IS VAN DE ZAAK!
DOOD MARTEN, ALS DAT UW NAAM IS, VERTEL OP! WAT DEED U IN DAT HOL?
IK ZKI U AL .... IK WAS AANGENG. MEN OM DE RADIO TE BEDIENEN .... IK HAD DIEN FRANS NOOIT EERDER GEZIEN!
IN HET KANTOOR VAN DEN GEVANGENISDIRECTEUR
EEN FANTASTISCH PLAN! IK WIL U ZELFS NIET OPSLUITEN ..... LAAT STAAN DE REST .... WAT IS UW POSITIE EIGENLIJK?
MISSCH DOET DIT VAN GROOTEN VERANTW. RIJKEN VRIND

TERWIJL MARLOWE VLIEGT DOOR ONBEKEN DE HEFTAKEN BEDREIGD
..... VERMOMT STILLE No. 9 ZICH IN HET BUREAU VAN DEN CIPHER.
UW EIGEN MOORDER ZOU U MOET HERKENNEN, MEESTER!
GELUKKIG IS DOO KIPPIG.
SCHEI UIT, EZEL .. IK LAAT MIJ NIET OPBLIJ TEN IN ZOO'S KOOI!
HOUDT JE MOND ... JE MAAKT DE BABY WAKKER!
IK BEN ONSCHULDIG ..... DAT IS ALLES WAT JE UIT MIJ ZULT KRIJGEN ALS JE EEN LOKVINK BENT!
HET TERREIN IS VEILIG, KAMERAAD
JE BENT VEEL TE LEEP OM ONSCHULDIG TE ZIJN, JONG ..... WAT IK JE VRAAG IS ALLEEN JE MENAGE KLEP .. DICHT TE HOUDEN ALS IK HIER UITKNIJP
MOOI ZOO ... HOU JE OGEN OPEN
WAAROM HELPT STILLE No. 9 DOO OM TE ONTSNAPPEN?

DE HEER HOLLIS J. B. MARLOWE VLIEGT NAAR HET WESTEN OM AMERIKA TEGEN D ONDERWERELD TE ORGANISEEREN
EEN ANDER COMITE ZAL ONS IN DES MOINES ONTMOETEN, HOLLIS
JA, MR. MARLOWE.

DE ASSAGIERS SCHEPPEN IN DES MOINES EEN LUCHTJE
DUS IK ZIE U WEER IN LOS ANGELOS!
ZEKER. WE GAAN MET JE DOOR DIK EN DUN J. B.
DE MODERNE VEILIGHEIDS-DIENST, HE?
ONZIN ..... HET IS EEN KOOPMAN EN EEN MIJN INGENIEUR .... NIEMAND ZOU MIJ IETS DURVEN DOEN
DIE TWEE BEVALLEN MIJ NIET.

STILLE No. 9 HELPT EEN ERGSTEN VIJAND ONTSNAPPEN
ERUIT EEN WE! WEET JE EEN SCHUILPLAATS IN DE STAD?
JA. MAAR ....
MAAR DE POLITIE HEEFT AL ONS GELD ..... HOE ZULLEN WE ER KOMEN?
DAT ZAL IK JE LATEN ZIEN, DOC ..... HALLO, TAXI!

TERWIJL IJ DEN GEENEVELDEN CHAUFFEUR MET EEN PROP IN ZIJN MOND ACHTERLATEN, STAPPEN STILLE No. 9 EN DOO IN DE AUTO.
WAARHEEN, OUWE JONGEN?
IK WAARSCHUW WEL WANNEER JE MOET STOPPEN

VERMOMD HELPT STILLE No. 9 DOO ONTVLUCHTEN IN DE HOOP ACHTER ZIJN GEHEIM TE KOMEN
STUF BIJ DAT PLATOBOUW, BUTCH.
IK ZAL EEN BLOK VERDER PAR KEEREN ..... DEZE WAGEN IS NIET SAFE, DE POLITIE ZAL ER ACHTER ZITTEN
HEMELSEZAL BOVEN
HEKKE, HEMEL

DIT IS BUTCH .. IJ HIELP MIJ OM UIT TE BREKEN.
KOM BINNEN
IDIOOT, DE POLITIE POSTEERDE HEM NATUURLIJK OM TE ZIEN WAAR JE HEM ZOU BRENGEN!

MAAK JE NIET BE-
ZORGD OVER MIJ, HULLIS
..... ER ZAL NIETS
GEBEUREN!
KEK!
IN-
TUSSCHEN
OP DE
DOODS-
KOP-
HOEVE
IN DE
HEUVELS
VAN
WYOMING.
HALLO, CHEF? .... EEN TELEGRAM!
EEN TELEGRAM VAN LUKES ... MARLOWE ZIT IN 'T VLIEG-TUIG.
ONZE KORTE GOLF ZENDER IS VEILIGER ..... VLIEG, STEVEN, ROED DE JONGENS
EEN OREN HELPERS IN OMAHA ZIJ CHEYENNE ONMIDDELLIJK TE HANDELEN ..... JULLIE, JONGENS. MAAK ONS VLIEGVELD IN ORDE .. HET VLIEGTUIG MOET OM TIEN UUR IN CHEYENNE ZIJN .... HET MOET DAAR NOOIT LANDEN!
IN EEN HOEVE IN WYOMING WORDEN PLANNEN BERAAMD OM EEN VLIEGTUIG TE VERDONKEREMANEN.
DENK ER AAN NIEMAND MAG GEDOOD WORDEN
STEL DEN RADIOMAN VAN CHEYENNE BUITEN GEVECHT .. ZEG JENKS, DAT WIJ CONTACT NEMEN MET 'T VLIEGTUIG ZOODRA HET PLATTE PASSEERT.
IN DE LUCHTHAVEN VAN CHEYENNE .....
WAAR IS DIN NIEUWE MARCONIST? ..... MIJN VROUW HAD EEN AUTO-BOTSING!
SJONGE JOHNSON ..... HM, JENKS!
IS 'T ADRES VERSTAAN? HAAST U, ZIJ IS ZWAAR GEWOND
HALLO, VLIEGTUIG NEGEN .. CHEYENNE ROEPT ..... JENKS ALS PLAATSVERVANGER VAN JOHNSON.
HALLO, CHEYENNE ..... PIEDOT BAKER OP VLIEGTUIG NEGEN .. HOE IS 'T WEER?
EN EEN KRUISPUNT IN DE BUITENWIJKEN VAN CHEYENNE
DEZE WEST MOET WEL VAN EEN VROUW HEBBEN .... DAT ZIJ ZOO GAUW HIER WAS.
ALS HET VLIEGTUIG VOOR CHEYENNE HET VLIEGVELD VAN PLATTE PASSEERT
WAAROM ZOU HET MASKER DEZE KABEL AFGESNE. DEN WILLEN HEBBEN?
HALLO, CHEYENNE? BAKER OP VLIEGTUIG NEGEN ..... BEVINDEN ONS BOVEN PLATTE .....
HUN STROOM IS VERBROKEN ..... HOUDT CONTACT MET MIJ ..... IK ZAL VOOR U ZORGEN.
DAT BEVALT MIJ NIET, MR. MARLOWE ... DAT VLIEGVELD IN 'T DONKER JUIST TOEN WIJ VOORBIJ GINGEN ..... EN IN OMAHA HEEFT IEMAND EEN REVOLVER AAN DIEN KOOPMAN LUKES GESCHREVEN!
HUM..M..M
EN IN CHICAGO IS STILLE No. 9 EEN GEVANGENE VAN DEZELFDE BENDE.
DUS U DENKT DAT HET MASKER WIL, DAT HIJ GEDOOD WORDT?
NU NIET ..... IK ZOU OP DEN STOEL KOMEN ALS IEMAND MIJ HIER OP HEK AFGUR KWAM
EN MARLOWE'S VLIEGTUIG SPOEDT ZICH WESTWAARTS NAAR DEN VAL VAN HET MASKER .....
HALLO, MET CHEYENNE? HIER BAKER VAN VLIEGTUIG 9 ..... ER HAPERT IETS .... DE LICHTBOEI VOOR ONS IS UIT EN .....
.... VOOR ONS IS UIT EN IK KAN UW RICHTSTRAAL NIET TE PAKKEN KRIJGEN.
PROBEER 'T NOG EENS ... DE RICHTSTRAAL STAAT AAN ..
DIRECTION BEAM
IN HET HOOFDKWARTIER VAN HET MASKER OP DE DOODSKOPHOEVE .....
ZET OMZEN RICHTSTRAAL AAN EN LOODS HET VLIEGTUIG HIERHEEN!
..... STAAT AAN .....
NU IS 'T BETER. CHEYENNE .... IK HEB UW STRAAL TE PAKKEN, MAAR U BENT VERDER NAAR HET ZUIDEN DAN IK VERWACHTTE.
IN DOUBT VERLATEN ZOLDERVERDIEPING IN CHICAGO OVERLIJDT STILLE No. 9 ZICHZELF VAN EEN BANDEN
JE WINT TIJD, DOC, MAAR IK KAL JOU EN HET MASKER TERDOOD KRIJGEN, WAAR DAN OOK
INTUSSCHEN BRENGEN DE MANNEN VAN HET MASKER EN CHEYENNE MET PLAN TEN UITVOER OM MARLOWE'S VLIEGTUIG IN HANDEN TE KRIJGEN
HALLO, MET VLIEGTUIG NEGEN! HIER KIRIN VLIEGTUIG 12 JUIST VERONGELUKT OP EEN NIEUW NOODLANDINGSTERREIN VOOR U .. VERZOEKS DAAR TE LANDEN EN TE HELPEN ALS GE KUNT.
DIRECTION B
IK ZIE VOORUIT NIETS DAN HEUVELS, BAKER ....
VREEMD, DAT WE ZOO VER UIT DE KOERS ZIJN ..... OF ONS KOMPAS OF DE RICHTINGSTRAAL LIEGT!
KIJK ..... ACHTER DIEN HEUVEL ..... DAAR STAAT IETS IN BRAND!
IK HEB DAT VLIEGVELD NOG NOOIT HIERDER GEZIEN!

KIJK NAAR BRANDEND...
(NACHT)
HALLO, CHEYENNE ..... WE ZULLEN LANDEN .... HOPEN NOG MENSCHEN LEVEND AAN TE TREFFEN.
10-15
Sst! ..... IK HEB GEHOORD GESLAPEN ..... WAAROM LANDEN WE... OP VENNEST
NEE, MR. MARLOWE, EK IS EEN VLIEGTUIG VERONGELUKT ..... KIJK!
EN HET GROOTE PASSAGIERSVLIEGTUIG DUIKT NAAR OM TE HELPEN.

HET VLIEGTUIG LANDT OM DE SLACHTOFFERS VAN HET ONGELUK TE REDDEN ....
PLOTSELING KOMEN DE "SLACHTOFFERS" IN ACTIE!

U ZULT VOOR MIJN DADEN GEEN LOSPRIJS KRIJGEN!
EEN LOSPRIJS! WAT CRU! U HAD ZOO'N BELANGSTELLING VOOR DE GEORGANISEERDE MISDAAD, NU DACHT IK U ER IETS VAN TE TOONEN ..... STEVEN HIER ZAL U ONZE LOGEERKAMERS LATEN ZIEN
IN DE GROTTEN, CHEF!
VLIEG EEN RING BUITEN CHEYENNE ..... STEEK HET TOESTEL IN BRAND EN SPRING ER UIT .. PAS OP DAT JE NIET GEPAKT WORDT
IN ORDE, CHEF.
NATIONAL
LINES
EN IN CHEYENNE VOEREN DE MANNEN VAN HET MASKER OOK HUN STREKEN UIT
GRAPPIG, IK WAS VERBONDEN MET VLIEGTUIG NR.GEN, TOEN ZIJN RADIO SWERD .....
HIJ HAD TOCH DE GOEDE KOERS, NIET? BAKER IS PATENT!
DIRECTION BEAM

OP HET HOOFD BUREAU VAN POLITIE TE CHICAGO
IK VIND DE GEZOCHTEN NIET IN UW FOTO-ARCHIEF, COMMISSARIS.
ALS WE ZE ZIEN, ZULLEN WE ZE VOLGEN EN U WAARSCHUWEN.
MORGEN, COMMIS.... HA, DEXTER, WIE HEEFT JE ZOO TOEGETAKELD!
INKAND, DIE DACHT DAT IK EEN REPORTER WAS!
GOED ZOO, AMICE, MAAR NU ZAL IK JE EENS IETS VERTELLEN .... IEMAND HEEFT JE EIJKEN MARLOWE TE PAKKEN!
VERTEL OP!
HET VLIEGTUIG WAS MAAR HALF VERBRAND EN ER WAS NIEMAND TE VINDEN!
EXTRA-EDITIE MARLOWE ZOEK BRANDEND VLIEGTUIG

JERRY BURKE HEEFT STILLE No. 9 MEDEGEDEELD, DAT MARLOWE'S VERONGELUKT VLIEGTUIG IN WYOMING IS GEVONDEN, ZONDER SPOOR VAN DE PASSAGIERS
ALS UW SPEURDERS IETS HOOREN VAN EEN KEREL DIE ZICH „HET MASKER" NOEMT, SEIN ME DAN.
TAXI!
GEEN BEZWAAR ALS IK MEE GA, DEXTER?
EXTRA-EDITIE! VLIEGTUIG-MYSTERIE!
10-15
WEER IETS VREEMDS ..... HET VIEL NERS IN HET ZAND EN ER WAS GEEN VOETSPOOR TE ONTDEKKEN!
HIER RECHTS, CHAUFFEUR
UW GROOTVADER IS NIET GEWOND .... HET IS EEN ONTVOERING .... MEN MIJ ALS ER OM LOSGELD WORDT GEVRAAGD.
U MOET HEM VINDEN! LAAT MIJ U HELPEN

ELLEN MARLOWE WIL MEE OM HAAR GROOT-VADER TE ZOEKEN
DIT IS GEEN WERK VOOR 'N VROUW
WE LEVEN IN EEN VRIJ LAND EN IK GA MEE
BEST WAT MIJ BETREFT, JUFFROUW
OP HET VLIEGVELD
HIER HEBT U ALLES WAT WE KREGEN OVER HET ONGELUK
IK BLIJF MET U IN VERBINDING VAN WYOMING UIT, COMMISSARIS!

GAAT U OOK MEE?
AIR LINES
ZEKER. MIJN KRANT GAAT BEIDEN ACCOORD.
© 1934, King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved.
10-16
DAT VLIEGTUIG MOET ERGENS ZIJN GELAND ..... PASSAGIERS HEBBEN GEEN PARACHUTES
EN VLEUGELS KRIJGEN ZE OOK NIET ..... LAAT MIJ NU EENS ZIEN HOE DE RADIO WERKT

STILLE No. 9 VLIEGT WEST-WAARTS OP ZOEK NAAR DE VERMISTE LOCHT-REIZIGERS
ONDER WIJL IN DE GROTTEN DER HEUVELS IN WYOMING .....
EN HEBBEN ZE NIETS VAN EEN LOSPRIJS GEZEGD, MR. MARLOWE?
NEE, HOLLIS .... MAAR MIJN ASSISTENTEN HEBBEN TROUWENS OPDRACHT NOOIT IETS AAN AFTEKENEN TE BETALEN .. DE ENIGE MANIER OM GELD BIND TE MAKEN AAN HUN GEDRIEF
IK BEN ER ZEKER VAN, DAT ZE U EN DE BABY NIETS ZULLEN DOEN.
O, IK BEN ZOO BEZORGD, JUFFROUW YOUNG .. EN MIJN ARME MAN!
© 1934, King Features Syndicate, Inc., Great Britain rights reserved.
10-17

MIJN FILMMAATSCHAPPIJ ZAL ER WEL KRIJGEN VOOR WAT ZE MIJ, ROLAND CABLE, DE GROOTE FILMHELD, HEBBEN AANGEDAAN, MAAR, BROENK OOK EENS, WAT 'N RECLAME!
DAT IS 'T ERGSTE BIJ ZOO'N GEVAL, DAT JE JE GEZELSCHAP NIET KUNT KIEZEN!
STIL MAAR OP ALS JE WOORDEN WIL JE!
IN DE GROTTEN DER HEUVELS IN WYOMING
LAATSTE NIEUWS ..... LICHT IN HET VLIEGTUIG-MYSTERIE ... AFWEZIGHEID VAN SPOREN WIJST OP ONTVOERING ... STAATS- EN BONDS-AUTORITEITEN ZULLEN VIER STATEN AFZOEKEN!
EN AL DAT GEZOEK ZAL ZE NIETS VERDER BRENGEN

..HET MASKER" BRENGT ELIN GEVAN GENEN EEN BEZOEK
U HEBT 'T HIER GERIEFELIJK, NIETWAAR, M'N BESTE MARLOWE?
GERIEFELIJKER DAN U 'T ZULT KRIJGEN ALS U GEPAKT BENT
DAT IS NIET ERG VRIENDELIJK, AMICE ..... IK MOET JUIST LANG LEVEN OM AL 'T GELD UIT TE GEVEN DAT IK AAN U VERDIEN .....
U ZULT NOOIT EEN CENT LOSGELD KRIJGEN!

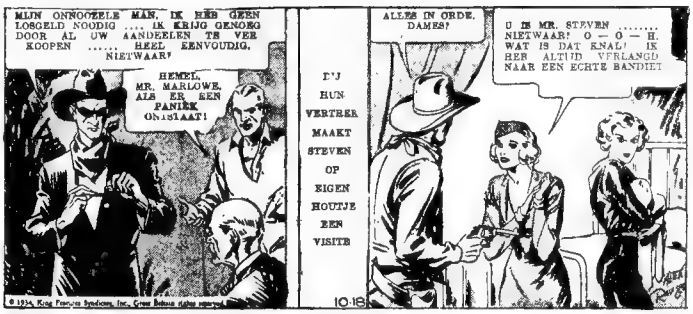
MIJN ONNOOZELE MAN, IK HEB GEEN LOSGELD NOODIG .... IK KRIJG GENOEG DOOR AL UW AANDEELEN TE VER KOOPEN ..... HEEL EENVOUDIG, NIETWAAR?
HEMEL, MR. MARLOWE, ALS ER EEN PANIEK ONTSTAAT!
D'J HUN VERTREK MAAKT STEVEN OP EIGEN HOUTJE EEN VISITE
ALLES IN ORDE, DAMES?
U BE MR. STEVEN ..... NIETWAAR? O — O — H, WAT IS DAT KNAL! IK HEB ALTIJD VERLANGD NAAR EEN ECHTE BANDIET
10-18

BIJ ZIJN ACHTER-VOLGING LANDT STILLE No. 9 TE PLATTE, WAAR HET VLIEG-TUIG HET LAATST WERD GEZIEN
IK BEGRIJP HET NIET .. BAKER'S RADIO WERKTE GOED TOEN HIJ HIER PASSEERDE ..... HIJ KON NIET MIS-VLIEGEN .....
EN U ZEGT DAT HIJ TE LEEP WAS OM EEN PASSAGIER TE LATEN MISLEIDEN?
OPZET IS ER ZEKER IN 'T SPEL ..... IEMAND HEEFT AL DE STROOM KABELS VAN HIER NAAR CHEYENNE DOORGESNEDEN
DANK U VOOR DE INLICHTING
ALLE MAAL AAN BOORD VOOR CHEYENNE

IK ZEG JE DAT IEMAND DAT VLIEGTUIG HEEFT OVERVALLEN!
WAARSCHIJNLIJK GAAT ROLAND CABLE NAAR DE WILD WEST
O, KUNNEN WE NIET SNELLER VLIEGEN?
OP HET VLIEGVELD VAN CHEYENNE
HEBT U MET HET VERMISTE VLIEGTUIG GESPROKEN?
NEE .... DAT WAS IN DEN NACHT DAT IK BEROOFD WERD ..... JENKS WAS AAN 'T TOESTEL ...
10-19

JENKS DWARS-BOOMT HET ONDER-ZOEK VAN STILLE No. 9
HET IS EEN OF ANDERE DETECTIVE, SNAP JE, EN HIJ VROEG NAAR MIJ .....
IN ORDE .. WE HOUDEN HEM IN DE GATEN!
ER BIEPEN U PER TELEFOON VAAR BUITEN, STELDEN U SOMTIJDS GEVECHT EN BEROOFDEN U! WAAR MOEST U KOMEN?
IK ZAL 'T U LATEN ZIEN .... HEMA, JENKS .. NEEM EVEN OVER, WIL JE?
ZEKER, JOHNSON.

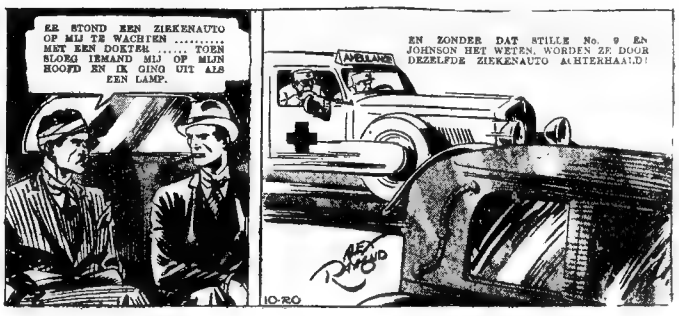
ER STOND EEN ZIEKENAUTO OP MIJ TE WACHTEN ..... MET EEN DOKTER ..... TOEN SLOEG IEMAND MIJ OP MIJN HOOFD EN IK GING UIT ALS EEN LAMP.
EN ZONDER DAT STILLE No. 9 EN JOHNSON HET WETEN, WORDEN ZE DOOR DEZELFDE ZIEKENAUTO ACHTERHAALD!
AMBULANCE
10-20

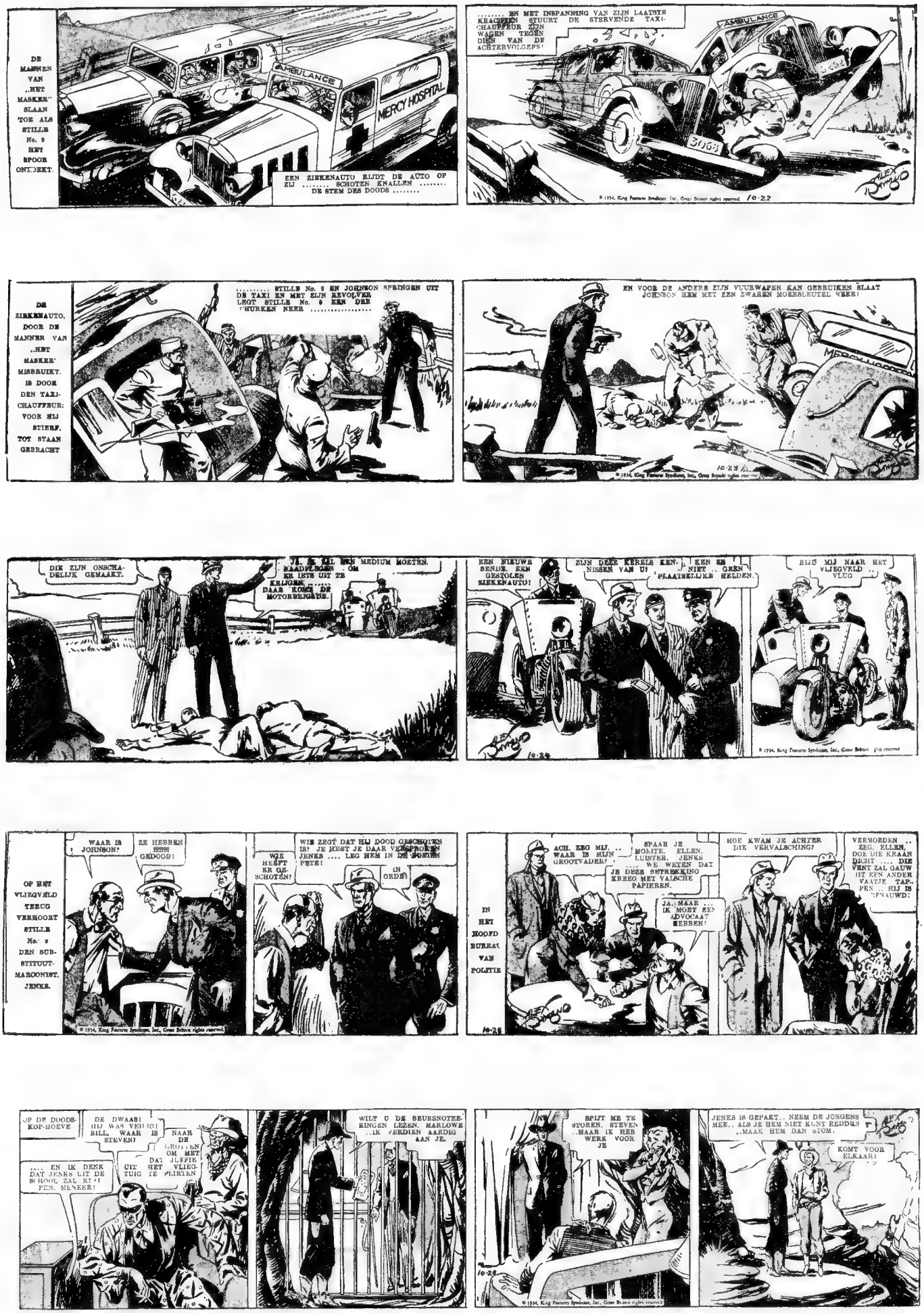
DE MANNEN VAN „HET MASKER" SLAAN TOE ALS STILLE No. 9 HET SPOOR ONTDEKT.
AMBULANCE
MERCY HOSPITAL
EEN ZIEKENAUTO RIJDT DE AUTO OP ZIJ ..... SCHOTEN KNALLEN ..... DE STEM DES DOODS .....
..... EN MET INSPANNING VAN ZIJN LAATSTE KRACHTEN STUURT DE STERVENDE TAXI-CHAUFFEUR ZIJN WAGEN TEGEN DIEN VAN DE ACHTERVOLGERS!
AMBULANCE
DE ZIEKENAUTO, DOOR DE MANNEN VAN „HET MASKER" MISBRUIKT, IS DOOR DEN TAXI-CHAUFFEUR VOOR HEM STIERF, TOT STAAN GEBRACHT
..... STILLE No. 9 EN JOHNSON SPRINGEN UIT DE TAXI EN MET ZIJN REVOLVER LEGT STILLE No. 9 EEN DER CHURKEN NEER .....
EN TOEN DE ANDERE ZIJN VUURWAPEN KAN GEBRUIKEN SLAAT JOHNSON HEM MET EEN ZWAREN MOERSLEUTEL NEER!
DIE ZIJN ONSCHADELIJK GEMAAKT.
VI & LL EN MEDIUM MOETEN RAADPLEGEN . OM DE 18DE UIT TE KRIJGEN ..... DAAR KOMT DE MOTORRELLERIE.
EEN NIEUWE BENDE EEN GESTOLEN ZIEKENAUTO!
ZIJN DEZE KERELS KENNISSEN VAN U!
NEEN ... NIET ... GEEN PLAATSELIJKE HELDEN.
RIJD MIJ NAAR HET VLIEGVELD .. VLUG
OP HET VLIEGVELD TEBUG VERHOORT STILLE No. 9 DEN SUBSTITUUT-MAGCONIST, JENKS.
WAAR IS JOHNSON?
ZE HEBBEN GEDOOD!
WIE ZEGT DAT HIJ DOOD GESCHOTEN IS! JE HEBT JE DAAR VERSPROKEN JENKS .... LEG HEM IN DE BOEIEN PESTE!
WIE HEEFT ER GESCHOTEN?
IN ORDE!
IN HET HOOFD BUREAU VAN POLITIE
ACH, ZEG MIJ, WAAR IS MIJN GROOTVADER?
SPAAR JE MOEITE, ELLEN, LUISTER, JENKS ..... WE WETEN DAT JE DEZE SMOKKELING KREEG MET VALSCHE PAPIEREN.
JA, MAAR ... IK MOET EEN ADVOCAAT HEBBEN!
HOE KWAM JE ACHTER DIE VERVALSCHING?
VERMOEDEN .. ZEG, ELLEN, DOE DIE KRAAN DICHT .... DIE VENT ZAL GAUW UIT EEN ANDER VAATJE TAPPEN ... HIJ IS OPGENAUWD!
OP DE DOODSKOP-HOEVE
DE DWAAS! HIJ WAS VERLIEFD BILL, WAAR IS STEVEN?
NAAR DE GROTTEN OM MET DAT JUFFIE HET VLIEGTUIG TE VLIEGEN
.... EN IK DENK DAT JENKS UIT DE SCHOOL ZAL KLAPPEN, MENEER!
WILT U DE BEURSNOTERINGEN LEZEN, MARLOWE ..IK VERDIEN AARDIG AAN JE.
SPIJT ME TE STOREN, STEVEN ..MAAR IK HEB WERK VOOR JE
JENES IS GEPAKT.. NEEM DE JONGENS MEE.. ALS JE HEM NIET KUNT REDDEN ..MAAK HEM DAN STOM.
KOMT VOOR ELKAAR!

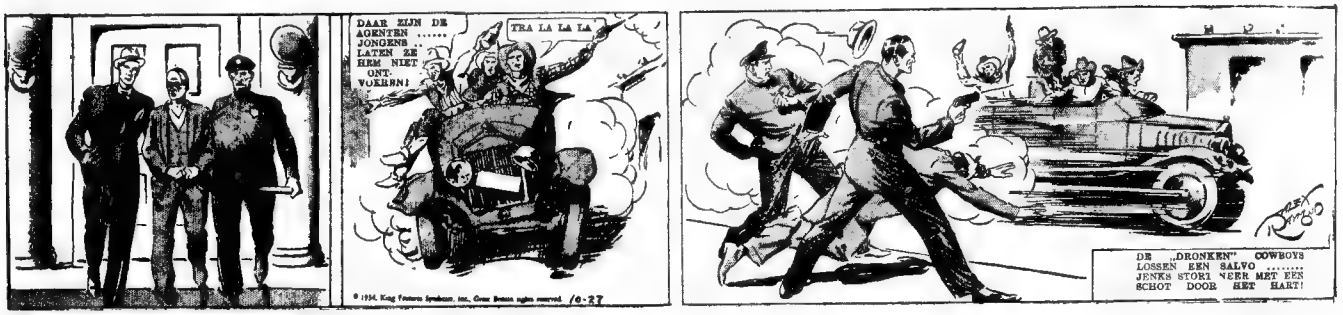
DAAR ZIJN DE AGENTEN ..... JONGENS .. LATEN ZE HEM NIET ONTVOEREN!
TRA LA LA LA
DE „DRONKEN" COWBOYS LOSSEN EEN SALVO ..... JENKS STORT NEER MET EEN SCHOT DOOR HET HART!

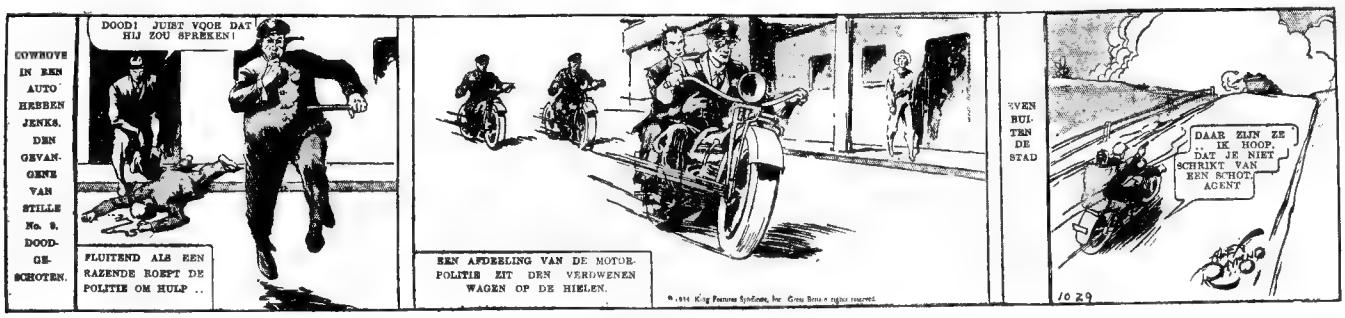
COWBOYS IN EEN AUTO HEBBEN JENKS, DEN GEVANGENEN VAN STILLE No. 9, DOODGESCHOTEN.
DOOD! JUIST VOOR DAT HIJ ZOU SPREKEN!
FLUITEND ALS EEN RAZENDE ROEPT DE POLITIE OM HULP ..
EEN AFDEELING VAN DE MOTORPOLITIE ZIT DEN VERDWENEN WAGEN OP DE HIELEN.
EVEN BUITEN DE STAD
DAAR ZIJN ZE .. IK HOOP, DAT JE NIET SCHRIKT VAN EEN SCHOT, AGENT

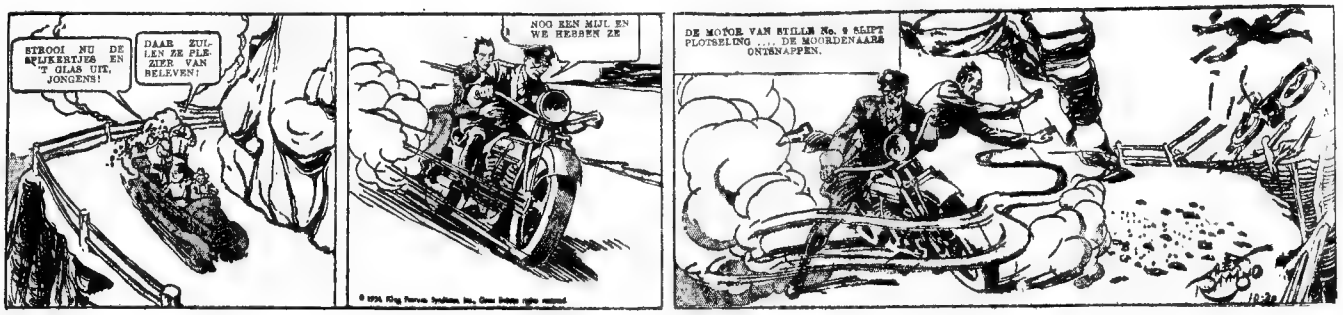
STROOI NU DE SPIJKERTJES EN 'T GLAS UIT, JONGENS!
DAAR ZULLEN ZE PLEZIER VAN BELEVEN!
NOG EEN MIJL EN WE HEBBEN ZE
DE MOTOR VAN STILLE No. 9 SLIPT PLOTSELING .... DE MOORDENAARS ONTSNAPPEN.

MR. DEXTER, DIT IS MR. HAEEN, VADERS ADVOCAAT, ZOO EVEN AANGEKOMEN ..... KENT U HEM?
K HAD HET GENOEGEN
NA ZIJN DAPPERE, MAAR VERGEEFSCHE JACHT OP DE MOORDENAARS WORDT STILLE No. 9 GEVRAAGD BIJ ELLEN MARLOWE OP HAAR HOTELKAMERS TE KOMEN .....
DIE REPORTER BEHOORT TOCH NIET TOT UW GEZELSCHAP?
IK KIES MIJN EIGEN VRIENDEN, FERRY .. IK BEDOEL MR BURKE. HEEFT UIT STERKEND GHOLPEN.
IK WIL EEN MILLIOEN LOSGELD AANBIEDEN VOOR MARLOWE'S BEVRIJDING.
DOE T NIET ... WE ZULLEN ..HET MASKER GAUW HEBBEN
IK OOK .. MAAR IK BELOOFDE HEM NOOIT LOSGELD TE BETALEN .... FERRY. ZEI T U TE VRAGEN, MR DEXTER ....
WAAROM WOU JE NIET .... HEB JE EEN AANWIJZING?
NIET OM TE PUBLICEEREN, MAAR HAZEN MOET GEEN LOSGELD AANBIEDEN ALS DE BOEVEN ER ZELF NIET OM VRAGEN .....

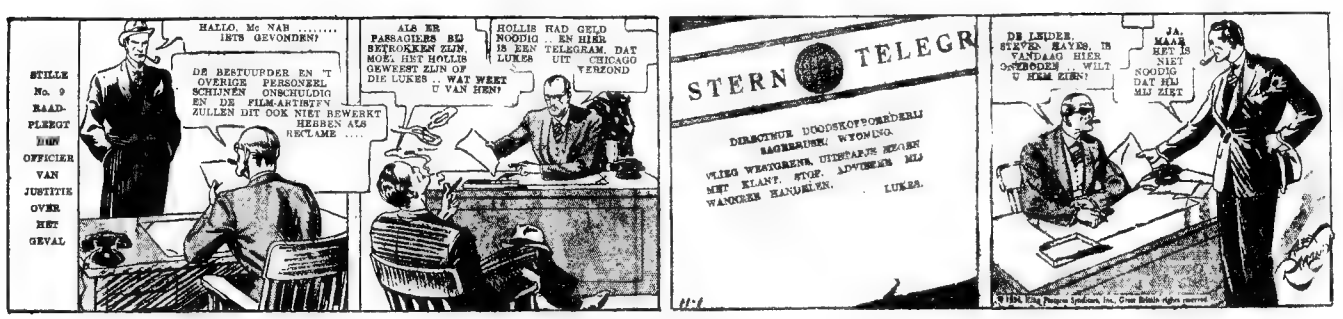
STILLE No. 9 RAADPLEEGT DEN OFFICIER VAN JUSTITIE OVER HET GEVAL
HALLO, Mc NAB ..... IETS GEVONDEN?
DE BESTUURDER EN 'T OVERIGE PERSONEEL SCHIJNEN ONSCHULDIG EN DE FILM-ARTISTEN ZULLEN DIT OOK NIET BEWERKT HEBBEN ALS RECLAME ....
ALS ER PASSAGIERS BIJ BETROKKEN ZIJN, MOET HET HOLLIS GEWEEST ZIJN OF DIE LUKES .. WAT WEET U VAN HEM?
HOLLIS HAD GELD NOODIG .. EN HIER IS EEN TELEGRAM, DAT LUKES UIT CHICAGO VERZOND
STERN TELEGR
DIRECTEUR DOODSKOPBEDRIJF SAGEBRUSH, WYOMING.
VLIEG WESTWAARTS, UITSTAPJE NEMEN MET KLANT. STOP. ADVIEREN MIJ WANGREN HANDELEN. LUKES.
DE LEIDER STERVE ELVERS, IS VANDAAG HIER GEWEEST .. WILT U HEM ZIEN?
JA, MAAR HET IS NIET NOODIG DAT HIJ MIJ ZIET

JULLIE HEBBEN ER SLAG VAN IEMAND ONHERKENBAAR TE MAKEN..
UW EIGEN MOEDER ZOU U ZOO NIET BINNEN LATEN. WAT?
GIJ ZIJT DE LEIDER VAN DE DOODSKOP-HOEVE?
DE SIGNAAR. DE VOORMAN ... DE ARBEIDER ... HET IS MAAR, 'N KLEIN BOERDE BLIJVE.
11-2
KENT U IEMAND, DIE LUKES HEET?
ARME PETER LUKES ..... EEN ACHTER NEEF VAN MIJ, DIE ZAKEN VOOR MIJ DEED ..... HIJ ZAT IN HET VLIEGTUIG, WAARVAN DE PASSAGIERS VERDWENEN ZIJN
LAAT 'N MIJ WETEN, ALS U EEN SPOOR VAN LUKES VINDT, WILT U?
JA, U SPREEKT MET Mc. NAB
WE HEBBEN DE DOODSKOP-HOEVE DOORZOCHT. ZOOALS U ONS OPDROEG, ... GEEN ENKEL TEEKEN GEVONDEN DAT ER IETS NIET IN ORDE IS
U VERKNOEIT DAAR UW TIJD ... ONZE AGENTEN ZEGGEN, DAT ALLES OP DE DOODSKOP-HOEVE IN ORDE IS
EN ZIJ VERGISSEN ZICH NOOIT ..... MISSCHIEN HEB IK WEL EENS EEN VACANTIE OP 'N HOEVE NOODIG, Mc. NAB.
EEN UUR LATER VERSCHIJNT No. 9 VERMOMD IN HET HOTEL
IK VERZEKER U, DAT UW GROOTVADER VEILIGER IS DAN THUIS,
OH, FERRY, IK ZOU 'T NIE. UITHOUDEN ZONDER JE BIJSTAND
IS U MR. BURKE? IK BEN PROF. LANE ... MR. DEXTER IS VOOR EEN WEEK WEG EN ZEI, ALS HIJ NIET TERUG KWAM, AAN MR. Mc. NAB TE VRAGEN WAAROM.
HIJ WILDE ME ZEKER KWIJT ZIJN NIET?
SAGEBRUSH 6.5 K.M.
WELKEN KANT MOET IK UIT NAAR DE DOODSKOP-HOEVE?
TIEN MIJL LANGS DIEN WEG, MENEER ....
EN ZOO STEEKT STILLE No. 9, ALS PROFESSOR VERMOMD, ZIJN NEUS IN DE VESTING VAN „HET MASKER"!
VERMOMD ALS „PROFESSOR LANE" BEGEEFT STILLE No. 9 ZICH NAAR DE DOODSKOP-HOEVE ..
EEN LASTIGE TRUG, ALS DE MOTOR ZOO GOED IS!
VOORUIT, WAGENTJE NOG EVEN VOLHOUDEN ..... TOT WE DAAR ZIJN!
ALS DE AUTO VAN STILLE No. 9 DE BOERDERIJ NADERT, HAPERT ZE PLOTSELING, EEN HARDE KNAL, GEEN BEWEGING MEER IN TE KRIJGEN ..
WAT VERVELEND .. DE MOTOR SCHIJNT DEFECT ..... BESTE VRIND IS HIER OOK ERGENS GELEGENHEID OM TE OVERNACHTEN?
DAN ZULT U 'T STEVEN MOTTEN VRAGE .. MISSCHIEN WIL-IE WEL EEN PAARD VERKOPEN
DE VERMOMDE STILLE No. 9 HEEFT ZIJN WAGEN BIJ DE DOODSKOP-HOEVE LATEN WEIGEREN.
HALLO, STEVEN, HIER IS EEN VREEMDELING ..... AUTO KAPOT.
STEVEN IS HIER NIET, JOH .. DAG MENEER ..... IK BEN JUDY HAYES, STEVENS ZUSTER.
GOEDEN AVOND MEJUFFROUW, IK BEN PROFESSOR LANE.
M'N WAGEN LAAT ME IN DE STEEK ..... ZOUDT U MIJ KUNNEN HELPEN TOT HIJ WEER GEMAAKT IS?
JA MAAR, JUDY, STEVEN ZAL ER NIET OP GESTEELD ZIJN VREEMDELINGEN TE HERBERGEN.
IK BEN VREESELIJK BEHULPZAAM, HA JOE!
ZEG, WIE Z'N WAGEN STAAT DAAR BIJ DE OMHEINING?
VAN EEN PROFESSOR .. HIJ IS BINNEN, STEVEN.
STILLE No. 9, ZICH VOORDOENDE ALS PROF. LANE, TRACHT ONDERDAK TE VINDEN IN DE DOODSKOP HOEVE.
UW WAGEN IS KAPOT. HE? WE HEBBEN GEEN KAMER VRIJ ..... IK ZAL U TERUG BRENGEN NAAR SAGEBRUSH
IK DACHT DAT DIT EEN HOE HEET ... 'T OOK WEER .. EEN BOERDERIJ MET PENSION IS.
NOU JA, DAT IS 'T OOK WEL, MAAR WE ZIJN NU NIET IN 'T SEIZOEN!
MAAR HOE KRIJG IK M'N AUTO WEER GEMAAKT?
OCH, STEVEN, LAAT DE PROFESSOR HIER TOCH BLIJVEN .....
IK WIL GEEN LAST VEROORZAKEN, MAAR 'T IS AL ERG LAAT ....
„HET MASKER" HOEFT 'T NIET TE WETEN, STEVENTJE.
GOED DAN .. U KUNT BLIJVEN VANNACHT .... DAN ZAL IK U MORGEN WEG- BRENGEN.
DANK U WEL VOOR UW GASTVRIJHEID
11-7

IN DE GROTTEN DICHT BIJ DE DOODSKOP-HOEVE.
MOOI! GA VOORT MET MARLOWE'S AANDEELEN OP KORTEN TERMIJN TE VERKOOPEN
JA, MENEER
STEVEN. WIE IS DIE VREEMDELING OP DE HOEVE! O, ... DACHT JE DAT IK 'T NIET WIST!
OCH ..... ELIN AUTO WEIGERDE EN JUDY KRI DAT HIJ KON OVERNACHTEN
JE ZUSTER IS NOG DWAZER DAN JE KELP BENT .... HOU DIEN VENT IN DE GATEN TOT HIJ WEG IS .... 'T ZOU EEN DETECTIVE KUNNEN ZIJN!
O NEE, SAAS ..... 'T IS EEN SIMPELE PROFESSOR ..... MAAR IK ZAL OP 'M LETTEN.
EVEN ALLEEN IN DE BORDERIJ.
11-8

STILLE No. 9 SNUFFELT VERMOMD IN DE DOODSKOP-HOEVE NAAR AANWIJZINGEN
ALS DIT EEN ZOMER-PENSION IS, DAN BEN IK EEN COWBOY .. MAAR STEVAN IS TE ONNOOZEL OM „HET MAR„R" TE ZIJN.
O, MEG ..... IK MOCHT U JUIST .....
WEL, DA'S AARDIG! WIST U DAT DE MAAN ZOO MOOI SCHIJNT?
TERWIJL STEVEN ACHTER HEN OP DE LOER LIGT.
DOODSKOP-HOEVE IS OVERAL VER VANDAAN.
JA, DAAROM HEEFT STEVEN DIE PLAATS GEKOZEN .....

IN DE DRUIPSTEENGROTTEN BIJ DOODSKOP-HOEVE ZIT EEN GEVANGEN MILLIONNAIR .....
ZULLEN WIJ NOOIT WORDEN VERLOST, MR. MARLOWE?
IK VERWACHT VEEL VAN STILLE No. 9 HOLLIS.
..... EN NIET VER DAAR VANDAAN BEVESTIGT STILLE No. 9 DE VERDENKING VAN STEVEN.
DA'S WAAR OOK ..... GAAT UW BROEDER GEEN NERF LUKEN, DIE ONLANGS VERDWENEN?
NEE, WE HEBBEN GEEN NERVEN
IK WED, DAT U ZE VEEL AARDIGER ZIET ZONDER BRIL, PROFESSOR.
HA .... HANDEN IN DE MOOGTE! NU HEBBEN IK JE!
U BENT DE DETECTIVE DIE ONLANGS NAAST JENKS STOND TOEN HIJ .....
TOEN U HEM DOOD SCHOOT!

EEN DETECTIVE? KIJK GOED DIT, STEVEN. WEES VOORZICHTIG!
JE KRIJGT GEEN KANS IETS VAN DIT ALLES TE VERTELLEN
HEB JE PAARDENLIEFHEBBERS GEHOORD? VLUG, CLANCY, GRIJP HEM!
GENERAL VERBLUFT DOOR DE LIST. KIJKT STEVEN EVEN OM ..... STILLE No. 9 DUIKT .....
..... EN OVERVALT STEVEN MET EEN VERRASSENDE JIU-JITSU-GREEP ....
LAAT VALLEN OF IK ZAL JE ARM BREKEN!
AUW .. AUW .. MIJN ARM!
11-12

TERWIJL HIJ WORSTELT OM HET PISTOOL TE KRIJGEN ZIET STILLE No. 9 NIET DAT JUDY HEM BEKIJKT .....
..... ALS STILLE No. 9 SUKT OM STEVEN'S PISTOOL OP TE RAPEN, GEEFT JUDY HEM EEN MEP MET EEN STOK OP ZIJN HOOFD!
ZEWEG JE NIET, SCHELM!
O, IK BEN BLIJ DAT IK U NIET HEB GEDOOD!
WAT WEERHIELD U?
GA EENS WEG BIJ DIE BUNDING, DAN ZAL IK HEM EEN STUKJE LOOD GEVEN!
MIJ GORD, MAAR LUISTER EVEN NAAR MR. DAN ZAL IK JE VERTELLEN WAAROM JE ME NIET MOET DOOD SCHIETEN.
MAAK ME NIET AKELIG! WAT WOU JE DAN ZEGGEN?
DAT DE POLITIE WEET DAT IK HIER EEN ONDERZOEK INSTEL, STEVEN HAYES!
DIE MENEER HEEFT GELIJK, STEVEN .. WIJ MOETEN HEM NIET DOODEN ..... NOG NIET!

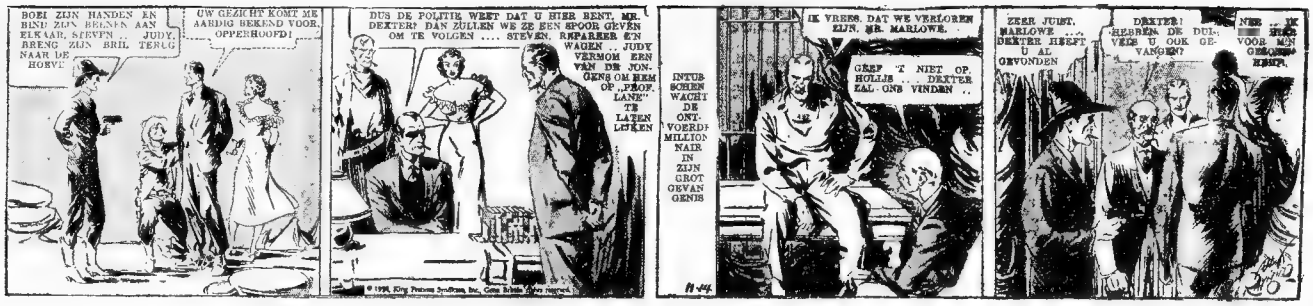
BOEI ZIJN HANDEN EN BINDT ZIJN BENEN AAN ELKAAR, STEVEN ... JUDY, BRENG ZIJN BRIL TERUG NAAR DE HOEVE!
UW GEZICHT KOMT ME AARDIG BEKEND VOOR, OPPERHOOFD!
DUS DE POLITIE WEET DAT U HIER BENT, MR. DEXTER? DAN ZULLEN WE ZE EEN SPOOR GEVEN OM TE VOLGEN .... STEVEN, REPAREER E'N WAGEN .. JUDY VERMOM EEN VAN DE JONGENS OM HEM OP „PROF. LANE" TE LATEN LIJKEN
INTUSSCHEN WACHT DE ONTVOERDE MILLIONNAIR IN ZIJN GROT GEVANGENIS
IK VREES, DAT WE VERLOREN ZIJN, MR. MARLOWE.
GEEF 'T NIET OP, HOLLIS .... DEXTER ZAL ONS VINDEN ..
ZEER JUIST, MARLOWE ... DEXTER HEEFT U AL GEVONDEN
DEXTER! HEBBEN DE DUIVELS U OOK GEVANGEN?
NEE ... IK HEB VOOR MIJ GEHOUDEN.

NADAT MARLOWE JE VERTELD HEEFT WELK EEN GROOT DETECTIVE JE BENT, DEXTER, ZULLEN WE MORGENOCHTEND TERUG KOMEN ... OM OVER JE TE BESCHIKKEN!
HIJ IS NU WEG
HIJ HAAT U GENOEG OM U TE VERMOORDEN!
JA 'T STAAT ER NIET MOOI VOOR, MARLOWE .. MAAR VOORUIT .. IK MOET AAN DEN SLAG ..... ZEG, ZIJN DE DAMES HIER BIJ ONDERGEBRACHT?
HUN CEL IS HIER RECHT TEGENOVER .. HALLO, MISS YOUNG!
WAT IS ER, MR. HOLLIS?
NEEM AL UW HAARSPELDEN, ZUSTER EN GOOI ZE DOOR ONZE CELDEUR!
HOU DEN SPIEGEL IETS LAGER .. IK KAN NIET IN 'T SLEUTELGAT ZIEN ..... ZOO IS 'T GOED .... GEEF MIJ NU DE VEER UIT UW HORLOGE

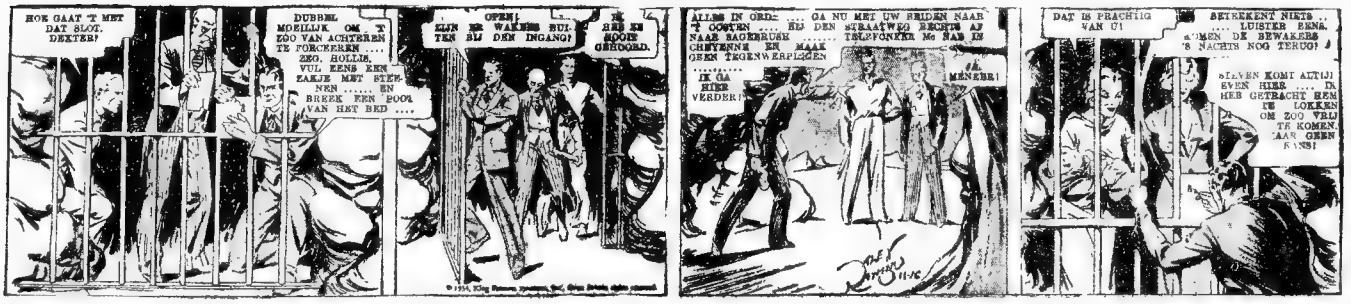
HOE GAAT 'T MET DAT SLOT, DEXTER?
DUBBEL MOEILIJK OM ZOO VAN ACHTEREN TE FORCEEREN .... ZEG, HOLLIS, VUL EENS EEN ZAKJE MET STEENEN ..... EN BREEK EEN POOT VAN HET BED ....
OPEN! ZIJN DE WAKERS BIJ DEN INGANG!
IK HEB EN SOORT GEHOORD.
ALLES IN ORDE! .... GA NU MET UW HELDEN NAAR 'T COOTEN ..... HIJ DEN STRAATWEG RECHTS AF NAAR BAGERBURN ..... TELEFONEER MC NAB IN GEEN TEGENWERPLEGEN ..... IK GA HIER VERDER!
MENEER!
DAT IS PRACHTIG VAN U!
BETEEKENT NIETS ... LUISTER EENS, ZODRA DE BEWAKERS 'S NACHTS NOG TERUG!
STEVEN KOMT ALTIJD EVEN HIER .... IK HEB GETRACHT HEM TE LOKKEN OM ZOO VRIJ TE KOMEN, MAAR GEEN KANS!

U ZEGT DAT STEVEN OMSTREEKS DEZEN TIJD PLEEGT TE KOMEN? IN ORDE, DAN BENT U 'T AAS IN MIJN VAL!
ZOOALS U 'T WILT!
HOE IS 'T MET MIJN SCHATJE VANAVOND? ZAL JE NU LIEF ZIJN VOOR JE STEVENTJE?
IK WAS AL BANG DAT JE NIET ZOU KOMEN, STEVEN .. LIEFSTE!
VROUWEN EN ZAKEN GAAN NIET SAMEN, VRIENDJE!
WAAROM HEBT U STEVENS KLEEREN AANGEDAAN, MR. DEXTER?
ZOODRA IK DE OVERIGE KLOOTZAKKEN HEB LOS GELATEN, GA IK EEN BEETJE ZOEK BREIEN EN EEN HEELE ANKER

STILLE No. 9, IN DE KLEEREN VAN DEN BEWAKER, BEVRIJDT DE GEVANGENEN.
ZIJN JULLIE DRIEKEN BEREID MET MIJ EEN AANVAL OP DE HOEVE IK DOEN!
REUZE-IDEE!
LATEN WE GAAN!
WAT ..... JA ..... IK MOET DADELIJK TERUG NAAR HOLLYWOOD!
NA MET DIEN FILM-IDIOOT IN EEN CEL GEZEETEN TE HEBBEN, HEB IK ECHT ZIN IN EEN VERHAARTJE!
IK WIL MET U MEEGAAN
IK ZAL GENOEG LAST HEBBEN ZONDER U ZUSTER .... NEEM DEZEN FILMHELD VOOR UW REKENING EN BRENG HEM NAAR DE STAD!

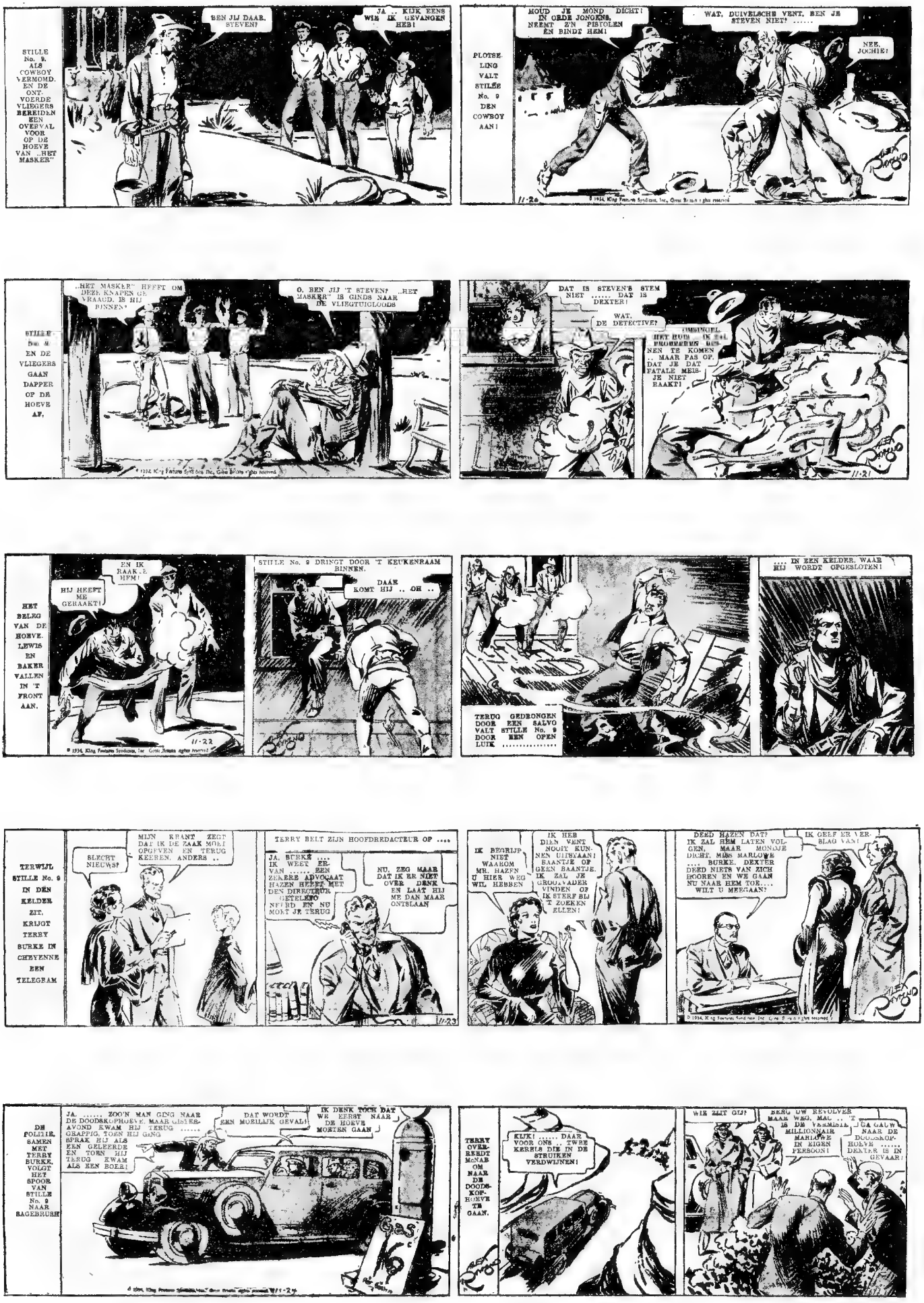
STILLE No. 9. ALS COWBOY VERMOMD. EN DE ONTVOERDE VLIEGERS BEREIDEN EEN OVERVAL VOOR OP DE HOEVE VAN „HET MASKER"
BEN JIJ DAAR, STEVEN?
JA .. KIJK EENS WIE IK GEVANGEN HEB!
PLOTSELING VALT STILLE No. 9 DEN COWBOY AAN!
HOUD JE MOND DICHT! IN ORDE JONGENS, NEEMT Z'N PISTOLEN EN BINDT HEM!
WAT, DUIVELSCHE VENT, BEN JE STEVEN NIET? .....
NEE, JOCHIE!
11-20
STILLE No. 9 EN DE VLIEGERS GAAN DAPPER OP DE HOEVE AF.
„HET MASKER" HEEFT OM DEZE KNAPEN GEVRAAGD, IS HIJ BINNEN?
O, BEN JIJ 'T STEVEN? „HET MASKER" IS GINDS NAAR DE VLIEGTUIGLOODS
DAT IS STEVENS STEM NIET ..... DAT IS DEXTER!
WAT, DE DETECTIVE?
DIMMUMPEL, HET HUIS IS AL PROGRESSIEF GEBOUWEN TE KOMEN .. MAAR PAS OP DAT JE DAT FATALE MEISJE NIET RAAKT!
11-21
HET BELEG VAN DE HOEVE. LEWIS EN BAKER VALLEN IN 'T FRONT AAN.
HIJ HEEFT ME GERAAKT!
EN IK RAAK E. HEM!
STILLE No. 9 DRINGT DOOR 'T KEUKENRAAM BINNEN.
DAAR KOMT HIJ .. OH ..
11-22
TERUG GEDRONGEN DOOR EEN SALVO VALT STILLE No. 9 DOOR EEN OPEN LUIK .....
..... IN EEN KELDER, WAAR HIJ WORDT OPGESLOTEN!
TERWIJL STILLE No. 9 IN DEN KELDER ZIT, KRIJGT TERRY BURKE IN CHEYENNE EEN TELEGRAM
SLECHT NIEUWS?
MIJN KRANT ZEGT DAT IK DE ZAAK MOET OPGEVEN EN TERUG KEEREN. ANDERS ..
TERRY BELT ZIJN HOOFDREDACTEUR OP ....
JA, BURKE .... IK WEET ER VAN ..... EEN ZEERE ADVOCAAT HAZEN HEEFT MET DEN DIRECTEUR GETELEFO NEERD EN NU MOET JE TERUG
NU, ZEG MAAR DAT IK ER NIET OVER DENK EN LAAT HEM MIJ DAN MAAR ONTSLAAN
11-23
IK BEGRIJP NIET WAAROM MR. HAZEN U HIER WEG WIL HEBBEN
IK HEB DIEN VENT NOOIT KUNNEN UITSTAAN! BAANTJE OP GEEN BAANTJE. IK ZAL JE GROOTVADER VINDEN OF IK STERF BIJ 'T ZOEKEN ELLEN!
DEED HAZEN DAT? IK ZAL HEM LATEN VOLGEN, MAAR MONDJE DICHT, MISS MARLOWE .... BURKE, DEXTER DEED NIETS VAN ZICH HOOREN EN WE GAAN NU NAAR HEM TOE.... WILT U MEEGAAN?
IK GEEF ER VERSLAG VAN!
DE POLITIE, SAMEN MET TERRY BURKE, VOLGT HET SPOOR VAN STILLE No. 9 NAAR SAGEBRUSH
JA ..... ZOO'N MAN GING NAAR DE DOODSKOPHOEVE. MAAR GISTERAVOND KWAM HIJ TERUG ..... GRAPPIG, TOEN HIJ GING SPRAK HIJ ALS EEN GELEERDE EN TOEN HIJ TERUG KWAM ALS EEN BOER!
DAT WORDT EEN MOEILIJK GEVAL!
IK DENK TOCH DAT WE EERST NAAR DE HOEVE MOETEN GAAN
TERRY OVERREDT McNAB OM NAAR DE DOODSKOPHOEVE TE GAAN.
KIJK! ..... DAAR VOOR ONS .. TWEE KERELS DIE IN DE STRUIKEN VERDWIJNEN!
WIE ZIJT GIJ?
BERG UW REVOLVER MAAR WEG, MAC .. 'T IS DE VROUWELIJKE MILLIONNAIRE MARLOWE IN EIGEN PERSOON!
JOA, GAUW NAAR DE DOODSKOPHOEVE .... DEXTER IS IN GEVAAR!

..HET MASKER" HEEFT STEVEN GEVONDEN EN VAN ZIJN BANDEN BEVRIJD
EEN MOOIE BEWAKER! LAAT DE GEVANGENEN ONTSNAPPEN EN ZELFS ZIJN KLEEREN STELEN!
'K HEB 'T AFGELEGD, BAAS!
ZE HEBBEN JE IN JE HEMD LATEN STAAN, STEVEN!
CHEF, WE HEBBEN DIEN TWEE PILOTEN GEWOND EN DE DETECTIVE ZIT GEVANGEN IN DEN KELDER
GA EN DOOD DE PILOTEN .... ANDEREN ER OP UIT EN DE GEVANGENEN WEER GEPAKT ..... MAAR EERST EEN PAAR VATEN OLIE UIT DE HANGAR HIER ..... IK ZAL DIEN DEXTER EENS OPWARMEN!
NEE, NEE, DAT KUNT U NIET DOEN!
HOU JE MOND .. VERBRANDEN IS NOG VEEL TE GOED VOOR DIEN ELLENDELING!
WIJ ZULLEN ELK SPOOR VERBRANDEN EN ZETTEN DAN KOERS NAAR MEXICO!
DAT ZAL ER VANAVOND WARMPJES TOEGAAN IN ONS OUDE JEKJE!

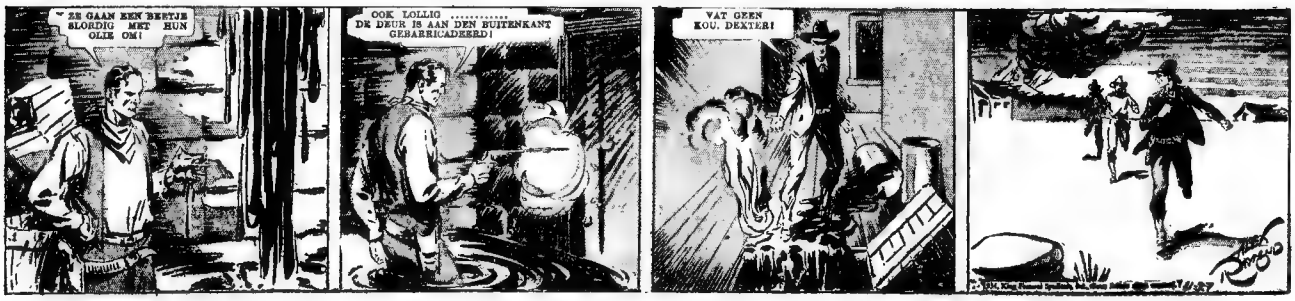
ZE GAAN EEN BEETJE SLORDIG MET HUN OLIE OM!
OOK LOLLIG ..... DE DEUR IS AAN DEN BUITENKANT GEBARRICADEERD!
WAT GEEN KOU, DEXTER!

TERWIJL STILLE No. 9 GEVANGEN ZIT IN DEN MET OLIE GEVULDEN KELDER VAN DE BRANDENDE HOEVE ....
WE KUNNEN U BEST NAAR DE STAD BRENGEN, MR. MARLOWE.
NEE, IK GA MET U MEE NAAR DE HOEVE ... DEXTER ZAL HULP NOODIG HEBBEN
U BENT 'N MAN UIT EEN STUK, MARLOWE.
..... NADERT DE AUTO HET HUIS
HIJ WAS EEN DAPPERE KEREL, EEN ECHTE HELD!
DEXTER WAS IN 'T HUIS
ARME DUIVEL, HIJ .... KIJK EEN VLIEGTUIG DAT ZUIDWAARTS KOERST!

ALS ..HET MASKER" DEN KELDER VAN STILLE No. 9 TOT EEN HEL VAN BRANDENDE OLIE HEEFT GEMAAKT .....
O, DAT IS ONTZETTEND ... HOE KUNNEN ZE HEM LATEN VERBRANDEN ALS EEN RAT IN DEN VAL!
KAN ME NIET SCHELEN! IK ZAL DAT NIET TOELATEN!
DANK JE, LUSTER .. DAT MAAKT ALLES WEER GOED VAN DIEN SLAG OP MIJN HOOFD
U ZIET ER TE GOED UIT OM ZOO OM TE KOMEN.
WEET JE WAT, LIEVE VENT, LATEN WE ER SAMEN VAN DOOR GAAN, NAAR MEXICO OF ZOO!
HE? LUSTER HENS, VUURBOL .. IK WAS, GELOOF IK, VELIGER IN DIEN BRANDENDEN KELDER ..... DANK VOOR WAT JE DEED, LUSTER .... EN NU, MARSCH!

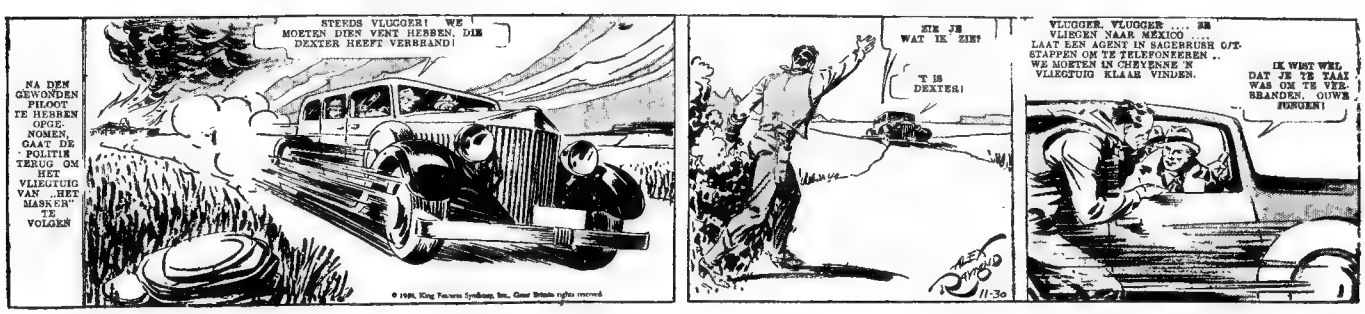
NA DEN GEWONDEN PILOOT TE HEBBEN OPGENOMEN, GAAT DE POLITIE TERUG OM HET VLIEGTUIG VAN ..HET MASKER" TE VOLGEN
STEEDS VLUGGER! WE MOETEN DIEN VENT HEBBEN, DIE DEXTER HEEFT VERBRAND!
KIJK JE WAT IK ZIE?
'T IS DEXTER!
VLUGGER, VLUGGER .... ZE VLIEGEN NAAR MEXICO ..... LAAT EEN AGENT IN SAGEBRUSH C/T STAPPEN OM TE TELEFONEREN .. WE MOETEN IN CHEYENNE 'N VLIEGTUIG KLAAR VINDEN.
IK WIST WEL, DAT JE TE TAAI WAS OM TE VERBRANDEN, OUWE JUNGEN!

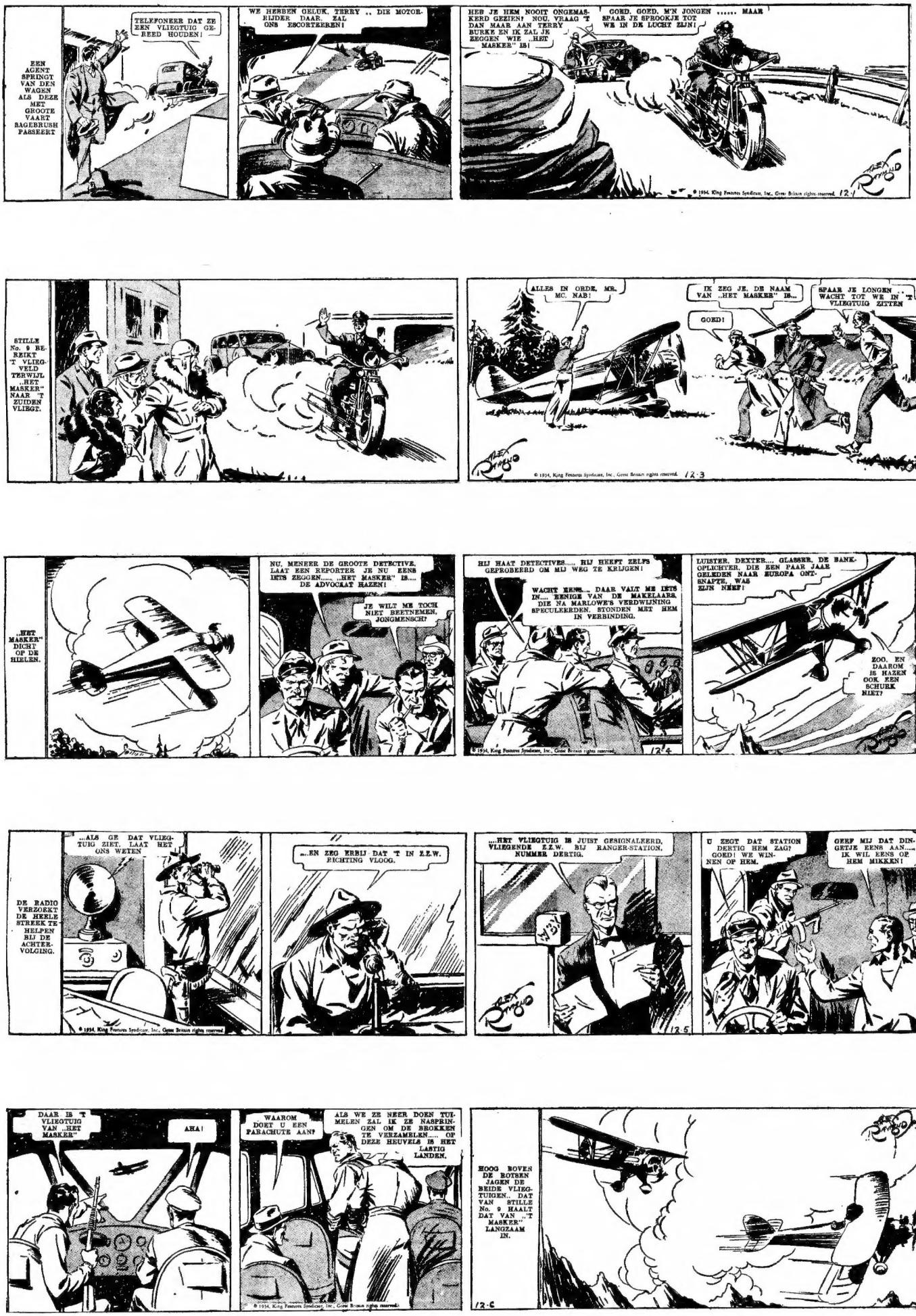
EEN AGENT SPRINGT VAN DEN WAGEN ALS DEZE MET GROOTE VAART SAGEBRUSH PASSEERT
TELEFONEER DAT ZE EEN VLIEGTUIG GEREED HOUDEN!
WE HEBBEN GELUK, TERRY .. DIE MOTORRIJDER DAAR, ZAL ONS ESCORTEEREN!
HEB JE HEM NOOIT ONGEMASKERD GEZIEN? NOU, VRAAG 'T DAN MAAR AAN TERRY BURKE EN IK ZAL JE ZEGGEN WIE „HET MASKER" IS!
GOED, GOED, M'N JONGEN ..... MAAR SPAAR JE SPROOKJE TOT WE IN DE LUCHT ZIJN!
STILLE No. 9 BEREIKT 'T VLIEGVELD TERWIJL „HET MASKER" NAAR 'T ZUIDEN VLIEGT.
ALLES IN ORDE, MR. MC. NAB!
IK ZEG JE, DE NAAM VAN „HET MASKER" IS...
GOED!
SPAAR JE LONGEN WACHT TOT WE IN 'T VLIEGTUIG ZITTEN
„HET MASKER" DUIKT OP DE HIELEN.
NU, MENEER DE GROOTE DETECTIVE, LAAT EEN REPORTER JE NU EENS IETS ZEGGEN..... „HET MASKER" IS.... DE ADVOCAAT HAZEN!
JE WILT ME TOCH NIET BEETNEMEN, JONGMENSCH?
HIJ HAAT DETECTIVES..... HIJ HEEFT ZELFS GEPROBEERD OM MIJ WEG TE KRIJGEN!
WACHT EENS... DAAR VALT ME IETS IN..... EENIGE VAN DE MAKELAARS, DIE NA MARLOWE'S VERDWIJNING SPECULEERDEN, STONDEN MET HEM IN VERBINDING.
LUISTER, DEXTER.... GLASSER, DE BANKOPLICHTER, DIE EEN PAAR JAAR GELEDEN NAAR EUROPA ONTSNAPTE, WAS ZIJN NEEF!
ZOO, EN DAAROM IS HAZEN OOK EEN SCHURK NIET?
DE RADIO VERZOEKT DE HEELE STREEK TE HELPEN BIJ DE ACHTERVOLGING.
...ALS GE DAT VLIEGTUIG ZIET, LAAT HET ONS WETEN
...EN ZEG ERBIJ DAT 'T IN Z.Z.W. RICHTING VLOOG.
...HET VLIEGTUIG IS JUIST GESIGNALEERD, VLIEGENDE Z.Z.W. BIJ RANGER-STATION, NUMMER DERTIG.
U ZEGT DAT STATION DERTIG HEM ZAG? GOED! WE WINNEN OP HEM.
GEEF MIJ DAT DINGETJE EENS AAN.... IK WIL EENS OP HEM MIKKEN!
DAAR IS 'T VLIEGTUIG VAN „HET MASKER"
AHA!
WAAROM DOET U EEN PARACHUTE AAN?
ALS WE ZE NEER DOEN TUIMELEN ZAL IK ZE NASPRINGEN OM DE BROEKEN TE VERZAMELEN..... OP DEZE HEUVELS IS HET LASTIG LANDEN.
HOOG BOVEN DE ROTSEN JAGEN DE BEIDE VLIEGTUIGEN.. DAT VAN STILLE No. 9 HAALT DAT VAN „'T MASKER"... LANGZAAM IN.

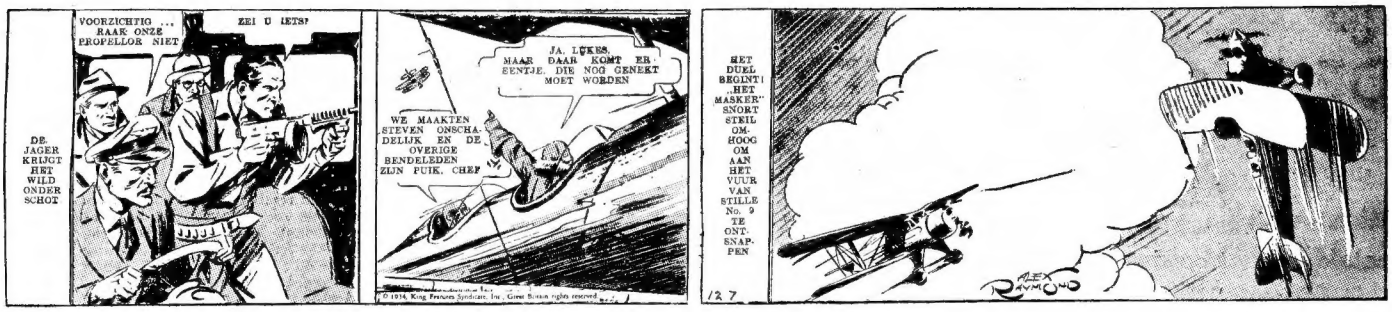
DE JAGER KRIJGT HET WILD ONDER SCHOT
VOORZICHTIG ... RAAK ONZE PROPELLOR NIET
ZEI U IETS?
WE MAAKTEN STEVEN ONSCHADELIJK EN DE OVERIGE BENDELEDEN ZIJN PUIK, CHEF
JA, LUKES, MAAR DAAR KOMT ER EENTJE, DIE NOG GENEKT MOET WORDEN
HET DUEL BEGINT! „HET MASKER" SNORT STEIL OMHOOG OM AAN HET VUUR VAN STILLE No. 9 TE ONTSNAPPEN
12-7

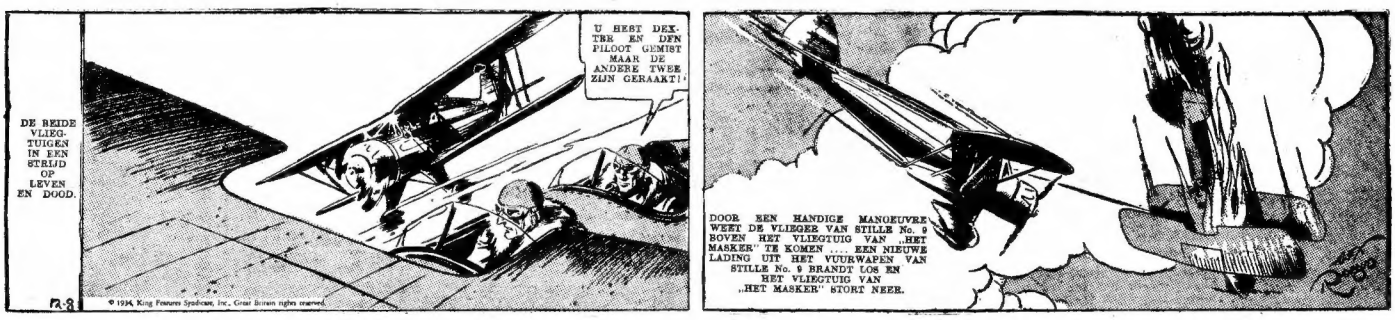
DE BEIDE VLIEGTUIGEN IN EEN STRIJD OP LEVEN EN DOOD.
U HEBT DEXTER EN DFN PILOOT GEMIST MAAR DE ANDERE TWEE ZIJN GERAAKT!
12-8
DOOR EEN HANDIGE MANOEUVRE WEET DE VLIEGER VAN STILLE No. 9 BOVEN HET VLIEGTUIG VAN „HET MASKER" TE KOMEN .... EEN NIEUWE LADING UIT HET VUURWAPEN VAN STILLE No. 9 BRANDT LOS EN HET VLIEGTUIG VAN „HET MASKER" STORT NEER.

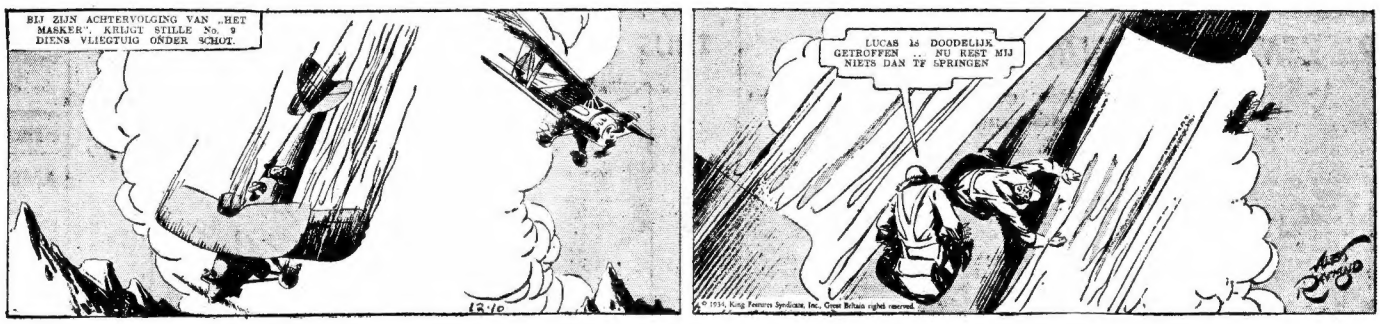
BIJ ZIJN ACHTERVOLGING VAN „HET MASKER", KRIJGT STILLE No. 9 DIENS VLIEGTUIG ONDER SCHOT.
12-10
LUCAS IS DOODELIJK GETROFFEN .. NU REST MIJ NIETS DAN TE SPRINGEN

NU ZIJN PILOOT IS GEDOOD EN ZIJN VLIEGTUIG IN BRAND STAAT, WAAGT „HET MASKER" DEN SPRONG.
12-11
HIJ ZAL ONTSNAPPEN .. ER IS GEEN LANDINGSTERREIN MIJLEN IN DEN OMTREK!
LAAT MIJ DICHT BIJ HEM NEER
STILLE No. 9 HOUDT ZICH OP EEN VLEUGEL IN EVENWICHT, GEREED VOOR DE LAATSTE POGING OM ZIJN PROOI TE VANGEN.

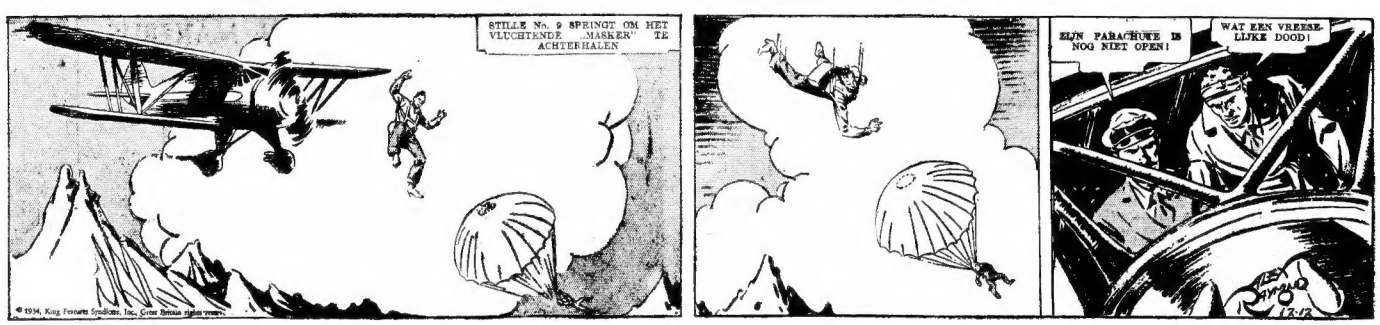
STILLE No. 9 SPRINGT OM HET VLUCHTENDE „MASKER" TE ACHTERHALEN
ZIJN PARACHUTE IS NOG NIET OPEN!
WAT EEN VREESELIJKE DOOD!
12-12

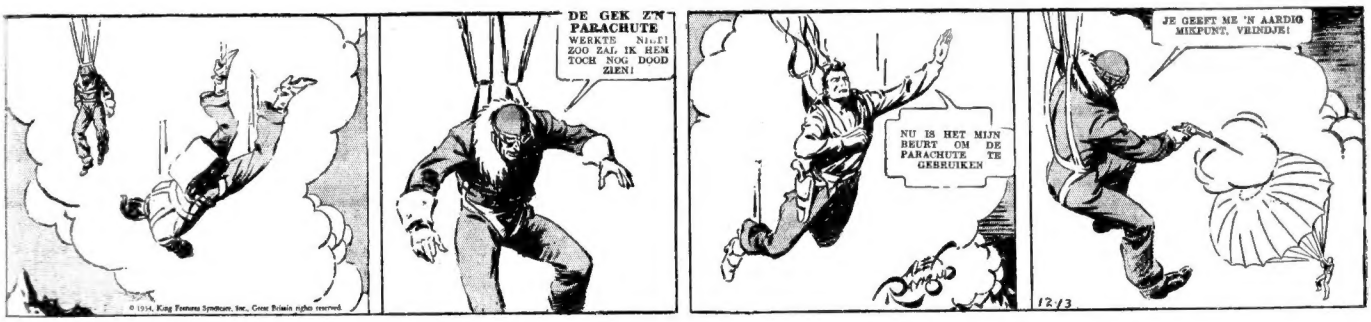
DE GEK Z'N PARACHUTE WERKTE NIET! ZOO ZAL IK HEM TOCH NOG DOOD ZIEN!
NU IS HET MIJN BEURT OM DE PARACHUTE TE GEBRUIKEN
JE GEEFT ME 'N AARDIG MIKPUNT, VRINDJE!
12/13

TERWIJL STILLE NO. 9 NAAR DEN GROND ZWEEFT, LOST ..HET MASKER" SCHOT NA SCHOT OP HEM... MAAR, TEVERGEEFS.
WAT EEN SCHUT-TER!
GEEF MIJ DAT PISTOOL, VOOR JE JEZELF RAAKT!
EN NU VOORUIT . . . HET IS EEN HEELE MARSCH NAAR HET VLIEGTERREIN!
12-14

HALLO, DEXTER .. IK ZIE DAT JE HAZEN TE PAKKEN HEBT
STILLE No. 9 EN ..HET MASKER" BEREIKEN HET VLIEGTERREIN
MAG IK U VOORSTELLEN, HEEREN ..... GLASSER ..... EX-VERDUISTERAAR EN ONTVOERDER!
MAAR IK DACHT .. WAAR-OM WOU HAZEN MIJ DAN WEGWERKEN?
OMDAT HAZEN DACHT, DAT MARLOWE JE NIET ALS SCHOONZOON WOU HEBBEN! HAZEN WAS BANG, DAT GLASSER ..HET MAS-KER" WAS ... MAAR ALS HAZEN DE GEZOCHTE WAS GEWEEST ZOU HIJ JE JE GANG WEL HEBBEN LATEN GAAN
MAAR DAN WAS DE ZAAK NOG NIET OPGELOST, DEXTER!
NA DEZE SPANNENDE AVONTUREN GAAT STILLE No. 9 UITRUSTEN.
12-15

DIT VERHAAL VAN STILLE NO 9 KON WORDEN HERDRUKT DANKZIJ DE VRIENDELIJKE MEDEWERKING VAN OPERA MUNDI EN HET GRONINGER GEMEENTE-ARCHIEF

bijvoegsel stripschrift nummer 16, 1970